Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

FORAN OG BAG KULISSERNE

TEATERERINDRINGER

AF

VILHELM PETERSEN

HAGE & CLAUSENS FORLAG • J. FR. CLAUSEN • KØBENHAVN

FORAN OG BAG KULISSERNE

FORAN OG BAG KULISSERNE

TEATERERINDRINGER

AF

VILHELM PETERSEN

Efter en Revy-Prøve.

HAGE & CLAUSENS FORLAG
J. FR. CLAUSEN
KØBENHAVN
1931

COPYRIGHT BY HAGE & CLAUSEN, COPENHAGEN

A/S. Oscar Fraenckel & Co.

PROLOG

Denne lille Bog burde vistnok helst være skrevet for 20 Aar siden, lige efter jeg havde afsluttet min Virksomhed ved Nørrebros Teater (jeg kvitterer paa Forhaand for den letkøbte Bemærkning: »eller hellere slet ikke«), for den Gang var jeg en ikke helt ukendt Figur i Københavnerlivet, mens jeg nu vel nærmest er »en saga blott«; men jeg tør maaske haabe, at ikke alene de gamle islandske, men at ogsaa nogle af de nyere danske Sagaer kan interessere enkelte Liebhavere af Livet foran og bag Kulisserne, tilmed naar »Sagaerne« føres helt op til Nutiden.

Jeg blev i 1911 kraftigt nok opfordret til at fortælle mine Erindringer og Oplevelser, men det var mig umuligt at tage mig sammen til denne Bedrift, hvad enten nu Grunden var den, at jeg ikke havde det hele paa tilstrækkelig Afstand, eller det skyldtes en ubevidst Følelse af alligevel endnu ikke at have kvitteret al Teatergerning, hvad jo ogsaa snart viste sig at være rigtigt nok.

I Mellemtiden er jeg ofte blevet presset fra flere forskellige Sider om at nedskrive nogle Minder fra mit lange Teaterliv, men hver Gang, jeg vilde tage fat, slog den Tanke mig Pennen af Haanden: kan det virkelig interessere Nutidsmennesker at læse en Forhenværendes Oplevelser? Jeg havde jo hverken opfundet Flyvemaskinen, Mikrofonen, Fodboldspillet eller det aandfulde Dirttrack. Men saa kom tilfældigvis den ydre Anledning, der fik Blækket til at flyde.

Blandt dem, der havde rykket mig for min Memoire-Gæld, var Redaktør Viggo Cavling en ihærdig Kreditor, og paa en Generalprøve i Scala mindede han mig atter om et Løfte, jeg havde

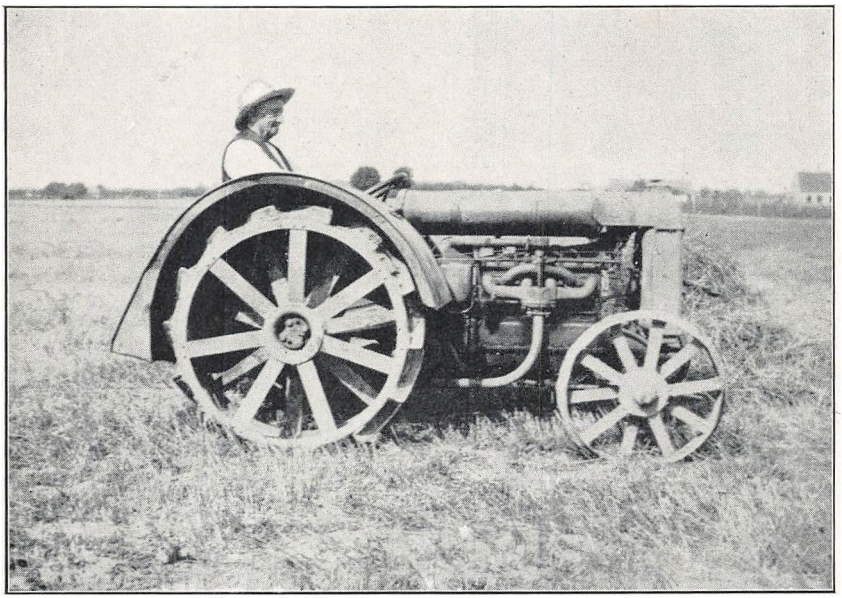

De sidste Kapitler af dette Opus blev nedskrevet i Sommer ovre paa min Svogers herlige Gaard paa Falster, hvor jeg i Høstdagene styrkede mig som »Traktorchauffør«. Paa mine gamle Dage er det blevet min største Glæde at feriere helt ude paa Bøhlandet, — i min Ungdom vilde jeg have betragtet dette som en skærpet Form for Landsforvisning.

givet ham, nemlig at overlade nogle Afsnit af min projekterede Bog til hans Blad. Kort efter denne Samtale faldt Tiaarsdagen for Genforeningen med den danske Del af Sønderjylland, og denne Begivenhed gav mig Lyst til at skrive lidt om mine Erindringer fra »Syd for Grænsen«. Artiklen blev godt modtaget — det fik jeg mange Beviser for —, og dermed var der endelig gaaet Hul paa Bylden, og Lysten til at fortælle andre Episoder fra mit Teaterliv bleven vakt.

I de følgende Kapitler vil jeg da forsøge at afbetale noget af min saakaldte Memoire-Gæld. Det er jo heller ikke for tidligt, naar den skal ud af Verden, inden mit Livsmoratorium udløber.

Oktober 1931.

Vilhelm Petersen.

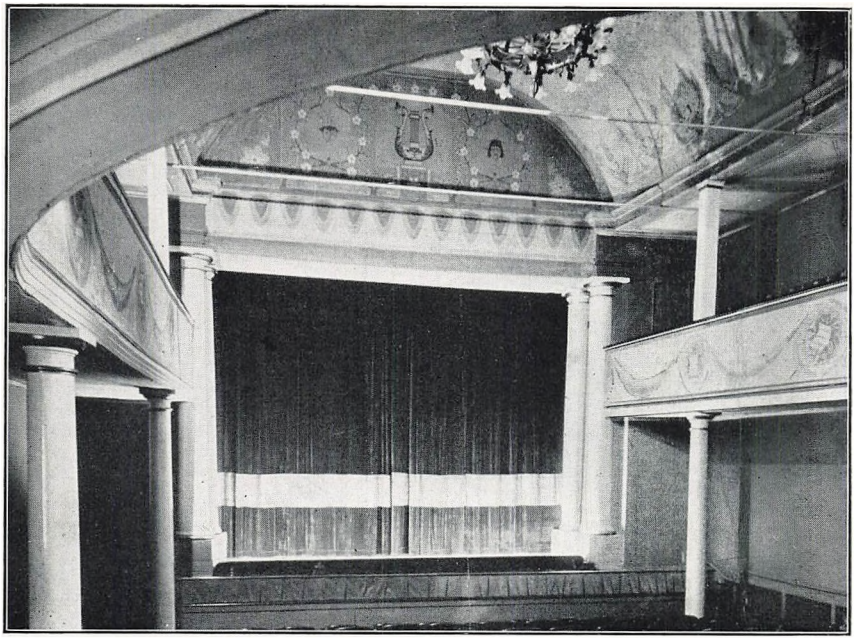

Helsingør Teater

1. KAPITEL

LÆRE- OG VANDREAAR.

En Debut for 61 Aar siden.

Den 17. Oktober 1870 var der stor Opstandelse i Herregarderoben paa Helsingør Teater. Klokken 7 skulde Tæppet gaa op for *Eventyr paa Fodrejsen*, hvori en ung Mand skulde debutere som Herløv, Klokken var allerede 6¾, og endnu var den unge Mand ikke mødt.

Der gik yderligere 5 Minutter. Saa endelig traadte det unge Menneske ganske nonchalant ind i Garderoben. Han blev højlig forbavset over først at faa en Salve af Direktør Ferdinand Schmidt, der selv forlængst stod sminket og parat til at gaa ind paa Scenen som

Teaterdirektør Ferd. Schmidt. Vilhelm Petersens første Direktør, senere Skuespiller hos ham og tilsidst hans Kompagnon.

Skriverhans, og dernæst over adskillige mere eller mindre — navnlig mindre — elskværdige Forespørgsler fra de andre Herrer, om han maaske vilde spille Herløv, som han stod og gik i Vinterfrakke og laadden Hue, om han ikke havde tænkt at sminke sig, eller om han mente, han var køn nok, som han var, o. s. v. Debutanten svarede frækt og naivt, at han først skulde være paa Scenen et Kvarter efter Tæppets Opgang, og at Klokken manglede endnu 10 Minutter i 7, saa der var Tid nok ...

Den unge Mand hed Vilhelm Petersen. Han var da kun 18½ Aar gammel og havde en alt andet end alvorlig Opfattelse af Betydningen af sin Debut. Han tog den nærmest som en behagelig Spøg. Men skønt Debut'en forløb heldigt, fik han dog allerede inden den første Sæsons Udgang et helt andet Indtryk af Situationen. Det gik hurtigt op for ham, at den tilsyneladende saa muntre og sorgløse Skuespillervirksomhed rummer en ikke ringe Alvor bag sit ydre lyse Skin.

Flinke Dilettanter i „Tre for Een".

Før jeg hin Aften for 61 Aar siden stod paa Helsingør Teater som Herløv, havde jeg gennemgaaet alle de samme Stadier, som saa mange andre kender — Barndomstidens første Dukketeater, Skolekomedierne og Dilettantforestillingerne —, ogsaa jeg troede mig sikkert i Besiddelse af et eminent Skuespillertalent, en Op-

fattelse, unge Mennesker alt for ofte faar bestyrket af deres kritikløst beundrende Omgivelser.

Af de Skolekomedier, hvori jeg optraadte, mindes jeg med særlig Veneration den, som indledede Skoleballet Anno 1868. Det afholdtes i Klubben »Bestandig Borgerlig«, der havde Lokaler i Ravnsborggade, de samme, der senere omdannedes til Nørrebros Teater, paa hvis Scene jeg altsaa da stod for første Gang.

Vilhelm Petersen, da han som attenaarig Ungersvend debutterede som Herløv paa Helsingør Teater 1870.

Jeg spillede Tørn i Erik Bøghs kendte Vaudeville *Tre for Een*, og Rollen som min bedre Halvdel udførtes af den senere kgl. Konfessionarius, Holmens Provst Matthias Fenger, som allerede den Gang røbede meget Talent. I Hovedrollen som Forfatteren Malling brillerede den flere Aar efter berømte Maler, Professor Frantz Henningsen. Vor Instruktør var selve Rektor, Digteren Johannes Helms, og vor Akkompagnatør Skolens yngste Lærer, senere kgl. Skuespiller Peter Jerndorff. Det var vel nok en net Samling Dilettanter!

Faa Børn er vist kommet saa meget i Teatret fra deres tidligste Barndom som jeg. Kun godt 4 Aar gammel var jeg første Gang i Casino og kunde senere gaa der, saa ofte jeg vilde, da min Faders Kusine, Camilla Lerche, var Teatrets Primadonna Nr. 2. Nr. 1 var Amalie Hagen, født Price. Til Folketeatret var min Fader Leverandør, og jeg derfor Frigænger. Jeg kom der lige fra dets Aabningsforestilling i 1857. Hver Lørdag Aften var jeg med i mine Forældres Abonnementsloge i Det kgl. Teater, første Gang kun 8 Aar gammel, skønt Reglementet forbød Adgang for Børn under 10 Aar. Jeg husker endnu fra den første Aften, jeg var der, min barnlige Fornærmelse over, at Skuespillerne ikke her ved Tæppets Fald for

Røverborgen gjorde Kompliment for mig, som jeg var vant til fra de to andre Teatre og meget smigret over.

Ganske vist uforsætligt blev der saaledes gjort alt for at nære min Teaterlyst, men da jeg 17 Aar gammel, lige efter at have taget første Del af Artium, for det fædrene Ophav røbede mit Ønske om at gaa til Teatret, fik Piben en anden Lyd. Naar jeg var blevet sat i en »lærd Skole« (Borgerdydskolen paa Christianshavn), var det for at studere videre og helst blive Jurist. Dertil, mente min Fader, vilde jeg egne mig ganske særligt. Han kendte min Evne til, naar det i en snæver Vending kneb for mig, at klare mig ved at benægte Fakta.

Camilla Lerche (1836—1914), i en Aarrække en af Casinos betydeligste Skuespillerinder, fulgte med Direktør Th. Andersen, da han i 1884 overtog Dagmarteatret, hvor hun ligeledes var en af Teatrets Støtter.

Naa, jeg maatte altsaa læse videre, men knapt et Par Maaneder efter min Faders Død i Januar 1870 tog Teaterlysten helt Magten fra mig. Cicero, Livius, Ovid og Homer blev lagt paa Hylden — det vil sige, gik til en Bogjøde — og afløstes af mere muntre, dramatiske Forfattere.

Prøve for Phister.

Mit første Skridt var at opsøge min ovenomtalte Slægtning Camilla Lerche, som havde faaet Det kgl. Teaters Instruktør, den berømte Skuespiller Ludvig Phister, til at gennemgaa nogle Roller med sig. Hun gav mig meget elskværdigt en Anbefaling til Phister, der for hendes Skyld tog venligt imod mig. Han bad mig lære

nogle Scener af Roller, jeg mente laa for mig. Han vilde, jeg selv skulde vælge. Senere forstod jeg jo nok hvorfor. I Maj prøvede jeg for ham paa Hofteatret. Da jeg rakte Phister Holbergs *Maskarade,* sagde han med sit bekendte Satyrglimt i Øjet:

— Tak, min unge Ven, jeg tror nok, jeg kan Henriks Rolle udenad — tag De bare fat!

Han prøvede nu en halv Time med mig, inden han stoppede op. Paa Tamperretsscenen i *Maskarade* og Sortebroder Knuds Entré i *Axel* og *Valborg* ofrede han kun ganske faa Ord. Derimod dvælede han grundigt ved Herløv i *Eventyr paa Fodrejsen,* rettede mig og lod mig tage Replikerne om og om igen for at mærke, om jeg var modtagelig for Instruktion. Efter Prøven sagde han:

Kgl. Skuespiller og Sceneinstruktør Ludvig Phister. Den geniale Holberg-Fortolker døde 1896, 89 Aar gammel.

— Jeg vil indstille Dem til Prøve ovre hos os i to af Rollerne.

Henrik skal De lade ligge, vi har jo lige faaet min Arvtager (Olaf Poulsen), og han er god nok. Deres Sortebroder vil maaske nok kunne interessere Høedt, som skal give Dem Stikreplikerne ved Prøven, men det bliver som Herløv, De eventuelt skal vinde Slaget.

Dengang fandtes ingen egentlig Elevskole. Man aflagde Prøve for Direktionen — Teaterchefen Linde og Intendanten Berner — samt de tre Instruktører, Fru Heiberg, Professor Høedt og Phister. Blev man antaget, havde man Ret til 3 Debutroller, hver Rolle 3 Gange, og fik derefter enten fast Engagement eller rejiceredes.

Professor Høedt, kgl. Skuespiller og Instruktør. Reformator af dansk Skuespilkunst, døde 1885 i sit 65de Aar.

Skønt det nu er over 60 Aar siden, jeg gik ind ad Porten i det gamle, ærværdige kgl. Teater for at aflægge den af Phister arrangerede Prøve, mindes jeg den Eftermiddag, som om det var i Gaar: den Følelse af benovet Andagt, da jeg sad i Foyeren og ventede, det venligt-medlidende Blik, hvormed en af Teatrets Skuespillerinder (Fru Schiemann), som tilfældig kom derind, besvarede min Hilsen, og den Skafotfornemmelse, som rislede igennem mig, da Professor Høedt aabnede Døren og sagde:

— Vil De saa følge med!

Jeg glemmer heller ikke de mange Tanker, der for gennem min Hjerne i de Sekunder, det tog at gaa fra Scenens Baggrund ned til Sufflørkassen: Her stod jeg Grønskolling pludselig paa den Scene, hvis Koryfæer jeg saa ofte, sidst Aftenen før, havde set op til med Beundring — Kunstnere som Fru Sødring, Adolf Rosenkilde, Fru Eckardt, Vilhelm Wiehe, Kristian Mantzius, Peter Schram, Phister, Hultmann — al min Indbildskhed, hele min ungdommelige Frækhed var som blæst bort.

Men da jeg havde givet Professor Høedt de to Bøger og rakt Noderne til *Eventyr paa Fodrejsen* ned til Syngemester Gerlach,

fandt jeg alligevel saa nogenlunde mig selv igen og tog fat efter først at have afleveret det foreskrevne Buk for det tilsyneladende tomme, mørke Rum, hvor det ikke var mig muligt at skimte et eneste levende Væsen.

Ofte senere, naar i Aarenes Løb unge Mennesker har aflagt Prøve for mig, og jeg stod tæt ved dem og gav dem Stikord, har jeg følt inderlig Medlidenhed med dem, fordi jeg mindedes mine Følelser fra den Gang, jeg selv som Herløv maatte se Høedt ind i Øjnene, mens han næsten betoningsløst markerede Ejbæks Repliker. Han undlod ganske at støtte mig ved at sige dem i Karakter og fremkalde et Sammenspil. Da jeg flere Aar senere ved en selskabelig Sammenkomst berørte dette for ham, sagde han, at det var forsætligt; han vilde ikke hjælpe Aspiranterne, men se, hvad de selv evnede, ikke hvad han muligvis kunde lokke frem hos dem — en Opfattelse, jeg ikke deler, hvor højt jeg end ellers satte Professor Høedt som Instruktør og Lærer.

Phister og Fru Heiberg.

Ikke et Ord blev mælet af mine Dommere dernede i Parkettet, da Prøven var forbi, men idet Høedt fulgte mig ud, forhørte han sig meget elskværdigt om mine private Forhold og min Alder. Da han hørte, jeg kun var 18 Aar — jeg saa ældre ud —, bemærkede han, at det var lidt vel tidligt at forsøge, men nu hørte jeg jo nærmere en af Dagene. Selvfølgelig kunde jeg ikke tænke mig at vente flere Dage paa Resultatet, og ved Sekstiden, da Phister gik til Teatret, passede jeg ham op paa Kongens Nytorv. Men det skulde jeg ikke have gjort! Det var en helt anden Phister end ham, jeg hidtil havde kendt, en overnervøs, afvisende Person, der, inden jeg fik talt ud, afbrød mig med:

— De maa ikke distrahere mig, naar jeg skal over og spille; kom hjem til mig Kl. 10 i Morgen Formiddag!

Væk var han, og jeg stod betydelig flov tilbage og ikke saa lidt forbavset over at se den store Skuespiller saa nervøs over en Rolle, han havde spillet mange Gange. Men ogsaa det lærte jeg senere at forstaa.

Næste Formiddag i hans Hjem i Rosenborggade tog Phister venligt imod mig; han kunde være svært hyggelig, og nu fik jeg da klar Besked:

— »For det første maa jeg sige Dem,« sagde Phister, »at Deres Prøve for mig alene var ikke saa lidt bedre end Prøven i Gaar. Ikke desto mindre var der Stemning for Deres Antagelse hos Direktionen, ogsaa Høedts Bedømmelse var ganske velvillig, men »Instruktøsen« (Phisters Yndlingsudtryk om Fru Heiberg) modsatte sig saa energisk Deres Debut, at der ikke var noget at stille op med hende. Hun fandt Deres Herløv ækel københavnsk — det vil i hendes Mund sige labanagtig — og Deres Sortebroder Knud alt for umoden. Det nyttede ikke, jeg forfægtede min Opfattelse, eller at Høedt mente, De havde Talent, hun blev blot mere stejl, og det er jo hende, der for Tiden regerer derovre«.

— »Men,« fortsatte han, »nu skal jeg give Dem et godt Raad: Gaa hjem til hende og se at faa hende i Tale! De maa gerne sige, hvad jeg har fortalt Dem om hendes Mening om Dem, og at De derfor er kommet for muligvis gennem en personlig Samtale at bibringe hende et andet Indtryk. De skal naturligvis være vældig elskværdig og indsmigrende; sig blot, at De godt véd, at det slet ikke kunde nytte, De kom derover, naar hun ikke var Dem bevaagen o. s. v., smør bare rigeligt paa, det kan hun godt lide. Kan De blot faa hende varmet op, er det slet ikke umuligt, at De kan faa hende til at se med andre Øjne paa Dem, og Sludretøjet har De jo i Orden, det har jeg opdaget. Det er da i alt Fald et Forsøg værd.«

Uheldig Visit hos Fru Heiberg.

Med den Besked styrtede jeg lige ud i Rosenvænget og fik Foretræde hos Fruen. Den tête-à-tête var ikke hyggelig.

Beskedent havde jeg sat mig lige indenfor Indgangsdøren til hendes Boudoir, og efter en halv Snes Minutters Venten gik Døren lige overfor mig op, og Fruen skred majestætisk et Par Skridt frem imod mig, næppe hilsende.

Jeg begyndte paa min Lektie, men jeg havde knapt udtalt Haabet om at faa hende til at forandre sin Opfattelse, før hun afviste

denne Tanke i Vendinger, tilsyneladende høflige, men i Virkeligheden saa saarende, at jeg ikke engang under mine bedste Uvenner at bade sig i dem.

Det var mig klart, at her lodes alt Haab ude.

Da jeg fortalte Phister om min mislykkede Ekspedition, lagde han heller ikke Skjul paa, at saa var der i Virkeligheden ikke andet for end i al Fald foreløbig at opgive Haabet og i Stedet søge til et af Privatteatrene. Han sluttede med:

Johanne Louise Heiberg, født Pätges (1812—90). Som Skuespillerinde sikkert sin Tids største, men som dramatisk Forfatterinde ligesaa sikkert en af de ringeste.

»Ja, naturligvis har det heller ikke støttet Deres Chancer hos »Instruktøsen«, at jeg anbefalede Dem, og Høedt til Dels tiltraadte min Anbefaling — for saadan egentlig forelsket i os er hun jo ikke!«

Som bekendt stod Fru Heiberg meget skarpt overfor de to Herrer.

For at trøste mig tilbød Phister nu at gennemgaa et Par Roller med mig; i en Maaneds Tid kom jeg nogle Gange hos ham og fik mange uvurderlige, praktiske Vink, som jeg senere under min Direktørvirksomhed har ladet andre nyde godt af.

Men saa skete der noget, som pludselig ganske ændrede den tilrettelagte Kurs.

Forfatterdebut og Læreaar i Provinsen.

Mens jeg gik og læste hos Phister, kom jeg en Aften ud i det da nylig aabnede Morskabsteater i Frederiksberg Allé — nu Betty Nansens Teater —, hvor jeg saa en Parodi paa *Don Juan* af Valdemar Korfitzen (Svend Søvant). Det gav mig Idéen til at skrive en Parodi paa *Alt for Fædrelandet,* en bloddryppende Folkekomedie, som sidst paa Sæsonen havde reddet det ogsaa dengang, som saa

ofte senere, synkefærdige Casino. Min Parodi gjorde stor Lykke. Folk var ikke videre kræsne. Den blev for Resten spillet morsomt. Saaledes kom jeg i Forbindelse med Teatrets Direktør Ferdinand Schmidt, som, da han hørte, jeg læste hos Phister, foreslog mig at aflægge Prøve for ham og eventuelt rejse ud med ham i den kommende Vintersæson.

Ferd. Schmidts Personale var vistnok det bedste Provinsselskab, der nogensinde har været samlet. Det bestod bl. a. af Folketeatrets talentfulde, alsidige Skuespiller Frederik Madsen, den bedste danske Farcør, der har eksisteret herhjemme i min Levetid, hans Hustru Caroline Recke-Madsen, H. C. Lumbyes ældste Datter, og Karakterkomikeren Halberg (Anna Larssens Fader). Disse tre var alle blevet Uvenner med Folketeatrets Direktør, Kammerraad Lange, og fulgte nu med Ferd. Schmidt til Provinsen. Endvidere var der Casinos nydelige unge Ingenue Lydia Thejll, Provinsens bedste père noble Chr. Hyltoft, Fritz Sommer, en flot

Frederik Madsen, første Rangs Farceskuespiller, døde 1882, kun 48 Aar gammel.

Fru Caroline Recke-Madsen som »Svantevits Datter«.

Bonvivant, Christian Møller, hvis nom de guerre var »Buksemøller«, fordi han havde en sand Mani for at samle paa Benklæder; han havde haft sin Debut paa Det kgl. Teater som Rejersen i »*Sparekassen*«, og desuden var der flere andre flinke Skuespillere, saa jeg var jo slet ikke ked af at erhverve mig den fornødne Scene-Rutine i det Selskab, hvori jeg gjorde min Entré i Teaterverdenen. Jeg var nemlig efter den aflagte Prøve for Ferd. Schmidt bleven engageret med en efter Datidens Forhold fin Gage, og flere gode Roller var lovet mig, og jeg fik dem virkelig ogsaa — det sker nemlig ikke altid. — Saaledes gik det til, at jeg som sagt den 17. Oktober 1870 stod som Debutant, ikke paa Det kgl. Teater, men paa Helsingør-Teatrets mere beskedne Scene.

Skuespiller Halberg, Anna Larssens Fader.

Det blev for Ferd. Schmidt en glimrende Sæson, men jeg husker dog en enkelt Aften, hvor Besøget ganske svigtede. Det var ved vor Aabningsforestilling i Horsens. Da jeg undrede mig over det tomme Hus, svarede Ferdinand Schmidt:

— Aa, De kan tro, der er et Whistparti hos Borgmesteren med to blinde Makkere!

Den Replik blev klassisk om en daarlig besøgt Forestilling i Provinsen. Jeg gjorde senere den Erfaring, at til en Førsteforestilling i en Provinsby var der saa at sige aldrig godt Hus. Men Anmelderne og den lille Klike af faste Teatergængere mødte, og først naar de havde sagt god for Personalet, kom Publikum. Man kan aldrig være forsigtig nok!

I Aarhus, hvor vi havde Hovedsæson, fik jeg ved et Tilfælde min Indvielse som Iscenesætter.

Vi prøvede paa *En Spurv i Tranedans*. Frederik Madsen, der spillede Peter Ravn, som han senere glimrede i paa Casino, kom af

og til i Disput om Arrangementet med Direktøren, der iscenesatte Stykket. Et Par Aar forinden havde jeg set Komedien paa Det kgl. Teater og huskede nøje, hvordan de omdisputerede Scener dér havde været arrangeret. Da jeg meddelte de stridende Parter det, og mine Erindringer faldt sammen med Frederik Madsens Opfattelse, kastede den ejegode, men heftigt opfarende Ferd. Schmidt Prøvebogen for mine Fødder med et:

— Værsgo', saa kan De jo sætte Stykket i Scene!

Og ud af Scenen røg han som en Raket.

Jeg stod selvfølgelig lidt forbløffet, men Madsen tog roligt Bogen op, gav mig den og sagde:

— Ja, det tror jeg saagu' godt, du kan — prøv paa det!

Saa fortsatte vi Prøven, og jeg mærkede snart, hvorledes Personalet, der først havde smilet over, at dets yngste Spire, der lige havde faaet Næsen inden for Kulisserne, nu skulde have Hostrups Komedie overladt som Prøveklud, efterhaanden fandt sig vel til Rette under min Ledelse af Prøven og navnlig over den Lethed, hvormed jeg klarede den store Selskabsscene i 3. Akt og Slutningsscenen, hvor »to forskellige Verd'ner repræsenterte staar«. Jeg havde jo Det kgl. Teaters Iscenesættelse præsent i Hovedet. Men lidet anede jeg den Dag, hvor Ferd. Schmidt overraskede mig ved sin Hidsighed, at han nogle Aar senere skulde blive Skuespiller hos mig, derefter min Kompagnon paa Nørrebros Teater, og hvor mange Forestillinger jeg skulde sætte op med ham i Roller, som jeg havde tildelt ham.

Efter at min Debut som Iscenesætter var lykkedes, blev det overdraget mig at sætte flere Stykker i Scene, bl. a. *Gringoire, Lumpacivagabundus* og *Rescencenten og Dyret*. I dette Stykke udførtes Taskenspilleren Nonpareils Rolle af Fritz Sommer, for hvem fremmede Sprog var et fuldstændigt terra incognita. Da jeg paa Prøverne adskillige Gange havde sagt ham, hvordan Nonpareil skulde udtale de udenlandske Ord, uden det havde været ham muligt at tilegne sig dem, blev vor gemytlige Musikdirektør Albert Dahl (senere Organist i Trondhjems Domkirke) utaalmodig og afbrød Lektionen ved at spille: »For Folk, der taler alle Sprog, er det nu lige fedt, men Fanden heller inte for den, der kun kan ét«, men saa

kan det nok være, Sommer blev gnaven og forlangte sit Sprogkursus givet paa Tomandshaand. Iøvrigt stod vi paa den bedste Fod med hinanden, kun ærgrede det ham hver Gang, vi var sammen i Selskab, at jeg havde iført mig min fine Diplomatfrakke — saa snusede han omhyggeligt værnende om mig, bad mig passe paa ikke at lægge Ærmerne paa Bordet, det sled saadan paa dem, og de blev saa let plettede. Han laante nemlig altid min Diplomatfrakke, naar han spillede Roller, der krævede dette Monstrum. — Vi sluttede denne for mig saa minderige Sæson i Odense 8de Maj 1871, og jeg tog hjem til den mødrene Arne i København med ikke saa lidt mere Kendskab til Livet — især Teaterlivet —, end jeg rejste ud med. Jeg havde lært at kende nogle af Frugterne paa Kundskabens Træ paa godt og ondt, jeg havde set et Skuespillerægtepar, der ellers levede storartet sammen, dog være uhyggeligt misundelige paa hinanden, naar den ene gjorde mere Lykke end den anden, og samtidig havde jeg lært godt Kammeratskab at kende, som den Gang virkelig fandtes i de rejsende Selskaber. Jeg havde set, hvordan for ivrig Dyrkelse af Bacchus og Venus deprimerede, for ikke at sige helt ødelagde talentfulde Kunstnere — ja, jeg havde ovenikøbet læst det paa Prent paa et iøvrigt ikke helt indbydende Sted; *dér* stod nemlig følgende Inskription af et »poetisk« anlagt Individ:

»Hvo, som Venus vil dyrke,
Maa ikke slaa sig til Drik,
Ti dertil hører en Styrke,
Som intet Menneske fik!«

Her under havde en anden mindre fintfølende Poet skrevet:

»En Lokumsdigter blandt Poeter
Er som en Rumpe blandt Trompeter.« —

Jeg var ogsaa selv begyndt at smage paa de forbudne Frugter: paa Hotellerne blev der altfor ofte skyllet for mange Glas ned, og naturligvis havde jeg ogsaa faaet min første »Sæson-Filovelse«. Genstanden var selvfølgelig betydelig ældre end jeg — cirka 15 Aar —, hun var en gylden Blanding af »Lille-Mo'r« og Kæreste, en god og trofast Kammerat, der beredvillig delte alle mine Glæder og Smaasorger med mig, indtil vi paa Sæsonens sidste Dag sagde kønt Farvel og Tak for den Gang til hinanden.

2. KAPITEL

INDEN FOR VOLDENE.

Folketeatret.

Kammerraad Lange, Skaberen af Folketeatret, hvis Direktør han var fra Aabningsdagen 18. September 1857, til han døde 1873. I Georg Carstensens Casino havde han i 1848 ogsaa aabnet et nyt Teater.

Næste Sæson blev jeg engageret til Folketeatret, hvor jeg virkede i fire Aar, og hvoraf de første indtil Kammerraad Langes Død i 1873 var som et lille Himmerig. Folketeatret havde været min Faders Yndlingsteater, han forstod som faa at goutere den Farcekunst, som gaves her, og som efter Datidens Pariserfareres Mening stod paa Højde med den parisiske. Lange var Idealet af en Teaterdirektør. I en Tale, han holdt ved sit 25 Aars Jubilæum, sagde han om sig selv, at man for at holde ud som Teaterleder i saa mange Aar maatte være enten en Tyran eller risikere at komme paa et Sindssygehospital — han havde nu valgt det første. Han var ogsaa baade streng, hensynsløs og fordringsfuld, men samtidig en retfærdig og fænomenal dygtig Instruktør. Han vidste

at paaskønne den fulde Pligtopfyldelse, og da jeg hurtigt indsaa, at man under Langes Regimente helt maatte underkaste sig Disciplinen, blev han mig snart meget bevaagen. Da jeg et Par Maaneder ind i min første Sæson reddede et udsolgt Hus for ham ved fra Kl. 2 til Kl. 7 at doublere den pludselig sygemeldte Harald Kollings store Rolle som Basse i Fritz Holsts *Hverdagsfolk,* inviterede han mig efter Forestillingen som Tak paa en Østers-Aften sammen med Fritz Holst, Professor Høedt og Forfatteren Carl Møller (»Paa Farten«), hans faste Omgangskreds — det var en morsom Aften —, og næste Dag fik jeg med en Hilsen fra Forfatteren sendt et Eksemplar af *Hverdagsfolk,* hvori fra Lange var indlagt en 50-Dalerseddel — svarende til mindst 200 Kr. nu. Hans Magt over Personalet var lige til hans sidste Dage enestaaende.

Jeg husker f. Eks. en Repetitionsprøve paa *Gøngehøvdingen,* som han kort før sin Død ledede, men hvor han øjensynlig livstræt var sunket døsende hen i sin Lænestol. Dette troede Teatrets Primadonna Fru Holst, der spillede Dronning Sofie Amalie, hun kunde benytte sig af og sagde pludselig nogle højttravende Repliker parodisk-opstyltet, men i samme Øjeblik vaagnede den gamle Stridshingst og standsede hende: »Fru Holst, De behøver ikke antyde paa Prøverne, at det vil lyde parodisk, naar De skal sige Dronningens Repliker — det kommer uvilkaarligt af sig selv om Aftenen!« Færdig Kære! — Nu omstunder vilde sikkert en Primadonna have svaret sin Direktør: »Hvorfor har De saa givet mig Rollen?« — eller

Fru Louise Holst, født Carpentier, som »Orestes« i »Den skønne Helene«. Hun var gift med Forf. Fritz Holst og Folketeatrets Primadonna i en Aarrække. Døde 1883, kun 43 Aar gammel.

maaske endog forladt Scenen. Fru Holst blev saa flov som en Skoletøs, der er grebet pa fersk Gerning i Forsøg paa at lave Halløj bag Lærerens Ryg. —

Professor Høedt som Instruktør.

Men foruden den fænomenale Dygtighed, Lange selv besad som Iscenesætter, havde han i Professor Høedt en Medhjælper af Rang. Var jeg ikke med i et Stykke, han satte iscene, overværede jeg alligevel ofte Prøverne, som var en Fest for enhver, der havde Sans for Betydningen af god Instruktion. Naar Høedt »smed Galoscherne« — Kendetegnet paa, at han tog fat for Alvor —, lyttede vi alle til hans glimrende Dessiner, og prøvede vi paa et Stykke, hvori han tidligere selv havde brilleret, kunde han blive saa ivrig, at han spillede hele Rollen igennem for sin duperede Efterfølger. En af de første Roller, Severin Abrahams skulde optræde i paa Folketeatret i Sæsonen 1871—72 var Grev Baudelot de Derval i *Den sidste Nat*. Efter Arrangementsprøverne var overstaaede, sad Høedt en Dag paa Tilskuerpladsen og mælede ikke et Ord under hele Prøven, et sikkert Tegn paa, han syntes, den gik daarligt. Efter Prøven kom han da ogsaa op paa Scenen og sagde bl. a. til Abrahams: »Ja, det, De laver, er jo en meget pæn københavnsk Selskabsherre fra 1870, men det er rigtignok ikke en fransk Greve fra 1793. Det er 25 Aar siden, jeg spillede Rollen paa Hofteatret, men jeg tror nok, jeg kan den endnu — vil De se, hvordan jeg havde tænkt

Severin Abrahams som Grev Baudelot de Derval i »Den sidste Nat« i hans Debut-Sæson 1871—72 paa Folketeatret, hvis Direktør han senere blev fra 1884 til hans Dødsaar 1900.

mig den?« Abrahams takkede høfligt, stillede sig hen i Siden af Scenen, Høedt smed Galoscherne og tog fat; men nu var det pudsigt at se, hvordan Abrahams, der var en temmelig selvbevidst Herre, lidt efter lidt uvilkaarligt gled helt ud i Kulisserne, fuldstændig selvopgivende overfor den enestaaende Præstation, han oplevede. Det var ogsaa et helt Fyrværkeri, Høedt afbrændte med Sole, Stjerner og Raketter, saadan straalede hans overlegne Talent og fuldendte Teknik i Repliker og Sange, særlig hans Foredrag af den kendte »Champagnen holdt sig brav til Trods for Anarkiet — se hvor kongeligt den skummer!« var et Glansnummer af Rang. Efter Slutningssangen sagde han tilsyneladende beskeden til den forbløffede Abrahams: »Ja, saadan havde jeg nu tænkt mig Grev Baudelot — hvad mener De?« Svaret kom prompte: »Jeg tør slet ikke tænke paa at spille Rollen!« — Høedt nød sin Triumf, men trøstede Delinkventen med, at Rollen var et saa oplagt Paradenummer, at Abrahams absolut vilde komme til at gøre Lykke i den, naar først Prøvernes Skærsild var overstaaet. Og Høedt fik Ret, men det var nogle drøje Prøver, før han ogsaa fik de andre Rollehavende hævet blot tilnærmelsesvis op i det Niveau fra Hofteater-Perioden, han gerne vilde genskabe, hvor selve Michael Wiehe havde været hans Medspillende som Kaptajn Hamelin. Denne Rolle blev udført af Sofus Petersen, han var en rigtig brugbar Skuespiller, men Michael Wiehe var nu alligevel bedre! Som 5-Aars Purk havde mine Forældre taget mig med hen at se Stykket paa Hofteatret, vi sad skraas over for Frederik den 7de og Grevinde Danner — jeg synes næsten, jeg endnu — 74 Aar efter — kan mindes Høedt som den charmerende Greve; men jeg véd bestemt, at jeg kan huske Kongen som den interesserede Tilskuer. Min barnlige Opmærksomhed har vel nok været ligeligt delt mellem Scenen og Kongelogen.

Høedt kunde ogsaa finde paa at krydre Prøverne med at fortælle smaa Anekdoter. En Dag serverede han følgende i Anledning af, at en ung Mand havde aflagt Prøve for ham som Hamlet; han havde temmelig hurtigt faaet Besked om sin Umulighed, men — føjede Høedt til — det gik dog ikke saa ekspedit med ham, som med en anden frivillig Forsøgskanin, der en Gang aflagde Prøve som Hamlet for den store tyske Skuespiller Schröder. Schröder bad ham

nemlig blot sige den verdensberømte Monolog: »At være, eller ikke være« — derefter vilde han nok kunne bedømme Aspirantens dramatiske Evner. Den unge Tysker tog fat og deklamerede saa svulstig-falsk som vel muligt: »Zu sein, oder nicht zu sein«, men han kom ikke længere end til denne første Linje, før Schröder øjeblikkeligt afbrød ham ved at udbryde: »Nicht zu sein!« — Det kan man vel nok kalde »den hurtige Retsforfølgning«.

Teatrets lunefulde Spil.

En anden lille Episode fra disse Aar maa jeg fortælle, fordi den viser, hvor vanskeligt, for ikke at sige umuligt, det er forud at bedømme et Teaterstykkes Held eller Uheld.

Vi prøvede i April 1872 paa en Treakts-Farce, *Den flyvende Thekasse*, af Carl Møller — Datidens Jens Locher —, baade Lange og Høedt tog sig af Iscenesættelsen, Skuespillerne var glade for deres Roller, alle ventede en stor Succes. Jeg, der var fri i Stykket og overværede Generalprøven, sagde i Pavsen efter 2. Akt til Direktøren:

— Ja, nu kan jeg da belave mig paa at holde Ferie Resten af Sæsonen.

— Det kan De sikkert roligt gøre! svarede Lange.

Premièren blev en Fiasko af Rang. Ikke en Haand rørte sig efter Tæppets Fald. Forestillingen overværedes af en Del af Kongefamilien, og Publikum var paa én Gang saa belevent og saa indædt arrigt, at det ventede, indtil de Kongelige havde forladt Teatret — saa først begyndte man at hysse og pibe efter alle Kunstens Regler.

Paa samme Tid havde Otto Zinck indleveret en Bearbejdelse af Fr. Hedbergs *Majorens döttrar,* som hverken Lange eller Høedt var videre begejstrede for, men da nu den med saa sikre Forhaabninger imødesete *Flyvende Thekasse* var faldet, foreslog Zinck, ikke helt ulogisk, om det maaske ikke var en Idé at prøve et Stykke, som Teatret intet ventede sig af. Lange gik ind paa hans Forslag, og *Oberstens Døtre* blev virkelig med Betty Guldbrandsen, den senere Fru Borchsenius, i Hovedrollen en meget stor Succes.

Min Erfaring fra den Gang har jeg ofte senere faaet bekræftet, baade direkte og indirekte. En Teaterdirektør kan med en lille Æn-

dring af Solons Advarsel til Krøsus sige til sig selv: »Pris ingen lykkelig, før Premièren er overstaaet!«

Lige saa lærerige og behagelige, som disse Aar var for mig, saa længe Lange som Instruktør tog sig af Farcerne og Folkekomedierne, mens Høedt passede Lystspillene, lige saa ubehagelig blev Overgangen, da M. W. Brun afløste Lange. Man skal jo ikke tale ondt om de Afdøde, og da det ikke vil være mig muligt at sige et eneste godt Ord om ham, vil jeg indskrænke mig til at erkende, at han dog én Gang, mens han var Direktør paa Dagmarteatret, i 1883 lavede en Genistreg, som næsten fik mig til at glemme de Ærgrelser, han tidligere havde forvoldt mig som Direktør paa Folketeatret. Der var en Formiddag Generalprøve, under hvilken Brun opskrev sine Bemærkninger paa et Ark Brevpapir. Efter Prøven gik han ned paa sit Kontor og afsendte Indbydelse til Majestæterne med Følge til at overvære Premièren

Fru Betly Borchsenius, født Guldbrandsen. Fra 1869 Folketeatrets fejrede Ingenu, til hun midt i Halvfemserne gik over i Karakterfaget. Modgang slog hende altfor tidligt ned — hun døde kun 40 Aar gammel i stor Nød.

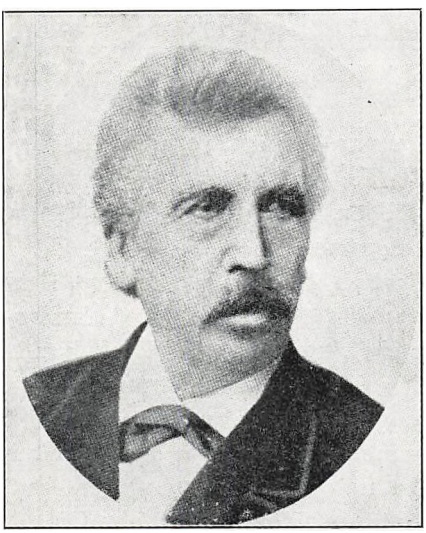

Teaterdirektør M. W. Brun, Folketeatrets Direktør fra 1873 til 76. Aabnede 1883 det nybyggede Dagmarteater, men forlod det Aaret efter.

Dagen efter. Da han kom paa Teatret om Aftenen efter Generalprøven, laa til hans store Forbauselse Invitationen til de høje Herskaber endnu paa hans Skrivebord, til Trods for at han havde givet Ordre til dens øjeblikkelige Afsendelse. Regissøren blev hentet til Forklaring, men forsikrede, at Brevet var afsendt. Saa opklaredes det, at Brun i Distraktion i Stedet for Indbydelsen havde lagt Prøve-Bemærkningerne i Konvolutten til Amalienborg, og blandt disse var der særlig én, som ikke var beregnet for kongelige Øren; den lød i al sin betegnende Korthed saaledes: »Frk. X. har for megen R . .!« Det vilde altsaa sige, at hendes Uniformsfrakke — hun var i ungarsk Husaruniform — maatte forlænges paa Grund af Damens Velskabthed bagtil. Regissøren fik nu fat i Omegnens hurtigste Droske og pilede ud til Palæet med den rigtige Invitation. Det siges, at han kom tidsnok til at standse den anden, inden den var naaet helt frem. Men jeg morede mig alligevel kongeligt ved Tanken om den Opsigt, den bramfri Bemærkning om det for høje Sted vilde have vakt paa allerhøjeste Sted.

Jeg befandt mig som sagt saa ilde under Bruns Regimente, at jeg allerede længe før Opsigelsesfristen havde indsendt min Begæring om Afsked, som han dog først tilstod mig ved Sæsonens Slutning.

Naar jeg gerne vilde gaa forinden, var Grunden ogsaa den, at jeg den 2. Marts 1875, paa min 23aarige Fødselsdag, havde underskrevet Kontrakt med Morskabsteatrets Ejer, Restauratør Georg Mohr, og lejet Teatret for den kommende Sommer.

Bevillingshaveren var Det kgl. Teaters Reserve-Sufflør Aug. Kørner. Han havde faaet Bevillingen ved til Teatrets Chef, Kammerherre Fallesen, at beklage sig over sin ringe Gage. Fallesen kunde ikke forhøje den, men altid affabel som han var, spurgte han, om han ikke paa anden Maade kunde gøre noget for den betrængte Sufflør. Kørner greb til og bad Kammerherren hjælpe sig til at faa Bevillingen til Morskabsteatret, som netop var ledig, og Fallesen, der var glad over at slippe saa billigt, opfyldte straks hans Ønske. Kørner var samtidig Teatrets ansvarshavende Direktør og dets Billetkasserer, en ikke helt almindelig Dobbeltstilling. Han havde Be-

villingen til sin Død, derefter gik den i Arv til hans Enke — med Ret til at lade den bestyre —, og da Fru Kørner døde 1908, fik Emil Wulff den. Jeg kunde ikke faa den, da jeg paa det Tidspunkt allerede havde Bevilling paa Nørrebros Teater.

3. KAPITEL

UDEN FOR VOLDENE.

Hvorfor jeg blev Direktør.

Mens jeg var ved Folketeatret, havde jeg dels til det daværende *Vesterbros Teater* og dels til *Varieté-Teatret*, det nuværende Vesterbros Biografteater, skrevet flere Smaastykker, som jeg selv satte i Scene, og efterhaanden følte jeg langt mere Lyst til denne Virksomhed end til selv at spille Komedie. Da Abrahams, der senere selv blev Folketeatrets Direktør fra 1884 til 1900, og jeg paa en Prøve paa Lystspillet »De smaa Fugle« kritiserede en ganske misforstaaet Iscenesættelse, som M. W. Brun præsterede, og jeg gjorde nogle Bemærkninger om, hvordan jeg syntes, den burde være, sagde Abrahams: »Om Du kan blive en god Skuespiller, det véd jeg ikke, men jeg tror, Du kan blive en god Teaterdirektør.« Den Gang var det givet, at dertil hørte absolut, at man var en habil Sceneinstruktør, idet Direktøren selv maatte evne at sætte sine Forestillinger i Scene.

Om min Ulyst ved Komediespillet fortælles en lille Anekdote, der ikke er helt usand. Grunden til, at jeg blev Direktør, skulde efter den være min Afsky for at smøre Mastiks i Ansigtet, naar jeg maatte spille Roller, der krævede Skæg. En Aften, da jeg sad i Garderoben mellem Harald Kolling og Züberlein og masede med at klistre et stort Fuldskæg paa min sensible Hud, skal jeg have sagt:

— Man maa se at blive Direktør, for saa kan man da selv vælge sine Roller, og de bliver alle uden Skæg!

Men, som det saa ofte er Tilfældet, blev det en ydre Anledning — mit Ubehag ved M. W. Brun —, der fik mig til at tage den endelige Beslutning.

Paa Morskabsteatret aabnede jeg da 2. Pinsedag i Maj 1875 min

første Sæson, og dér begyndte nu min mangeaarige Virksomhed som Teaterleder og tillige som Medforfatter til en Række af Sommerrevyerne under Mærket *Peter Vilh.*, som efterhaanden blev mere kendt end mit virkelige Døbenavn.

Skuespillerkontrakter for et halv Hundrede Aar siden.

Alle mine Kontrakter var underskrevet med Kurator. Jeg var jo umyndig og den yngste i hele

Revyskuespilleren Frederik Christensen, Frederik Jensens Forgænger. Medstifter af Skuespillerforeningen 1879.

Elisabeth Christensen, født Jørgensen, som »Adamine Sørensen« i »Vedbæk — Skodsborg — København«, hvor hun kreerede Visen »Fra jeg i Vuggen laa«. Fra 1875 den kvindelige Hovedkraft i en lang Række Sommerrevyer paa Morskabsteatret og i Tivoli.

Flokken. Flere af Herrerne kunde have været Fader til mig, en enkelt — Sahlertz — endog min Bedstefader.

Jeg traadte til med den for de Tider mægtige Kapital af 3000 Kr. Driften kunde køre fint rundt med en aftenlig Bruttoindtægt paa 120 Kr.

Personalet bestod af 6 Damer og 8 Herrer, blandt hvilke gamle Sahlertz, en Søn af kgl. Operasanger S., var den mest ansete, men allerede næste Sæson blev det Frederik Christensen og Elisabeth Jørgensen, som tog Têten. De to senere saa kendte Revyskuespillere, der snart blev Mand og

Kone, gjorde ualmindelig Lykke i Sommerrevyen 1876 eller *Rejsen til Maanen,* og Elisabeth var mange Aar derefter bedst kendt under Navnet *Daudi-Jørgen.* Det kom af en Vise med Omkvædet »Daudi« — Ordet stammer fra en jødisk Bøn, men via Tyskland havde det paa Dansk faaet en ganske anden Betydning. At »gaa paa Daudi« var et almindeligt Udtryk for at gaa paa Sjov.

Blandt Teatrets Damer var den endnu levende Fru Clara Schønfeld og Petrine Cortes, Direktør Cortes' første Hustru, samt Provinsens Primadonna, Soubretten Emilie Schäfer, Datter af en særlig i Sverige kendt Teaterdirektør. Hun var en ualmindelig talentfuld, kvindelig og yndig ung Pige, som desværre faa Aar efter i et uheldigt Ægteskab gik nedenom og hjem.

Gagerne var meget »rimelige« dengang. Emilie Schäfer havde den højeste, 150 Kr. pr. Maaned, Sahlertz 140, Fr. Christensen 120, Lisbeth 90, o. s. v. nedad til 30 Kr. maanedlig for de mindst talentfulde. Ganske vist havde Pengene over dobbelt Værdi af, hvad de nu har, men ligefrem »Poul Reumertsk« kan man alligevel ikke kalde de Gager, og jeg havde dog Ord for at være en ganske flot Betaler. Selve Ordlyden af Skuespillerkontrakterne var, naar man tager Hensyn til, at Hoveriet forlængst var afskaffet her i Landet, helt uhyrlig. Herrerne fik ganske vist Kostumer leverede, men de stakkels Damer skulde, hvad der var helt oprørende, især da deres Gager var forholdsvis mindre end Herrernes, holde sig selv med al Slags Garderobe (Herredragter dog undtagne). Endvidere fandtes der en Masse Bestemmelser om Mulkter for de ubetydeligste Forseelser. En irriteret Skuespiller skal da ogsaa have bemærket, mens han underskrev sin Kontrakt, at der manglede alligevel en Paragraf. Da Direktøren forbauset spurgte hvilken, svarede Ofret, at der burde ogsaa staa, at Skuespillerne skulde holde sig selv med Gager.

Det værste var dog Slutningsparagrafen, som ordret lød saaledes: »Direktørens Kendelse er *i alle Tilfælde* endelig og upaaankelig«. I den eneste Retssag, jeg mindes at have haft med en Skuespiller, som pludselig gjorde sig usynlig midt i Sæsonen, sagde da ogsaa Dommeren: »Gives der virkelig tænkende Væsner, som gaar med til en saadan Bestemmelse? Den sætter jo Direktøren over selve Højesteret. Læser de Mennesker da aldrig Kontrakten, før de skri-

ver under?« — Sandheden tro maatte jeg svare: »Jo, § 2, hvori der staar hvor stor (lille) Gage, de skal have, og hvor meget i Forskud!«

Det saa nu værre ud, end det i Virkeligheden var. Forholdet mellem de to Parter var nærmest et Tillidsforhold; Misbrug fandt meget sjældent Sted fra Direktørernes Side, og Skuespillerne var saamænd lige saa lykkelige den Gang som nu, maaske endda nok saa tilfredse og gennemsnitlig ikke mindre dygtige.

Heller ikke Forfatterhonorarerne var svimlende! Prisen for en brugbar Enakter var 10 Kr. For Sommerrevyen betaltes én Gang for alle 200 Kr. til Deling mellem de to Forfattere. Heraf tog jeg selv den ene Halvpart, og min Medforfatter Carl Wulff fik de andre 100 Kr. Men i Tilgift vankede der adskillige gode Middage — vi var begge to nogle væmmelige Gourmets. Millionær behøvede man nu ikke at være for at spille Lucullus!

Skuespiller Carl Wulff (1840—88), en vittig og morsom Bonvivant. Som »Peter Sørensen«, Titelrollen i Carl Møllers og William Fabers København-Farce, fremstillede han fuldendt 1870-ernes Københavnertype. Medforfatter til Sommerrevyerne fra 1873—86.

Nutidens Restaurantgæster vil sikkert indrømme det, naar de læser Menuen til en Diner, som Wulff og jeg nedsablede paa en af vore jævnlige Middagsekspeditioner til *Restaurant français*, Hovedvagtsgade 8. Den kostede siger og skriver 2 Kr. pr. Kuvert og lød paa:

Napoleonssuppe.
Postejer med Østers.
Røget Gaasebryst med Gemyse.
Lammekotelet jardinière.
Kalkun.
Mandelbudding.
Kaffe.

For 1 Kr. serveredes samme Dag:

Skildpaddesuppe.
Kogt Karpe.
Vildand med Gelé.
Appelsinfromage.
Kaffe.

Tæt ved, hos Kett paa Hjørnet af Kongens Nytorv og Lille Kongensgade, oven over à Porta, var Byens fineste Restaurant. Der kostede den 10 Kroners Middag, som Nimb nu serverer om Onsdagen, 3 Kr., og dér blev man for første Gang herhjemme præsenteret for Skylleskaale, der samtidig indeholdt et lille Glas med Pebermyntevand til Mundskylning.

Da Skuespiller Knoblauch saa Wulff og mig benytte dem, udbrød han indigneret:

— »Skal de Herrer ikke ogsaa ha' Fodbad?«

I Kongens Klub, Østergade 15, spiste man glimrende. Dog var Priserne her lidt dyrere. Til Gengæld var der flere smaa vakre Kabinetter, og Tjeneren aabnede aldrig Døren før flere Sekunder efter, at han havde banket paa.

Et Helbred af Jern og varme Romtoddyer.

Paa Grund af min store Ungdom havde man troet, det vilde blive lidt svært for mig at klare den som Direktør. Men fra Folketeatret medbragte jeg Sans for Orden og Disciplin, og Personalet fik snart Tillid til mig som Instruktør og Leder. De fire Sommermaaneder, hvoraf Revyen udfyldte mindst de to, gik derfor som en Mis.

Værre var det at komme gennem Vintersæsonerne. Alene Rejserne var ofte besværlige. Jeg husker saaledes en fra Helsingør til Svendborg. Indtil Nyborg gik det nogenlunde menneskeligt, skønt vi var mange Timer undervejs, men fra Nyborg til Svendborg maatte vi en raakold Novembernat køre paa aabne Vogne det meste af Natten. Pels var der jo ingen af os, der havde. Men man havde et Jernhelbred, og varme Romtoddyer og Kaffepuncher vedligeholdt den fornødne indvendige Temperatur.

Fra mit Rejseliv har jeg naturligvis mange Erindringer; jeg vil

nøjes med at opfriske nogle af de mindre seriøse og lade de triste gaa i Glemmebogen.

I Sæsonen 1886—87 gav jeg en patriotisk Folkekomedie »Fra 48«, skrevet af Forfatteren, Teaterejeren i Aarhus Sofus Birck. Idéen til den havde vi faaet ved tilfældig en Formiddag, vi sad ved et Glas Portvin paa Hotel Royal, at kikke i en dansk Læsebog, der var glemt dér. Den var fuld af Illustrationer, hvoraf en var det kendte Billede af Frederik den Syvendes Indtog i Flensborg i Spidsen for Garden. Jeg bad Birck om at forsøge paa at skrive et Stykke, der skulde begynde med Folketoget til Kong Frederik den 21. Marts 1848 og slutte med hans Indtog i Flensborg.

Skuespiller Faber-Daugaard som Landsoldaten i »Fra 48«.

Da Stykket blev indleveret, var det saa langt som et ondt Aar; det vilde have taget henved 6 Timer at spille det i sin oprindelige Skikkelse, men jeg fik af den ualmindelig forstaaende Forfatter Hals- og Haandsret over det, og da han nogle Maaneder efter overværede Premièren i Aalborg, var han meget glad over Succes'en og indrømmede, at det havde været uopførligt, som hans Manuskript var —, nu varede Forestillingen kun 2¾ Time. — Samtidig havde Theodor Andersen, Dagmarteatrets Direktør, saa hemmelighedsfuldt som vel muligt

Alfred Møller, Karen Caspersens Fader, som Dragon-Ritmesteren i »Fra 18«.

begyndt at forberede en Opførelse af »Landsoldaten«. Ogsaa her havde det oprindelige Manuskript, hvis Forfatter var Hr. Georg — for ikke at sige Fru Signe — Betzonick, gennemgaaet en Renselsesproces, idet først Forf. Vilhelm Østergaard havde gjort det mere dramatisk, og Carl Møller derefter sat nogle Humør-Boller paa og indlagt en helt ny, morsom Rolle for Carl Wulff, en Intendant, der led af Kanonfeber. Det faldt Wulff let at spille Rollen, for han var saa angst for Skydevaaben som bare Pokker. Dette benyttede Kammeraterne med Viggo Lindstrøm i Spidsen sig af til at drive Gæk med ham: ved de Geværer, der blev henstillet ladte til Brug efterhaanden, var der hæftet en Seddel, hvorpaa stod skrevet: »Bøssen er ladt!« Disse Geværer gik Wulff rædselsslagen langt udenom; det affødte, at Kammeraterne anbragte lignende Inskriptioner adskillige andre Steder i hans Nærhed, bl. a. i hans Garderobe, hvor han en Aften paa sin Servante baade foroven og forneden fandt Sedler med Paaskriften: »Vandet er ladt!« — »Landsoldaten« havde forøvrigt gaaet den ikke ualmindelige Pilgrimsgang fra det ene Teater til det andet og var bleven for-

kastet. — Selv efter Bearbejdelsen var Andersen ikke særlig varm paa den, men da nu »Fra 48«s Ry naaede København, besluttede Andersen alligevel at sætte det op som 2den Juledags Forestilling; men saa fik ogsaa Folketeatrets Direktør, Severin Abrahams, Lyst til at se paa Varerne og anmeldte sin Ankomst med sin Inspektør og højre Haand, Dorph-Petersen, til Premièren i Aarhus den 21. November. Da Andersen fik dette opsnuset, sendte han sin Inspektør, Th. Schiøtt, over til Aarhus samme Aften for at forhandle med Sofus Birck om Køb af »Fra 48« til Dagmarteatret. Andersen vilde naturligvis hellere betale et Forfatter-Honorar én Gang for alle, om galt skulde være, og saa sylte Stykket end risikere en Konkurrence. Efter Forestillingen overværede jeg ved Souperen paa Hotel Royal en morsom Væddekamp mellem de to diplomatiske Forhandlere og den overfor to saa durkdrevne Teaterrotter altfor naive Forfatter. Forhandlingerne mindede mig ganske om de Hestehandeler, jeg saa tit havde moret mig over i Provinsbyerne. Først var ingen af dem Liebhavere, saa begyndte de at kunne tænke sig at byde, saa kom de ind paa Betingelserne, og endelig foreslog Schiøtt, at Birck skulde nævne det Minimumshonorar, han vilde sælge Opførelsesretten for, og det gjorde

Valdemar Kolling som Borgervæbnings-Kaptajn Tørrestrup i »Fra 48«.

Fru Fanny Petersen, født Kruse, som Krokonen i Bommerlund i »Fra 48«.

Schiøtt i en saadan Form, at Birck absolut maatte tro, der var sikkert Bid. Han forlangte saa en efter Datidens Forhold urimelig Sum, som Abrahams decideret sagde Nej til, mens Schiøtt erklærede, at nu vilde han afsende et Nattelegram til Andersen, hvori han anbefalede ham at slaa til, og i Morgen bringe Sagen helt i Orden. Det var naturligvis »en Peter«, han fik Birck til at gaa paa, for Schiøtt sendte intet Telegram, men rejste næste Morgen tidlig, efterladende den Besked, at Andersen selv vilde komme og se Stykket.

Dagene gik, og der kom ikke Spor af Andersen. Derimod sivede Rygtet ud, at Dagmarteatret forberedte et stort patriotisk Stykke. 2den Juledag gik saa »Landsoldaten« og blev den kendte Landssucces, som reddede Andersen, der havde sat det meste af sin paa Casino tjente Formue til i de halvanden Sæson, han havde haft Dagmarteatret. Derefter trak han sig som en klog General tilbage og lod Landmandsbanken sidde med Smerterne — »vort eneste enfant terrible«, som gamle Glückstadt kaldte Teatret —, senere fik Banken jo nogle værre enfants terribles at bokse med.

Birck naaede saaledes ikke at faa »Fra 48« op i København i den Omgang — først 8. Januar 1888 blev Stykket opført paa Dag-

marteatret under Cettis Direktion; men »Landsoldaten« havde taget Glansen af Genren — nu blev Forløberen kun en Efterfødning; derimod gav vi Stykket halvandet Hundrede Gange i Provinsen i Sæsonens Løb, deraf 36 Gange i Aarhus og 42 Gange i Odense — et hidtil uset Antal Opførelser dér selv af en stor Succes.

Vilhelm Petersen som Søofficer i »Fra 48«.

Mens jeg i Sommeren 1886 var i Færd med at komplettere mit Vinterpersonale til Opførelsen af »Fra 48«, fik jeg Besøg af en Skuespiller Søren Olsen, der søgte Engagement. Han medbragte en Konvolut med Anmeldelser fra Provinsbladene og bad mig sejrsikker om at læse dem. Jeg tog i Flæng et Par Stykker af dem — min Respekt for disse var nu ikke saa rodfæstet, fordi det ikke var ualmindeligt, i alt Fald i de mindre Byer, at Teaterdirektørerne selv skrev Rescensionerne — jeg har skrevet adskillige — men efterhaanden som jeg læste, blev jeg ganske forbauset; den ene var nemlig mere nedsættende end den anden. I en Anmeldelse af »Ridderen af Randers Bro« stod: »Absolut uheldig var S. O. som Lave Snude«; i en anden læste jeg: »Hr. S. O. var lige ved at ødelægge den ellers saa fortræffelige Opførelse af, o. s. v.« Da Manden blev klar over Situationen, udbrød han forskrækket: »Gud! det er de forkerte, jeg har faaet med!« Han opbevarede nemlig sine Anmeldelser i 2 forskellige Konvolutter — i den ene de rosende, i den

Skuespiller Søren Olsen, bedst kendt under Navnet »Puslefit«.

anden de dadlende. Den stod jeg ikke for — han blev engageret.

Det er ogsaa ham, der er Mester for den mellem Teaterfolk ofte citerede aparte Sammenblanding af Ordene: »Pludselig Fallit«, de kom nemlig i hans stakaandede og læspende Udtale til at lyde som »Puslefit«. Kendt er ogsaa hans berømte Udbrud, da han skulde udslynge Ordet: »Hofsnog!« til en Medspillende, og han ikke kunde huske dette Udtryk, saa udraabte han frejdigt: »Hugorm!« Men mest »berømt« er dog en Episode fra hans Bryllup, som han meget imod sin Vilje endelig havde ladet sig tvinge til at gaa frivillig med til. Da han skulde vies til sin mangeaarige Forlovede, hvis Kælenavn var det mindre poetiske »Galoschemine«, blev hun nemlig ved med at drille ham under deres Gang op ad Kirkegulvet, idet hun flere Gange hviskede til ham: »Kan Du se, Du blev dog nødt til at gifte Dig med mig!« Men saa blev den ellers grundskikkelig Mand saa rasende, at han hviskede tilbage: »Hvis Du nu ikke holder Kæft, forlader jeg Dig gu' straffe mig lige midt her foran Herrens hellige Alter!« Saa tav hun, og Præsten fik Ordet, hvorved Tonen unægtelig kom til at svare bedre til Omgivelserne.

To Byer — to Modsætninger.

Apropos Aarhus — Odense; det var vanskeligt at finde to større Kontraster. Et blandt mange Eksempler herpaa er følgende:

I 1888 ved Indvielsen af det nye Morskabsteater i Frederiksberg Allé, der fra at være den brandfarligste Trækasse var blevet ombygget til et helt nyt Teater af Sten og Jern, gav jeg som Aabningsforestilling en ægte Folkekomedie af Johannes Buntzen. Stykket hed *Københavnerblod* og blev en Kæmpe-Fiasko. Publikum, som vildledt af Titlen og Stedet, havde ventet, det skulde overvære en Revypremière, fik til sin Ærgrelse og Skuffelse en halvalvorlig Folkekomedie. I Januar 1890 var min Hovedtræffer Fristrups *Det gamle Kongens København* faldet i Aarhus, og det kneb med i Hast at skaffe en Redningsplanke. Jeg kom da til at tænke paa *Københavnerblod,* forkortede og afsentimentaliserede det og kaldte det *Paa Farten,* under hvilken Titel det senere er spillet langt over hundrede Gange i København. Det reddede virkelig Sæsonen for mig i Aarhus, hvor alle vilde se det, men da jeg nogle Maaneder senere gav det i Odense, blev Stykket dèr saa forkætret, at det snerpede Teaterudvalg endogsaa i de kommende Lejekontrakter opførte *Paa Farten* mellem de »uartige« Stykker, som ikke maatte gives. I *Paa Farten* var det specielt en Scene, hvori »en Pakke« af tvivlsom, for ikke at sige utvivlsom Bonitet konverserer en Fuldblods-Ingenue, der tog Vejret fra »Byraadslogen«, hvorfra det stokkonservative Byraads kvindelige Paarørende dirigerede Teatersmagen i Odense.

Befolkningen, særlig Embedsstanden, var i det hele taget højst forskellig i de to Byer. Det vilde f. Eks. have været umuligt i Odense at finde en saa jovial og munter Selskabsmand som Kaptajn Jantzen i Aarhus. Han var inkarneret Pebersvend, og da jeg engang spurgte ham, om han aldrig havde i Sinde at gifte sig, svarede han:

— Næ, hvorfor skulde jeg forsørge en fremmed Mands Datter!

Da han blev forfremmet til Oberstløjtnant i Fredericia, og hans Adjudant meldte sig hos ham med Ordene:

— Mit Navn er Odder!

udbrød Jantzen:

— Tak Skæbne! Hvad skal jeg saa kalde mine Rekrutter!

„Sportler".

Det var desværre en ikke helt ualmindelig Uskik i de Tider, at Teatrenes Kontrolører ved Indgangen ikke alene lod Slægt og Venner slippe gratis ind — der var i de fleste Teatre kun nogle faa nummererede Rækker —, men ogsaa stak Billetterne i Lommen istedetfor i Billetkassen, for bagefter at sælge dem underhaanden til en følgende Forestilling, eller, hvor Systemet var helt gennemført, lod dem gaa retur til Billetkassereren. Udbyttet af denne plumpe — for ikke at sige »plumske« — Transaktion, delte saa »Spekulanterne« efter bedste Skøn; det var jo en oplagt 100 Procents Forretning.

Alle Provinsdirektørerne vidste Besked om det, og vi gjorde ogsaa alt muligt for at hæmme dette Uvæsen, men de Herrer »Vekselerere« fortsatte ugenert deres indbringende Spekulationer, som de fra Arilds Tid var vant til at betragte som en Slags lovlige Sportler, der hørte med til Embedet. Jeg greb en Aften, da jeg selv overkontrolerede, en Billetmodtager i Svindelen og afskedigede ham naturligvis straks, trods det, at han var ansat direkte under Byens øverste Myndighed og tilmed Dbm.; men næste Dag blev jeg af »rette Vedkommende« indtrængende opfordret til at rehabilitere Manden, der ellers vilde miste sin Stilling. Naa, det vilde jeg ikke have paa min Samvittighed, saa udnævnte jeg ham til *Overkontrolør* med skarpt Paalæg om ikke at røre ved Billetterne og navnlig passe godt paa, at den nye Kontrolør ikke lavede Forsvindingsnumre med dem — han kendte jo Metoden.

Selvfølgelig var der ogsaa ærlige Kontrolører, men Svindelen standsede først, da alle Teatrene fik nummererede Pladser over hele Tilskuerpladsen.

Da jeg var Domorganist.

I Maribo, hvor jeg gav nogle Forestillinger i Sæsonen 1878—79, vilde Personalet, som Tak for den Gæstfrihed, flere af Skuespillerne saa ofte havde nydt hos en af Byens mest bekendte Gæstgivere, synge ved hans Datters Bryllup, som netop skulde staa i Domkir-

ken under vort Ophold i den lille venlige By. Jeg blev opfordret til at skrive en Bryllupskantate, og Personalet indstuderede den; men da det om Formiddagen skulde holde Prøve paa den ved Orglet i Kirken, nægtede Organisten at give Møde; han vilde ikke akkompagnere saa profane Personer, som Skuespillere var i hans hellige Øjne. Saa klagede Sangerne deres Nød for mig og bad mig hjælpe dem — de to Melodier, jeg havde benyttet (»To Drosler sad paa Bøgekvist« og naturligvis »Det er saa yndigt«), var jo lette at spille. Jeg havde rigtignok aldrig været i umiddelbar Nærhed af et Orgel, men *lidt Klaver* spillede jeg, og *meget* fræk var jeg, saa jeg ræsonnerede, at naar jeg bare trak tilstrækkelig mange Registre ud — særlig Basun og Fagot, kort sagt de mest larmende — saa kunde man ikke opdage, om der maaske indsneg sig nogle smaa »Skruptudser« i mit Akkompagnement. Prøven gik meget godt — heldigvis var Bælgetræderen ikke skuespillerfjendsk —; men om Eftermiddagen, da jeg mødte for at indtage min Plads som Domorganist, kom der en Slags Sortebroder — Degn eller hvad han nu var — og gjorde mig opmærksom paa, at jeg ogsaa maatte spille et Præludium ved Brudens Ankomst og et Postludium, naar Brudeparret forlod Kirken.

Nu kneb den! Men saa dukkede der en blasfemisk Fortvivlelsens Trold op i mig, og da jeg fik Signal til, at nu skred Bruden sin Skæbne imøde, fantaserede jeg saa pompøst, jeg orkede det, over Refrænet af en dengang populær Melodi: »Jomfru vil De med i Skoven«, og da Parret forlod Kirken, maa Tanken om den gode Bryllupsmiddag, der stod beredt hjemme hos den dygtige Gæstgiver, — ellers ved jeg ikke, hvor Idéen kom fra — have inspireret mig til at postludere over Temaet: »Nu skal Du ha'e Din varme Mad«. Selvfølgelig kamouflerede jeg Melodierne saa meget som muligt, saa jeg tror ikke, nogen af Bryllupsgæsterne bemærkede min særlige Form for Bryllupsmusik, derimod havde nogle af Skuespillerne opdaget »Kolumbines Træskhed« og korsede sig over min vel ungdommelige Kaadhed; men jeg var kun 26 Aar og har sikkert ogsaa strammet mig op med nogle velfyldte Glas Portvin, for at styrke mig til Udøvelsen af mit nye »Embede«. Jeg har dog ikke senere optraadt som Organist, naar lige undtages som Celestin i *Frk. Nitouche*.

En Metamorfose.

Vi opførte en Aften i 1879 *En Søndag paa Amager* paa Frederiсias gamle Teater i *Hotel Kronprins Frederik*. Næste Dag spurgte Rekvisitkonen mig, om den unge Købmandsfrue, som nylig havde spillet Lisbeths Rolle i ovennævnte Vaudeville ved en Dilettantforestilling i Byens fineste Forening »Frederiksklubben«, maatte faa Lov til at udføre den en Aften hos os; hun havde gjort megen Lykke i den eksklusive Forening og ønskede nu, at ogsaa hendes andre Bysbørn skulde faa Lejlighed til at beundre hende. Jeg sagde selvfølgelig straks Ja; det var jo en nem Maade at redde sig et udsolgt Hus paa.

Da jeg talte med hende om Debuten og en Prøve, sagde hun, der havde overværet vor Opførelse af Stykket, at hun gik og stod ganske samme Steder, som vor Lisbeth gjorde det, saa hun mente, Personalet behøvede ikke at ulejlige sig for hendes Skyld, og dermed slog jeg mig saa ogsaa tiltaals. Hun fik naturligvis en dundrende Modtagelse, da hun viste sig Spilleaftenen paa Scenen; hun saa ogsaa rigtig sød ud i sin klædelige Amagerpigedragt og gled helt scenevant ind i Ensemblet. — Jeg spillede Jokum og stod i Kulissen, iført det kendte Teatersømandskostume, den blanke Hat, Trøjen med endnu blankere Knapper og de skinnende hvide Bukser og fulgte spændt hendes Præstation. Fraset, at hun spillede ualmindelig krukket og skabagtigt, gik det ellers helt glat. Men saa kom pludselig den Katastrofe, der medførte Metamorfosen: da den uheldige Frier, Rasmus, synger til Lisbeth:

»Naar jeg nu gav Dig mit dejlige Sejerværk,
Kæden med, som hænger deri --«,

skal Lisbeth som bekendt svare ham:

»Heller' jeg gik uden den i min bare Særk,
naar jeg derved slap for Dig fri« —

men istedetfor sang den overblufærdige Debutantinde med dybt sænkede Blikke:

»Heller' jeg gik uden den i min bare -- Høm — høm«.

Denne lidt for fintfølende Blyhed kunde jeg ikke staa for — jeg kom til at le saa ubehersket, at det gik mig, som man siger, det gaar smaa Børn, naar de leger med Ild om Aftenen, før de skal i Seng. Resultatet var i al Fald, at mine hvide Permissioner — med Permission at sige — skiftede Kulør foran, og jeg maatte over Hals og Hoved op i Garderoben og iføre mig et Par sorte Benklæder, som heldigvis hang fremme dér. Men det vakte naturligvis en Del Forbauselse baade paa Scenen og Tilskuerpladsen, da Jokum, efter først at have vist sig hvidbukset, faa Øjeblikke senere kom ind sort forneden. Det gav ogsaa den tænksomme Tilskuer noget at spekulere over — for, hvor havde Jokum pludselig faaet fat i et Par sorte Unævnelige saa langt fra Hjemmet? Gik han altid med en Pakke med sorte Reservebukser hos sig? — Utænkeligt! — Man havde ganske vist sét ham i Lisbeths Kammervindue syngende om, hvor dejligt det var »at titte hinanden i Øjnene ind i Maaneskin«, men at han skulde have et Par hængende dér, var jo ikke sandsynligt. — Derfor fortæller ogsaa *Sagnet* — jeg understreger Sagnet —, at der endnu over 50 Aar efter, at dette skete, skal findes gamle Folk i Fredericia, som, naar de opfrisker Ungdomsminder, spekulerer over Grunden til den Metamorfose, de overværede hin Aften i Teatret, da Jokum skiftede Bukser i *En Søndag paa Amager.*

Hazard.

Et Par Dage efter denne lille fugtige Oplevelse, da jeg sad solo og indtog mit Aftenfoder efter Forestillingen, kom Hotelværten hen til mig og efter nogle indledende Bemærkninger om, at han havde set mig et Par Gange interesseret spille Whist, spurgte han mig, om jeg havde Lyst til at gaa med ham op i »det blaa Værelse«, det kunde maaske more mig at se paa Spillet dér.

Naa, endelig — tænkte jeg — kom det! — Jeg havde nemlig hørt, at der paa Hotellet var en hemmelig Klub, hvor der blev spillet temmelig højt, og at der ofte kom udenbys, endogsaa fra København, for at lege med Fru Fortuna i »det blaa Værelse«. Dette laa godt afsides, og kun de, der kendte Adgangssignalet, blev indladt af den velinstruerede Cerberus.

Indbydelsen kom mig altsaa ikke helt uventet, og jeg fulgte med en vis Spænding Værten op i »det blaa«. Det Selskab, jeg saa samlet, forbausede mig; men selv om de blege Spillere i de forløbne halvhundrede Aar rimeligvis alle forlængst har taget det sidste Stik hjem, nævner jeg naturligvis ikke Navne; jeg nøjes med at sige, at flere af dem var nogle af Byens mest prominente Indvaanere. Det var første Gang, jeg var i en rigtig Spilleklub: opad en Sidevæg stod et Spisebord dækket med flere Fade Smørrebrød, Øl, Snaps, Sodavand og Cognac, ingen af Spillerne behøvede at forlade Lokalet, hvis de i Løbet af Natten trængte til en Opstrammer. Spillet begyndte i Reglen, naar Tilskuerne havde forladt Teatersalen (»det blaa Værelse« laa tæt ved denne), og varede til Kl. 4 à 5 om Morgenen. Midt paa Gulvet stod det store, tæppebelagte Spillebord, omkring hvilket der var Plads til en Snes Personer. Spillet hed »*gagné-perdu*«, de 13 Hjerter blev lagt op i 2 Rækker, og Spillerne gjorde efter Behag deres Indsats ved at sætte den — undertiden gemt i en Tændstikæske — paa ét eller flere af Kortene. Bankøren fremlagde til Eftersyn den Sum, han vilde svare til — i Reglen 2 à 3000 Kroner — og Spillet begyndte med, at han af »Stammen«, der bestod af 2 Spil kontrolerede Kort, lagde det første Kort, han tog op, tilhøjre for sig med Ordet »vundet«, dernæst det andet tilvenstre: »tabt«! Han udbetalte saa de Summer, der laa paa førstnævnte Kort og skrabede til sig, hvad der var sat ind paa det andet, og saa fremdeles, indtil alle Kortene paa det sidste nær, der laa *en bas,* var vendt. Ofte doubleredes Indsatsen, og den heldige Vinder fik sig en god Fortjeneste.

Jeg havde 40 Kroner i Lommen, dem vilde jeg risikere, og dermed Basta. I Begyndelsen spillede jeg forsigtigt og vandt hyppigt, efterhaanden blev jeg dristigere og endte med efter vekslende Held og Uheld at have nappet 1600 Kroner. Efter Opfordring maatte jeg love at give Revanche næste Aften, tabte 700 Kroner og var derefter saa besindig at sige Stop og lovede mig selv — og holdt det — aldrig oftere at spille Hazard.

Forøvrigt var de 900 Kroners Gevinst ikke uvelkomne, Dagen efter var det Gagedag.

Apropos Gagedag: følgende Episode passerede for mange Aar

siden i Nyborg. En Teaterdirektør, der ikke kunde klare Sæsonens sidste Gagedag, brød ind i en Bank og reddede de fornødne Mønter til Gagen. Han blev opdaget og straffet. En af hans Skuespillere gav ham i fuldt Alvor det Skudsmaal, at Bankrøveren var den *ærligste* Direktør, han endnu havde kendt, han vilde ikke snyde sine Skuespillere.

Det var som sagt ikke Smaasummer, der cirkulerede i «det blaa Værelse«, og dog var det rene Bagateller imod en Spilleomsætning, jeg dels saa, dels hørte om i Lemvig. En Aften efter Forestillingen begyndte nogle Landboere, der havde været i Teatret, at spille »Firkort«, og næste Morgen fortalte Værten mig, at de forrykte Mennesker havde spillet hele Natten med det Resultat, at den Tabende, en velsitueret Proprietær, havde mistet alt, hvad han ejede. Først var alle hans Kontanter tabte, saa spillede han videre paa Forskrivninger, og Enden var, at han havde bortspillet Avl, Besætning, Gaarden — kort sagt alt, hvad han ejede, paa den ene Nat. Saa var da Fredericia-Klubben kun at regne for en ren Legestue, hvor man spillede om Pebernødder.

4. KAPITEL

SYD FOR GRÆNSEN.

Gæstespil i Sønderjylland under Tyskernes Styre.

En Aften sidst i Januar 1880 havde vi spillet *Barn i Kirke* og Revyen *Kapt. Grants Børn* paa Fredericia Teater. Efter Forestillingen traf jeg ved Aftensbordet paa Hotellet en Herre, der præsenterede sig som Købmand B. fra Haderslev. Han havde en Filial af sin Forretning i Fredericia. Han takkede mig for den morsomme Teateraften og spurgte, om jeg vilde gøre ham den Glæde at drikke et Glas Vin med ham. Han var meget indladende, og efter at vi med et Glas fyldig Bourgogne havde hilst paa hinanden, blev han ganske ovenud elskværdig og spurgte, om jeg ikke havde Lyst til at komme til Haderslev og give Forestillinger; det vilde sikkert blive en indbringende Forretning, og jeg kunde rimeligvis ogsaa derefter faa Lov til at give Forestillinger i de andre nordslesvigske Byer.

Vilhelm Petersen, da han Anno 1880 rykkede ind i Sønderjylland med dansk Komedie.

Det vilde jeg selvfølgelig hellere end gerne, men hvordan faa Tilladelsen? Det var ikke mere end 3 Aar siden, at min Navne, Teaterdirektør Julius Petersen, som oven i Købet var tysk Borger, var blevet standset i sin Virksomhed dernede, ved at Regeringen havde udvist 8 af hans Personale, og jeg syntes, intet tydede paa,

at Myndighederne sydpaa nu saa med venligere Øjne paa, hvad der var Dansk. Han svarede kun: »Lad De mig om det, skriv blot til Teaterejeren, at De gerne vil spille hos ham, og hvornaar De kan komme. Indsend saa Straffeattester for hele Personalet — det forlanges nemlig —, og jeg ordner Resten.«

Saa rejste han sydpaa med Nattoget —; jeg skrev næste Morgen til Teaterejer Mathias Knudsen, og 3 Dage efter fik jeg Svar, om jeg snarest vilde komme ned til ham. Jeg traf en god dansk Mand, der var endnu mere forbavset end jeg over, at det hele var gaaet saa glat. Han havde ganske vist »Gewerbeschein« til at give dramatiske Forestillinger paa sit Teater; det havde ligget ubenyttet i lang Tid, men nu havde han faaet et Vink om, at han kunde faa Tilladelse til at engagere det danske Selskab, som havde søgt ham. Hans Forbavselse blev ikke mindre, da jeg fortalte ham om mit Møde med Købmand B., som han betroede mig var en af Byens mest tysksindede Borgere, og som Følge deraf stod sig godt med Borgmesteren. Vi kunde altsaa kun finde ud af, at Grunden til hans Handlemaade enten maatte være, at han havde moret sig saa godt i Fredericia, at han vilde have flere fornøjelige Aftener, eller den mere plausible, at han mente, vi vilde trække Landboerne til Byen og derved skaffe Indtægter til ham og andre Handlende.

Arrangementet mellem Teaterejeren og mig maatte formes saaledes, at vi samme Dag indgik en af Øvrigheden godkendt Kontrakt, hvorved han engagerede Personalet. Ved min Ankomst blev den »efter mundtlig Overenskomst« betydelig ændret — heldigvis for mig, for ellers havde *han* tjent de 3 à 400 Mark pr. Forestilling, som *jeg* nu puttede i min Lomme, mens han nøjedes med de 36 Mark, Teaterlejen var. Saadan blev Formen for Arrangementet med Teaterejerne ogsaa i de andre Byer, jeg besøgte i Sønderjylland.

I Haderslev lærte jeg flere af de ledende danske Mænd at kende, og de stod ogsaa uforstaaende over for, at jeg havde faaet Lov at give danske Forestillinger, men omsider fik jeg Forklaringen.

Da jeg skulde forlade Byen, syntes jeg, at jeg skyldte B. en Afskedsvisit. Mens vi sidder og passiarer, siger han pludselig: »Hvor er De for Resten optaget?« Saa gik der jo en Praas op for mig: Manden troede, jeg var Frimurer, hvad jeg altsaa ikke er, men jeg maatte den Aften i Fredericia, da han hilste paa mig med Glas i

Haand, uafvidende have besvaret hans Hilsen saaledes, at han mente, jeg gav ham Tegnet som »Broder«.

Jeg oplyste ham om Fejltagelsen, og han blev ikke saa lidt betuttet; hans Afskedshilsen var ogsaa betydelig afkølet. Han lagde mig dog aldrig nogen Hindring i Vejen, og han røbede sikkert heller intet overfor Borgmesteren, der virkelig var »en Broder«, sandsynligvis flovede han sig over sin Vandgang. Men jeg fik unægtelig en vis Respekt for Frimurernes gensidige Hjælpsomhed.

Pudsigt nok har jeg to Gange senere oplevet den samme Fejltagelse. Jeg maa bemærke, at jeg den Dag i Dag ikke aner, jeg tager anderledes paa mit Glas end almindelige Mennesker, men da jeg i 1882 paa en Turné med kgl. Operasanger Nyrop kom til Thisted, hævede Hotelværten ved Middagen sit Glas og hilste paa os, og da jeg havde besvaret hans Hilsen, saa jeg det samme ligesom genkendende, elskværdige Glimt i Mandens Blik, som hin Aften i Fredericia i B.s Øjne. Efter Bordet bad han mig drikke Kaffen »med Avec« i hans private Lejlighed, men nu var jeg med paa Noderne, og da jeg satte ham ind i Situationen, mødte jeg den samme pludselige Frontforandring hos ham, som ved Afskeden hos B. i Haderslev. Tredje Gang, jeg oplevede samme Scene, var egentlig den mærkeligste. Det var ved en af de aarlige Middage i Korups Have efter Skuespillerforeningens Generalforsamling; jeg var den Gang Medlem af Bestyrelsen og havde efter Opfordring holdt en skæmtende Tale. Efter denne vilde den Skuespiller, som havde opfordret mig til at tale, en mangeaarig Frimurer og god Ven af mig, takke mig og rakte sit Glas imod mig. — Tableau — hvorefter han ubevidst udbrød, skiftende mellem rød og bleg: »Det er jo umuligt!« Jeg kunde ikke svare andet end: »Ja, det er det!« Det hele varede kun et Par Sekunder, men hvor saa han dog forvirret ud —; jeg maatte op med Beretningen om de to tidligere analoge Tilfælde, og det beroligede ham noget.

Men lad mig benytte Lejligheden til én Gang for alle at konstatere, at hvis nogen af de Herrer Frimurere i Fremtiden vil drikke med mig, og jeg kommer til at tage forkert — eller rigtigt — paa mit Glas, betyder det altsaa ikke, at jeg er en »Broder«.

Hvad en dansk Teaterdirektør maatte og ikke maatte i Sønderjylland.

Da jeg kom paa Teatret om Formiddagen straks efter min Ankomst til Haderslev, blev jeg modtaget af Overbetjent Beckholm — tidligere dansk Underofficer — med Besked fra Borgmesteren, Hr. Chemnitz, om straks at fremstille mig for ham paa Raadhuset. Han modtog mig med: »Sie sprechen Deutsch?« — og da jeg havde bejaet hans Spørgsmaal, foregik Forhandlingerne den Dag og fremdeles paa Tysk mellem os, skønt Manden talte rigtig godt Dansk.

Jeg fik nu Besked om alt, hvad jeg *ikke* maatte, f. Eks. ikke vise Dannebrog eller den danske Kokarde paa Scenen, ikke synge danske Fædrelandssange, kort sagt vogte mig for alt, hvad der kunde give Anledning til Demonstrationer. Da vor Aabningsforestilling bestod af *En Sangerfest,* Fritz Holsts Bearbejdelse af Mosers »Das Stiftungsfest« — selvfølgelig ikke valgt »ohne Absicht« — og *Soldaterløjer,* maatte jeg begynde vor Germanisering med at pille Kokarderne af Løjtnant Wilmers og Ankers Uniformshuer. Det var jo let nok.

Men et Par Dage efter gav det et større Arbejde. Første Akt af Revyen *Kapt. Grants Børn* endte med, at et Vandretæppe, forestillende Kyststrækningen fra Emiliekilde til Taarbæk, blev trukket over Scenen, og paa dette var der malet en Mængde Villaer med Dannebrog til Vejrs paa Flagstængerne. Det kom jeg først i Tanker om ved Dekorationsprøven sent paa Formiddagen. Og nu fik vi travlt med at faa fat i en Maler, der maatte male alle Flagene over, saa de blev til blaa Luft. Han blev først færdig i sidste Øjeblik, men det var sikkert ogsaa gaaet galt, hvis vi ikke i Tide havde »stænket Flaget«.

Hvad det angik at synge Fædrelandssange, maa jeg sige, at Borgmesteren var meget liberal. Da jeg spurgte ham, om vi maatte synge Slutningssangen i *Capriciosa* (Mel.: »Vift stolt paa Kodans Bølge«), svarede han: »Gewiss — der Komponist ist ja ein Deutscher!«, og samme Besked fik jeg om Slutninssangen i »Elverhøj« (»Kong Christian stod ved højen Mast«) — Kuhlau var jo ogsaa Tysker! Kun i Flensborg forbød Politimester Janzen, at den blev sunget. Jeg spurgte, om Melodien heller ikke maatte spilles i Ouverturen, og herpaa fik jeg det lidt ulogiske Svar, at spille den maatte vi

gerne — Elverhøj-Ouverturen blev jo tit spillet i Flensborg, ja end-og i selve »Officers-Casino«. Saa for der en lille Djævel op i mig, og jeg var — mig bevidst — for første og eneste Gang uforsigtig under min sønderjydske Virksomhed. Da vi kom til Slutningssangen, stod vi alle paa Scenen med tæt-sammenknebne Munde og gjorde kun den traditionelle Hyldings-Gestus mod Kongen, da han blotter sit Hoved, ellers urokkelige, mens Orkestret — 32 dygtige Musikere af 84. Füsilier-Regiment — spillede Melodien efter min Angivelse særlig pompøst.

Jeg stod selv paa Scenen som Flemming, og helt rolig for Udfaldet følte jeg mig ikke, men det blev anderledes, end jeg havde tænkt mig. Der var udsolgt og ikke faa tyske Uniformer i Teatret. I Fremmedlogerne sad henved en Snes tyske Officerer med selve den Øverstkommanderende i deres Midte, og paa Gulvet var flere Post-, Telegraf- og Toldembedsmænd, ogsaa alle i Uniformer. Næppe lød de første Takter af »Kong Christian«, før den Øverstkommanderende rejste sig, og det gav Signal til, at de øvrige Uniformerede for op og hørte Melodien staaende. Se, det var jo kun godt for os, men nu kunde de Danske — let forstaaeligt — ikke dy sig. De sprang op paa Stolesæderne og svingede med Lommetørklæderne — kort sagt demonstrerede til Gavns. Det gik mærkværdigvis godt, jeg fik ingen Ubehageligheder ud af det, men blev tværtimod et smukt Minde rigere dernedefra.

Derimod fik jeg for en ren Bagatels Skyld en Reprimande af Borgmesteren i Haderslev. Paa Programmet stod under Titlen »Et Dukkehjem«: »Kgl. Teaters Repertoire«. Borgmesteren kaldte mig op og spurgte mig, om jeg var sikker paa, at Stykket var opført paa »königliches Schauspielhaus in Berlin«; han troede det ikke, og da jeg maatte svare, at det var det heller ikke, fik jeg en kraftig Advarsel om at vogte mig for den Slags propaganderende Unøjagtigheder. »Vort kongelige Teater ligger i Berlin og ikke i København,« sluttede han sin Formaningstale med. — Saa smaalig kunde en Øvrighedsperson dernede ogsaa pludselig finde paa at være.

En vanskelig Situation i Sønderborg.

Før jeg kom til Sønderborg, hvorfra de otte danske Skuespillere

var blevet udvist tre Aar forinden, fik jeg af flere gode danske Mænd, bl. a. Gustav Johannsen og Junggren, alvorlige Paamindelser om at sørge for, at Personalet var ganske særlig forsigtigt, Tyskerne i Byen var meget fanatiske, og Borgmesteren, der hed Gram, svarede i høj Grad til sit Navn.

Jeg begyndte med mit sædvanlige nevtrale Aabningsprogram, og alt gik godt, indtil jeg kom ind som Anker i *Soldaterløjer* i den danske Meniges Uniform fra 1849.

Der er mørkt paa Scenen ved hans Entré — jeg mærkede straks Uro paa Balkonen, og mens der blev klappet, begyndte en Publikum'er deroppe at synge: »Jens var aldrig bange, men der var for mange!« De fornuftige og besindige Danske hyssede og raabte: »Stille!« Det kan nok være, jeg blev hed om Ørene — ikke mindst, da jeg saa, at den lige ved Orkestret posterede Gendarm begyndte at notere. Jeg knappede Uniformen demonstrativt op og smækkede den til Side — jeg var til Dels underklædt til »Svenskeren«, som Anker kort efter skal forestille — og lignede nu ikke mere en dansk Soldat. Endvidere lod jeg gøre fuldt lyst baade paa Scenen og i Salen. Det virkede. Forestillingen blev fortsat i Ro. Da den var forbi, blev naturligvis Optrinet diskuteret mellem en Del af de danske Tilskuere, der samledes i Restauranten, og særlig den alvorlige, støtte Købmand Due samt den joviale, vittige Doktor Gade, de to, der sammen med gamle Slagtermester Reimers var Danskhedens Førere i Sønderborg og Omegn, spaaede mig intet godt.

Jeg gik til Køjs med sikker Overbevisning om at blive vist ud næste Dag, og den Følelse blev ikke mindre, da det ved Ottetiden næste Morgen dundrede paa min Dør, og den noterende Gendarm fra Forestillingsaftenen viste sig med »Befehl« til mig om Kl. 10 at møde paa Raadhuset. Mens jeg gik derhen, tænkte jeg: Du slipper maaske ikke engang med Udvisning, de putter dig nok i Brummen med det samme. Jeg blev straks ført ind til den frygtede Selvhersker over alle Sønderborgere, som modtog mig med — den største Venlighed, komplimenterede mig for min Optræden under Demonstrationen og fortalte mig, at Urostifteren var fundet og vilde blive klapset ordentlig af. Senere fik jeg at vide, at han var en tysksindet dansk Provisor, der vilde indynde sig hos Tyskerne; han havde haabet at faa de Danske i Teatret til at forløbe sig og derved os kastet

paa Porten, men han forregnede sig heldigvis. Borgmesteren spurgte mig ud om forskelligt og endte Samtalen, der naturligvis var ført paa Tysk, med at sige: »Vis Dem stadig lige saa nevtral som i Aftes, saa skal vi ikke genere Dem.«

Han kom for Resten ofte i Teatret, han forstod godt Dansk, saa det undrede mig ikke saa meget, som at ogsaa de tyske Officerer, hvoraf saa at sige ingen kunde et dansk Ord, ligeledes besøgte Forestillingerne. De kedede sig vel endnu mere paa Kasernen, og der var ingen Forlystelser i den lille By, som kun havde ca. 8000 Indbyggere, hvoraf 2000 var Militære. Det var iøvrigt Landboerne fra hele Als og Sundeved, der fyldte Teatret Aften efter Aften.

Denne min første Sæson i Sønderjylland havde selvfølgelig givet mig Blod paa Tanden til at forsøge endnu en Sæson, og jeg baserede næsten hele den følgende (1880—81) paa at give Forestillinger dernede. De lykkedes lige saa godt som i den første.

Selv blandt Tyskerne vandt jeg en vis Sympati ved at hjælpe en tysk Skuespillertrup, der ikke kunde komme væk fra Tønder paa Grund af Gæld og Mangel paa Rejsepenge. Jeg betalte saa den resterende Logigæld for dem og Personalets Rejse til Hamborg. Dette affødte helt rørende Artikler i flere tyske Blade om »sand Kollegialitet«. Selvfølgelig havde jeg Medfølelse med de stakkels »indefrosne« Mennesker, men skal jeg være ærlig, var der ogsaa lidt Beregning med i Spillet; jeg kunde jo umuligt have de tyske Skuespillere liggende og sulte eksistensløse i en By, hvor deres danske Kolleger kort efter skulde lukrere med fulde Huse.

Maaske var det de omtalte Artikler i Blade i Kiel og Hamborg, maaske min Eventyrlyst, der drev mig videre sydpaa, men jeg realiserede nu en tilsyneladende vild Idé; jeg forlængede Sæsonen, der sluttede 1. Maj, og gav 4 Forestillinger i Kiel og 18 i Hamborg. »Kieler Zeitung« roste os meget, og »Neue Zeit«, Wochenschrift für deutsches Theater, skrev bl. a.*): »Selskabets Sukces er ikke alene fra Politikerens Standpunkt et glædeligt Symptom paa det efterhaanden indtrædende nabovenlige Forhold mellem os og Danmark, det er tillige en Begivenhed af særlig Interesse for Teaterverdenen. De Danske besidder ligesom Franskmændene en fremragende dramatisk Begavelse. Dette er paany blevet godtgjort ved Gæstespillet

*) Oversættelsen taget fra Robert Neiiendams Bog om dansk Teater i Nordslesvig.

af dette »rejsende« Selskab, hvis Præstationer baade stillede det herværende Stadtteaters og andre større Sceners Ydelser i Skygge.« — Derefter dvæler Bladet ved nogle af Præstationerne i en rosende Anmeldelse og slutter med at haabe, at Selskabet ad Aare vil gentage Besøget.

Nogle Aar senere efterkom jeg denne Opfordring, idet jeg benyttede Paaskeferien i April 1887 til at give 3 Forestillinger i Hamborg med *Frk. Nitouche,* der, som det særlige Trækplaster, hermed havde Urpremière i Hansastaden. Fremstillerinden af Titelrollen, Fru Fanny Petersen, blev i Kritiken hædret med Tillægsnavnet »die dänische Dammhofer«, saaledes hed Hamborgernes daværende Yndlings-Soubrette. Den »schneidige«, dygtige Kapelmester gjorde mig efter Premièren opmærksom paa det Kuriosum, at det var første Gang siden Krigen 1870, at der var vist moderne franske Uniformer paa Scenen i Hamborg — og saa blev de oven i Købet baaret af Danske. Han var meget begejstret over Musiken, som han aldrig havde hørt før, men nu vilde han interessere sig for, at Operetten kom frem paa Teatret (»Carl Schultze«).

Skuespiller Kreutzer og Fru Fanny Petersen, som Løjtnant Champlatreux og Denise i »Frk. Nitouche« (2. Akt).

Med al den Medgang var det ikke underligt, jeg tænkte, kan alle gode Gange være tre, kan de ogsaa være fire, og vovede min 4de Sæson i Sønderjylland, dog vilde jeg ikke begynde dér før ved Juletid; jeg havde indtil da planlagt en Turné i Danmark med kgl. Ope-

rasanger Nyrop, der havde forladt Det kgl. Teater 1. Juni 1882. Han optraadte som Faust i Operaens 1. Akt og som Maseniello i 2. og 5. Akt af »Den Stumme i Portici« — 2 af hans Glansroller — samt for første Gang som Farinelli.

Men efter mine sidste Forestillinger i Flensborg i Maj havde Tyskerne sørget for, at der var kommet et rigtig godt tysk Skuespillerselskab op til »Nordmarken«. Direktøren fik oven i Købet en rigelig Subvention fra Regeringen i Slesvig. Det lykkedes ham ogsaa at samle Hus, indtil vi først i December begyndte at reklamere for vore Forestillinger, saa sank Besøget til de tyske saa meget ned, at Direktøren oplyste Regeringen om, at han maatte fortrække, hvis vi fik Lov til at optræde. Resultatet blev, at da jeg havde spillet i Aabenraa 1., 2. og 3. Juledag og i Graasten 28. December, modtog jeg en Meddelelse om, at det fra nu af var forbudt mig at give Forestillinger i Sønderjylland. Egentlig skulde Forbudet været meddelt mig Aftenen forud, men Øvrigheden i Graasten mente ikke at have Politi nok til at holde Orden paa den store Mængde Tilskuere, som var mødt frem, og som kunde formodes at ville gøre Spektakler, hvis de blev narret forgæves til Teatret — mange var jo kommet langvejs fra.

Fru Fanny Petersen som »Frk. Nitouche« (1. Akt).

Jeg rejste straks til Slesvig, men den Regierungsrath, jeg fik i Tale, var der intet at stille op

med; jeg maatte fremtidig ikke umuliggøre et »indfødt« Selskab dets Virksomhed. Han tilføjede: »De og Deres Selskab er jo ikke udvist, de maa gerne blive hernede allesammen, de maa bare ikke spille dansk Komedie.« Efter at have kvitteret for denne Morsomhed, var der ikke andet at gøre end at fortrække over Hals og Hoved og lægge en ny Rute i Danmark, og det var ikke let midt i en Sæson. Det lykkedes mig dog saa nogenlunde, og ved atter at ind-

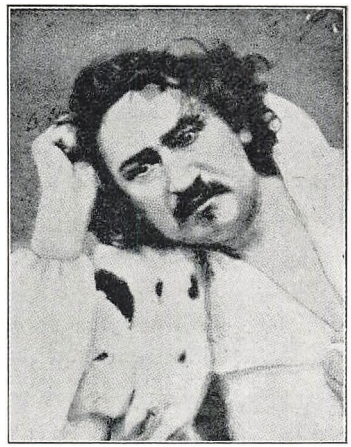

Kgl. Operasanger Nyrop (1831 1904) som Masaniello i Vanvidsscenen i sidste Akt af »Den Stumme i Portici«.

Faber-Daugaard og Peter Engell som Majoren og Hestepasseren Loriot i »Frk. Nitouche«.

kalde Nyrop og hjemsøge de Provinsbyer, hvori vi ikke havde været i Sæsonens første Halvdel, opnaaede jeg at slippe ganske menneskeligt over Miseren. Men det var en trist Afslutning paa »die schönen Tage in Aranjuez«, for det havde været dejlige Dage baade for Skuespillerne og mig i Sønderjylland. Derfor sagde jeg ogsaa bl. a. i den Tale, hvormed jeg takkede Venner og Kolleger, som havde inviteret mig til en smuk Fest d. 2. Marts 1925 i Anledning af mit 50 Aars Jubilæum som Tea-

terdirektør, følgende Ord om mine sønderjydske Erindringer: »Da jeg først kom rigtig i Kontakt med den danske Befolkning dernede, oplevede jeg den mest uforglemmelige Periode i mit Teaterliv; det var Mænd og Kvinder, for hvem der var mere til end Mad og pæne Klæder, og andre Interesser end Fodbold, Boksekampe og Jazz — det var et Folk, der samlet stred for en ophøjet Sag, og selv om det dybt nede i gamle Dragkister eller i Kommodens hemmelige Rum maatte skjule det Flag, man helst aabenlyst havde kæmpet under, vajede dog det usynlige Dannebrog som en Idéens Fane synlig over deres Gerning og Handlinger. Jeg tror at turde sige, at Omgangen med disse Mennesker modnede mig fra at være en temmelig letsinding ung Krabat til at blive lidt af et Mandfolk, der senere gennem skiftende Tider har kunnet holde Hovedet nogenlunde klart i Medgang og Modgang, baade naar Kassen bugnede med Syle, og naar disse skulde skaffes til 140 smaa Procent pro anno plus en Kasse Cigarer — Aagerkarlen »Cigaretjøden« S's yderligere Flaaningsappendiks, naar man var i hans Klør.« —

Endnu den Dag i Dag lyser efter 50 Aars Forløb mine sønderjydske Minder med særlig Glans højt over de mange andre fra min lange Levetid.

5. KAPITEL

NORDPAA.

To Gæstespil i Kristiania (Oslo).

Sommeren 1891 tilbragte jeg i Kristiania efter Opfordring af Skuespiller Hunderup, som paastod, at han kendte Forholdene deroppe nøje, og skildrede en Sommersæson paa Tivoli-Teatret i de lyseste Farver. Han anbefalede flere dystre Skuespil, som han mente, de alvorlige Nordmænd vilde goutere, særlig Strindbergs *Faderen*, som vi da ogsaa opførte.

Til Premièren havde Hunderup indbudt Henrik Ibsen. Den indesluttede Gubbe sad i ensom Majestæt i Fremmedlogen og nidstirrede os.

I øvrigt var Temperaturen den Dag 31 Graders Varme og Indtægten 33 Kroners Kulde. Stykket gik ogsaa kun den ene Gang.

Som pièce de résistance stod den lille Farce *Jens Støvring* paa Pro-

Skuespiller Hans Riber Hunderup og Fru Johanne Krum-Hunderup, født Schmidt, Datter af Casinos i 1850-erne forgudede Elsker og Bonvivant Christian S. Begge dygtige Karakterskuespillere.

grammet. Stykket begynder med, at to ældre Spidsborgere, spillet af Frederik Jensen og Hunderup, sidder paa en Gæstgivergaard og politiserer ved et Par Krus Øl. Da jeg efter Pausen havde givet Ordre til Tæppets Opgang og vilde forlade Scenen for at trække højst fornøden frisk Luft i Tivolihaven, hører jeg Frederik Jensen inde paa Scenen raabe: »Direktør, kom lidt ind til os!« Jeg troede, Manden havde faaet Solstik, men stak dog Næsen indenfor Kulissen og saa de to Herrer staa nede ved Lamperækken forgæves spejdende efter blot en eneste Tilskuer. Jeg gik saa ind til dem og kikkede med — nej, der var virkelig ikke en Sjæl i Teatret; de faa Offerlam, der havde set *Faderen,* var flygtet ud i det Fri og kunde naturligvis vanskeligt bekvemme sig til at gaa ind igen i Folden.

Vi parlamenterede saa om, hvorvidt vi straks turde stryge *Jens Støvring,* men blev dog enige om at vente nogle Minutter for at se, om der virkelig ikke kom nogle Publikumere, som vilde have det hele med. Efter et Par Minutters Forløb viste der sig en ældre Dame i Landskabet, hun lagde sig ned paa Gulvet mellem et Par Stolerækker, hvor hun havde tabt sin Kikkert; hun fandt den, nikkede venligt op til os og forsvandt. Saa opgav vi Ævret og lod Tæppet falde.

Heldigvis havde jeg haft en skummel Anelse om, at der maatte være enkelte gemytlige Mennesker i Kristiania, saa jeg havde taget flere muntre Stykker med, bl. a. Manuskriptet til den store Sommerrevy 1884 *Det København, der kommer.* Det fik jeg nu en indfødt Skribent, Holger Sinding, til at kristianisere, og *Det Kristiania, der kommer* viste sig heldigvis mere indbringende end de Hunderup'ske Dramaer. Besøget steg fra *Faderens* 33 Kr. op til 5 à 600 Kr. pr. Aften, og Personalet — vi spillede paa Deling —, der før Revyen mildest talt havde suget paa Labben, saas nu som Flottenheimere smække sig i de smaa morsomme Enspændere, som dengang gjorde det ud for Biler, farende op til St. Hanshaugen og Holmenkollen for at indtage flotte Frokoster eller Middage.

I Sommeren 1900 var jeg anden og sidste Gang i Kristiania; men Repertoiret var da selvfølgelig straks baseret paa Farcer og en lokal Revy, fabrikeret af to af Skuespillerne, William Bewer og Aage Colding. Det blev fra første Færd en fin Sæson, og vi nægtede os ikke

Reklameplakaten til Kristiania-Revyen 1891. Man ser Fanny Petersen syngende som Tyrolerinde den afgørende aktuelle Vise; bagved Frk. Ambrosius og Axel Petersen i en Kærlighedsduet, hvori hun som Officer i Marinen frier til det blufærdige, unge Mandfolk.

noget i Retning af Udflugter og Solderi. Særlig 17de Maj, Friheds-dagen, var den høj; vi syntes, vi skulde Skik følge, og den Dag var der — i alt Fald tidligere — ikke mange ædru Mandfolk i Byen. Det blev ogsaa en temmelig spirituøs Forestilling, vi den Aften præste-rede, men den faldt godt i Traad med Orkestrets Ydelser, for ikke at tale om Publikums Stemning.

Kammersanger Herold optraadte samtidig i *Carmen* paa Natio-nalteatret. Da vi om Formiddagen fra Altanen paa Grand Hotel sam-men saa det berømte Børnetogs March op mod Slottet, en ganske overvældende Mængde Børn, udbrød Herold imponeret:

— »Det er da umuligt, at alle de Børn kan have Forældre!«

Olaf Poulsen og hans Hustru »Mille« som Sæterbønder.

Foruden at le-de Teatret havde jeg ogsaa en lille Bibeskæftigelse som Lejligheds-kommissionær. Før min Afrejse til Kristiania hav-de Olaf Poulsen bedt mig se, om jeg ikke kunde finde en passende rolig Lejlighed til ham og Mille (hans prægtige Hustru) uden for Byen. Han skulde nemlig optræde som Gæst paa Na-tionalteatret hele Juni Maaned og vilde gerne samti-dig nyde Somme-ren deroppe i landlige Omgivel-

ser. Det lykkedes mig at finde det forønskede, og Olaf bevidnede mig sin Tilfredshed med mit Fund ved at sende mig foranstaaende Billede, hvoraf der kun findes meget faa Eksemplarer.

6 KAPITEL

UROLIGE TIDER.

Bevillingsvrøvl i København.

Jeg gør nu et lille Spring tilbage i Tiden for at skildre mine Kampe for at blive i København hele Aaret.

Min Ansøgning om Bevilling til min første Vintersæson i København 1877—78 paa *Théâtre du Boulevard*, det senere Scala-Teater, gik glat igennem alle Instanser; jeg fulgte den ved Hjælp af gode Spejdere hele Vejen, indtil jeg underhaanden fik at vide, at Sagen var i Orden. Men da jeg vidste, der vilde gaa flere Dage, inden Bevillingen var mig i Hænde, og det hastede med Engagementerne, gik jeg straks op i Justitsministeriet og spurgte, tilsyneladende uvidende, om, hvornaar jeg kunde vente Svar paa min Ansøgning.

En ualmindelig velvillig Assistent slog op i Journalen og viste mig, hvad jeg altsaa vidste, at den var bevilget.

Samme Dag begyndte jeg at engagere Skuespillere, men derved fik Bladene fat i Nyheden, og Casinos Direktør Th. Andersen, der ubegribelig nok var bange for en saa fjerntliggende Konkurrent, røg straks op til Chefen for Det kgl. Teater, hans gode Ven, Kammerherre Fallesen, der igen gik til den almægtige Departementschef Ricard, hvoraf Følgen blev, at jeg nogle Dage senere fik Afslag paa min Ansøgning.

Nu maatte jeg op til Justitsminister Nellemann og forklare ham hele Sagen. Det magre Resultat af Samtalen blev, at jeg en Ugestid efter fik den — lad mig være parlamentarisk og sige ejendommelige (jeg mener altsaa idiotiske) saakaldte lille Bevilling, der kun gav Lov til, at 6 Personer turde optræde i Stykkerne, og disse maatte højst spille ½ Time. Dr. Edvard Brandes haanede senere i Rigsdagen, da Ferdinand Schmidt i 1886 fik en lignende Gevækst til

Nørrebros Teater, bidende og vittigt denne Form for Bevilling. For overhovedet at kunne opføre f. Eks. Operetten *Mikadoen,* maatte Schmidt gøre én af Hovedpersonerne (Katischa) til en Arm, der blev rakt frem fra Kulisserne ....

Atter maatte jeg op i Ministeriet, og Ministeren var nu saa forstaaende at give mig en ny Bevilling, som ikke paa Forhaand umuliggjorde Foretagendet —, den indskrænkede ikke Antallet af de Optrædende, og Stykkerne maatte vare 45 Minutter. Saaledes mente man at have beskyttet Casinos Operette-Repertoire.

Hvad man fik for 50 Øre.

Alle disse Forhandlinger havde naturligvis slugt Tid, og Etablissementets Ejer, Grosserer Steen-Møller, havde for at sikre en eventuel Fortsættelse af Stedets tidligere Varieté-Virksomhed engageret forskellige kostbare udenlandske Kræfter, som jeg nu maatte overtage. Jeg havde desuden et fuldtalligt Personale, dertil et temmelig stort Kor, engageret med en Operettesæson for Øje, og da jeg først var begyndt med at forvænne Publikum med udenlandske Numre, maatte jeg nolens, volens blive ved dermed. Mit Budget blev derved saa stort, at det umuligt kunde holde, og Sæsonen endte da ogsaa med et væmmeligt Underskud, tiltrods for, at Besøget var godt, men Billetpriserne var altfor smaa.

Der var i Teatret 900 Pladser til 50 Øre og 100 til 1 Krone. Forhøjet Pris kendtes ikke. For disse Priser fik man f. Eks. til Aabningsforestillingen, der varede fra Kl. 7½ til 11¾, foruden et 14 Mands Orkester under Carl Lumbyes Direktion, et Program, som bød paa Prolog, et Lystspil *Ægtemændenes Grundlov,* en original Farce i én Akt *I Labyrinten* af Poul Marcussen, Suppés berømte Operette *Fatinitza,* sammentrængt til én Akt af Richard Schrøder — altsammen Nyheder — samt en Sangmonolog *Je suis choriste,* kreeret under et fransk Gæstespil paa Casino af den fremragende Komiker Levassor, her udført af den flinke Skuespiller Fritz Emil Bugge, og endelig flere store Dansenumre af Holzers berømte Balletselskab, hvoraf særlig Slutningsnumret, en sprudlende flot og kaad Kankan, bragte Bifaldet op paa Kogepunktet.

Dydige Skuespillere.

Teatrets to Primadonnaer var min daværende Hustru *Theodora Petersen,* en lys, smuk Dame, meget charmerende i Elskerinderoller, og Soubretten Fru *Helge Bluhme,* der exscellerede i Roller som Fatinitza, Venus i *Orfeus i Oververdenen* (2den Akt af Orfeus i Underverdenen), Pouline i *Pariserliv* (3die Akt), vi kunde jo ifølge Bevillingen kun naa at give en enkelt Akt af hver Operette. Ogsaa Folketeatrets senere i det komiske Damefag saa feterede Skuespillerinde Anna Jacobsen viste sig her for første Gang i København. En anden af Teatrets talrige Damebestand, Hilma Østrig, havde jeg, efter at mit Personale allerede var fuldtalligt, med Glæde overtaget af Robert Watt, der skønt ivrigt opfordret dertil af Th. Andersen, og skønt hans Folketeater laa os saa meget nærmere, dog havde afslaaet at deltage i Konspirationen mod mig. — Da Ferd. Schmidt i 1888 fik sin Bevilling flyttet fra Nørrebros Teater til *National,* som Etablissementet nu hed, forlangte og fik derimod Abrahams 25,000 Kr. for at give sit Minde dertil under Paaskud af, at Overflytningen vilde skade hans Teater paa Nørregade. En livlig

Fru Theodora Petersen blev, mens hun var Skuespillerinde ved Folketeatret, 1874 gift med sin Kollega dér, Vilh. Petersen. Hun og Fru Bluhme kæmpede om Primadonna-Stillingen paa *Théâtre du Boulevard* i Sæsonen 1877—78. Senere blev hun gift med Pianisten Wolfgang-Hansen.

Tanke, men ganske smart fundet paa. — Bemeldte Hilma Østrig var en kvik, lille Soubrette med meget Herretække. Da Watt havde engageret hende til Folketeatret, nægtede hans Personale at spille sammen med hende, fordi det hed sig, at hun som Privatmenneske var særlig afholdt af Direktøren, der var Ungkarl —, man kunde virkelig ikke give det Skin af, at man sanktionerede sligt. *Saa* dydige var Skuespillerne den Gang — heldigt, at det ikke har holdt sig *saa* fuldt ud!

Fru Helga Bluhme som Venus i »Orfeus«.

Min Ansøgning om Bevillingens Fornyelse blev selvfølgelig afslaaet, og den 15. Maj 1878 sluttede jeg min første københavnske Vintersæson med at fremsige en Epilog, hvori jeg takkede Teatrets Venner og navnlig dets Uvenner for al den Reklame, de havde gjort for os, og udtalte Haabet om et snarligt vinterligt Gensyn.

Det varede 14 Aar, før det blev opfyldt paa Nørrebro, men smaa 50 Aar senere, i Januar 1926, stod jeg kuriøst nok paa den samme Scene som Iscenesætter af *Taksameter-Knudsens Datter* — en ikke helt almindelig Oplevelse for en Teatermand.

Glutter ombord!

Forresten virkede jeg i Mellemtiden èn Gang til samme Sted. Da Ferdinand Schmidt i Sommeren 1890 skulde opføre Revyen *Glutter ombord* paa National (det senere Scala), ønskede Revyens

Frederik Jensen som Hovedfiguren, en »Certosa-herre«, i Nationalrevyen »Glutter ombord« 1890.

tre unge Forfattere, Albert Gnudtzmann, Frederik Ricard og Johs. Brun, at jeg skulde sætte den i Scene, og da jeg undtagelsesvis ferierede den Sommer, modtog jeg Tilbudet. Efter Premièren foreslog Schmidt mig, at vi skulde slaa os sammen fra den kommende Sæsons Begyndelse, og da det var mit højeste Ønske at blive i København hele Aaret, gik jeg straks ind paa hans Planer, og vi rakte hinanden Haanden som vordende Kompagnoner; men der kom en Mand med en Slæde i Vejen. Teatrets Restauratør tilbød Ejeren, Brygger Carl Jacobsen, en stor Leje, dersom han vilde overlade ham hele Etablissementet for at drive det som Varieté, og da Bryggeren tilmed var blevet »sittlich entrüstet« over en Replik i Revyen, hvor fire let paaklædte Damer blev kaldt »fire Stykker med bart« — tænk, hvor ærbar en Teaterejer var for 40 Aar siden! —, fik Restauratøren sin Krig ført igennem, og Schmidt maatte herut efter Sæsonens Slutning den 1. Maj 1891.

Dagmarteatrets Bygmester, Hellig-Hansen, tilbød os nu at flytte over Gaden i den store Panoramabygning — Jernbanegade 6 —, hvor der inden for Ydermurene kunde opføres et udmærket Teater med stor Scene og 1200 Pladser. Planer og Tegninger laa færdige, og mens jeg som omtalt rejste til Oslo for at give Sommerkomedie, skulde Schmidt i Forening med Morskabsteatrets tidligere Ejer,

Restauratør Steffensen, skaffe Kapital. Men de gik ikke hemmelighedsfuldt nok til Værks; en entreprenant Murermester fik Færten af, hvad der var i Gære, han købte Ejendommen lige for Næsen af os for bagefter at tilbyde os den med en saa betydelig Opgæld, at alle de interesserede Parter forskrækkede trak sig i Salveten.

En improviseret, men „kongelig" Sæson.

Vi stod med et stort Personale, og der var ikke andet for end at faa min Provinsbevilling fornyet og genoptage Rejselivet, men dette skete saa pludseligt, at vi i Hast maatte indstudere og ombesætte nogle af Smaastykkerne fra »National« — Personalet var en Blanding af Schmidts og mit fra den afvigte Sæson — for dog at have noget at begynde med i vor første By, Odense, hvor vi skulde forberede det mere lødige Repertoire, som Provinsen fordrede. Man var da heller ikke videre begejstret for de lette Smaating, vi maatte byde paa, men Tilfældet hjalp os til en økonomisk enestaaende Forsæson. Efter at have givet et Par daarligt besøgte Forestillinger, begyndte Efteraarsmanøvrerne i Nærheden af Odense, og disse blev overværet af Kronprins Frederik i hans Egenskab af Hærinspektør.

Fra Frimurerlogen kendte Kronprinsen Ferdinand Schmidt og var ham meget bevaagen. Gennem Adjutanten, Kammerherre Bull, fik deres »Broder« allerede nogle Dage før deres Ankomst Besked om, at Hs. kgl. Højhed med Stab agtede hver Aften i den Ugestid, han var i Odense, at besøge Teatret, hvor den saakaldte Frederik den 7des Loge i den Anledning blev sat i fin Stand til den vordende Frederik den 8de. Det hyperloyale Odense med Omegn kunde ikke modstaa det kgl. Teaterbesøgs Tiltrækningskraft og fyldte hver Aften Teatret til sidste Plads, og da Kronprinsen, der aldrig havde været i »National«, øjensynlig morede sig tilgavns over de lystige Smaastykker, som Personalet med Ferd. Schmidt, Frederik Jensen, Gerner og Koefoed samt Augusta Møller (Karen Caspersens Moder) og Fanny Petersen i Spidsen, magtede at give en virkelig morsom Udførelse, fandt Befolkningen i Etatsraadernes By ogsaa, at man egentlig godt kunde more sig over Løjerne og applauderede livligt, anført af Fyrstelogens flot uniformerede Besætning.

Fru Augusta Møller, født Krag, Karen Caspersens Moder, Enke efter Skuespiller Alfred Møller, som Corina i »Frk. Nitouche«.

En Aften sagde Kronprinsen til mig, da jeg modtog ham, fordi Schmidt skulde begynde Forestillingen, at det havde glædet ham meget, hvis hans Besøg havde bidraget til de udsolgte Huse, og saa tilføjede han: »Paa Mandag kan De vist godt tage dobbelt Pris, for saa kommer min Fader (Kong Christian d. 9de) til Kongerevyen sammen med sine nuværende Gæster, Kejseren af Rusland og min Broder Kong Georg, og vi slutter Dagen i Teatret«.

Soldaterfarcen *Pigernes Jens* var netop blevet indstuderet til den Aften, den stod godt til den Forestilling, Militæret opførte om Dagen. Men i sidste Øjeblik kom der Telegram til Hoffet om, at en russisk Fyrstinde, en Slægtning til de kronede Hoveder, pludselig var bleven dødssyg, og derfor blev Besøget aflyst. Kong Christian kom ganske vist til Revyen om Formiddagen, men uden Gæster, og han rejste straks efter tilbage til København.

Kronprinsen beklagede saa oprigtigt om Aftenen, da Schmidt og jeg tog Afsked med ham, at det lovede Selskab havde svigtet, at vi fik Indtryk af, han var ligesaa ked over Afbrænderen som vi. — Alligevel: Hs. kgl. Højhed havde dog reddet vor Forsæson og givet os Luft under Vingerne, men tænk, om vi kunde have haft Kronprinsen med os paa Resten af Turnéen — sikken en Sæson!

Balletselskabet »Antoni«.

Heldigvis havde vi et andet Trækplaster i Reserve, men det var ikke saa billigt og heller ikke nær saa indbringende.

I Kristiania optraadte om Sommeren, mens vi spillede dér, et lille flinkt Balletselskab, »Antoni«, (3 Damer og 1 Herre), dem havde vi engageret fra 1. November, og de hjalp ogsaa godt paa Besøget, men kunde dog ikke hamle op med den næste kgl. Gevinst, der faldt i vor Turban. Da vi kom til Randers sidst i Marts, laa nemlig vor nuværende Konge dér og gjorde Tjeneste ved Dragonerne. Prinsen overværede, ligesom hans Fader havde gjort det i Odense, næsten hver Aften vore Forestillinger, og Publikum fyldte ogsaa her Teatret. Repertoiret var betydelig forbedret. Under vor lange Hovedsæson i Aarhus havde vi bl. a. indstuderet 3 Operetter, »Cornevilles Klokker«, »Røverne« og »Et Knald«, Carl Møllers fordanskede Bearbejdelse af »Flagermusen«, hvori Balletselskabet livede svært op. Prinsen morede sig da ogsaa rigtig godt og beklagede, at vi ikke kunde forlænge vort Ophold i Randers, men den lagte Rejseplan maatte jo overholdes, og den udmærkede Teaterby Aalborg ventede

os, ganske vist uden Besøg af Tilskuere med Fyrsterang, men til Gengæld med et Publikum af Førsterang.

Da jeg tabte Bevillingen.

Inden Schmidt og jeg rejste ud til denne vor sidste Provinssæson, havde vi lagt vor Skæbne i Hænderne paa vor gode Ven, Tivolis kloge Husagent, fhv. Skolebestyrer Kjeldskov, der skulde skaffe os Nørrebros Teater til Leje for næste Sæson, hvad der efter lange Forhandlinger endelig lykkedes. Den kendte Tivoli-Restauratør Thor Jensen og Visedigteren W. Rantzau var Lejere, men tjente ikke noget, der var værd at tale om; ikke desto mindre pressede de 14,000 Kr. ud af os i Afstaaelsessum. »Thor« var en udspekuleret Fiffikus, der vidste, hvor magtpaaliggende det var for os at faa Teatret. Bagefter fortalte han mig skadefro, at han gerne havde givet flere Tusinde for at blive løst fra sit Lejemaal.

Bevillingen var sikret, Schmidt havde Ministeriets Tilsagn om, at hans National-Bevilling kunde overflyttes til Nørrebro, og saa havde vi dog nær mistet den — ved min Uforsigtighed.

Den blev udstedt i Marts, og jeg rejste for Schmidt fra Aarhus til København for at betale Afgiften og faa den udleveret. Da jeg endelig havde den i Lommen, var jeg i saa godt Humør, at jeg inviterede den unge Forfatter Rik — stud. jur. Frederik Ricard — til en bedre Middag, som vi fortsatte saa længe, at vi sent paa Aftenen trængte til et Afskedsglas i Ginderups mere kendte end ansete Kælder i Vimmelskaftet.

Dér traf vi en af mine Kolleger fra Provinsen, Julius Petersen, som vi kom i Snak med, og han gør os opmærksom paa et Par unge, kønne, dog næppe helt ufordærvede Damer, der ved et Sidebord sad med nogle alt andet end bedaarende, men stærkt stænkede jyske Knaldproprietærer, som øjensynlig skulde blokkes.

Julius Petersen udtalte højlydt sin Forbavselse over, at saa kønne Pigebørn vilde tage til Takke med saa udpræget landlig Kost; de opsnappede Repliken, og en af dem smældede øjeblikkelig ud:

— »Ja, det er nu, hvad *vi* kalder en Landboforestilling, Hr. Direktør!« Julius Petersen trak hurtigt Følehornene til sig, da han hørte, han var kendt.

Mens vi talte videre, fortalte jeg ham om den nye Bevilling, og da vi drøftede, hvorledes en enkelt Passus lød, stak jeg Haanden i Brystlommen for at tage Dokumentet frem til Eftersyn. Det var der ikke! Forgæves Søgen i alle Lommer. Heller ikke i Overfrakken. Nej, jeg havde virkelig tabt Bevillingen. Væk var den! Og væk var de unge Damer med deres landlige Kavallerer.

Jeg var fortvivlet, men saa trøstede den unge Rik mig:

— Ja, sagde han, De kan jo ikke være bekendt, at De har smidt den bort, saa jeg maa tage Skylden paa mig og bede min Far lade udfærdige en ny!

Det er nu 40 Aar siden; men jeg har aldrig glemt den menneskekærlige unge Jurist hans Venskabstjeneste.

Et Par Dage efter fik Schmidt sendt Bevillingen til Aarhus. Det vil sige, han fik to. Den originale var i Mellemtiden blevet fundet i et lille Appartement ved den gamle Jernbanestation og afleveret paa Schmidts Bopæl i København, hvorfra hans Frue sendte den. Og jeg maatte nu gaa til Bekendelse, inderlig flov over, at det vigtige Dokument var gledet ud af min Lomme — og saa dér.

7. KAPITEL

DIREKTØR PAA NØRREBROS TEATER 1892—1911.

Endelig.

Den 29. Juli 1892 begyndte vi paa Nørrebros Teater med Sommerrevyen »København, K.«, og dermed fik jeg endelig fast Ophold i Hovedstaden. Det var en fin Sæson: Udgifterne var rimelige (ca. 300 Kr. pr. Aften), og Indtægterne gennemsnitlig 450 Kr. i 300 Spille-

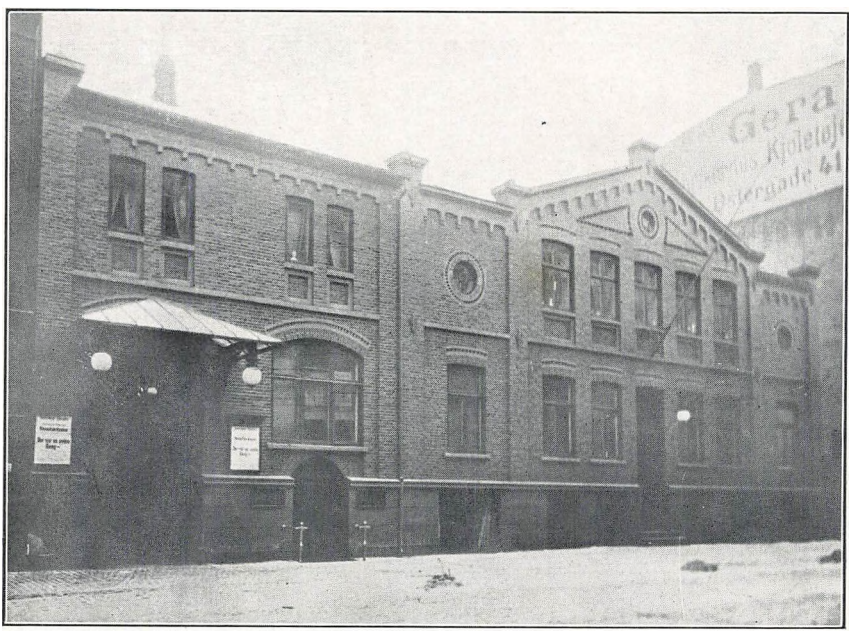

Nørrebros Teater før Ombygningen.

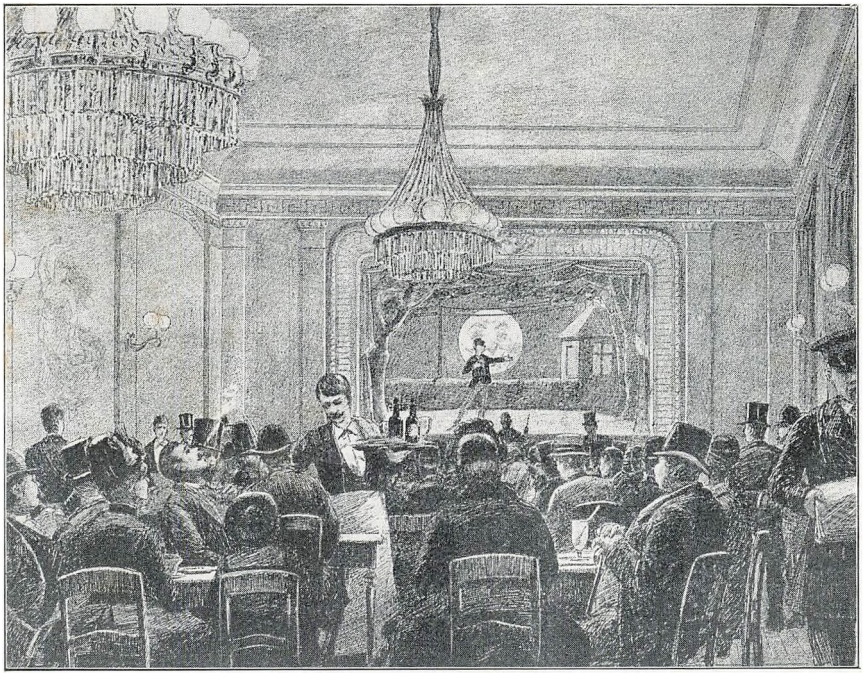

Det gamle Nørrebros Teater. Billedet er fra Sæsonen 1886—87 og fremviser den Scene af Parodien »Hagbart og Signelil«, hvor Hagbart (Ferd. Schmidt) tolker sine Følelser foran den Elskedes Jomfrubur.

William Gerner. Sammen med Frederik Jensen Bæreren af Revyerne i 1890-erne. Døde 1899, kun 37 Aar gammel.

Skuespiller Frederik Jensen. I ca. 30 Aar Revyernes store Høvding, nu en fremragende Karakterskuespiller.

Forfatterne »Mel og Rik« (Melbye og Ricard) til »Vores egne Kinesere«, hvormed Nørrebros Teater aabnede Sæsonen 1894—95 efter Ombygningen.

aftener. Der var altsaa i Overskud ca. 22,000 Kr. til hver af os; men næste Sæson, 1893—94, sluttede derimod med en Underbalance paa 19,000 Kr., og den var jeg desværre ene om at betale, da Schmidt døde i November 1893. Forskellen skyldtes fornemmelig, at ligesaa stor en Sukces Revyen 1892 havde været, ligesaa nydelig en Fiasko var den næste 1893; men i 1894 fik Teatret Oprejsning. I Løbet af Sommeren var den hæslige Tilskuerplads bleven helt ombygget, Varmeledninger havde erstattet nogle modbydelige gamle Kakkelovne, der havde gjort Heden ligesaa utaalelig for de nærmestsiddende, som Kulden var det for det øvrige Publikum. Nu var Teatret blevet kønt og hyggeligt, og Forfatterfirmaet »Mel og Rik« havde været svært heldige med Aabningsstykket »*Vores egne Kinesere*«.

Frederik Jensen og Gerner var uimodstaaelig morsomme i Hovedrollerne. Endnu i vore Dage hører man ofte sunget Frederik Jensens Vise om General Tingelingeling:

»For det første, hvor ligger Korea? —
Det er en Halvø skraas for Malmø . . .«.

For slet ikke at tale om Gerners berygtede Vers om Vildmanden Rama-Sama, der netop samtidig blev fremvist i Vimmelskaftet:

»Min Faders Ben er stift,
min Mor er fra Forstanden,
min Far og Mor er gift,
men ikke med hinanden.
Hvor Skæbnen dog er skøn,
for jeg er dereses Søn,
og jeg er da ikke for køn!«

Reklameplakaten: Man ser Frederik Jensen i Spidsen for sin Garde, Officerer uden for aktiv Tjeneste. Nedenunder Gerner som Vildmanden »Rama-Sama«, samt Storkene fra Springvandet paa Amagertorv dansende »Storkedans«.

»Molboerne«s Succes fremkaldte denne Tegning: Vilhelm Petersen trykker henrykt takkende Komponisten Olfert Jespersen for hans herlige Molbo-Musik til sit Hjerte.

Da jeg blev taget for Idiot.

Revyerne i de kommende Sæsoner, indtil jeg i 1911 forlod Teatret, skal omtales i et særligt Kapitel, næsten ingen af dem svigtede helt, og mange var mere end gode.

Naar Revyen var ved at ebbe ud, havde jeg altid en lille Efterret parat til at klare Resten af Sæsonen med. En af disse blev ganske mod Forventning den store Træffer. Det var Sangspillet *Molboerne* af Hermann Petersen med Musik af Olfert Jespersen, der fik Première 15. Januar 1898.

Allerede paa Læseprøven, hvor Komponisten gennemspillede de senere saa populære Melodier, mærkede jeg den af os Teaterfolk velkendte Liglugt, naar Skuespillerne i deres stille Sind begraver Stykket. Bagefter fik jeg da ogsaa at vide — der er altid en velvillig Sjæl, som holder Direktøren à jour med, hvad der skumles om —, at den almindelige Mening

havde været, at jeg pludselig var blevet Idiot. At jeg overhovedet kunde tænke paa at opføre noget saadant Juks! Men efterhaanden som Prøverne skred frem, og Sortseerne mærkede, med hvor stor Interesse jeg arbejdede paa Iscenesættelse og Udstyr, fik jeg ogsaa hele Personalet ildnet op til at gaa paa med fuld Damp.

Efter Tæppets Fald for den sidste af de mange Fremkaldelser paa Premièreaftenen fik jeg den Oprejsning, at en behjertet ung Skuespiller lykønskede mig med Ordene:

— Undskyld, men det er os, der er Idioterne!

Den unge Mand hed Frederik Jensen. Han spillede Ridder Rap.

Holger Drachmann og „Det grønne Haab".

Holger Drachmann fandt Opførelsen saa fornøjelig, at han tilbød at skrive et Stykke specielt til Nørrebros Teater, og jeg modtog selvfølgelig med Glæde det smigrende Tilbud. Han holdt virkelig Ord og sendte mig næste Vinter fra Amerika første Akt af *Det grønne Haab*. Jeg var meget glad over det tilsendte og takkede ham omgaaende, men da jeg fik anden Akt, var jeg hurtig klar over, at Nørrebros Teater umuligt kunde give denne, som foregik paa Sydhavsøerne, det Udstyr og den Balletudfoldelse, som den fordrede. Jeg tilraadede derfor Forfatteren at gaa til et af de store Teatre med det nye Arbejde. Drachmann svarede: »Kan være, det er klogt af Dem ikke at opføre Stykket, men en amerikansk Direktør havde set anderledes paa Spørgsmaalet«. Sikkert sandt nok, men det var jo ikke i Amerika, jeg skulde spille det.

Det grønne Haab blev nu indleveret til Det kgl. Teater, som straks antog det, men efter Læseprøven var de Rollehavende ikke særlig glade over at skulle gaa i Lag med det, og da det saa oven i Købet sivede ud, at det havde været indleveret til Nørrebros Teater, blev man nervøs paa Kongens Nytorv og henlagde Stykket. Det fik først Première, da Emil Wulff 1904 begyndte sin Virksomhed som Teaterdirektør paa Frederiksberg Teater, og senere gik det paa Scala. Jeg fik saaledes rigelig Lejlighed til at skønne, om jeg havde grebet forkert ved ikke at opføre det. Jeg synes det ikke.

Til Holger Drachmanns Ros maa jeg sige, at han i hvert Fald

Skuespiller og Teaterdirektør Emil Wulff (1866—1921). Som Skuespiller mest kendt for sin morsomme Gengivelse af Thummelumsen. Som Direktør aabnede han 3 nye københavnske Scener: Frederiksberg Teater 1904, Centralteatret 1911 og Scala 1913.

aldrig lod sig mærke med, at han var pikeret — tværtimod, han kom ofte i mit Hjem og nød sine Yndlingsretter, som min afdøde Hustru, »Madkomponisten Fru Fanny«, som han kaldte hende, tilberedte ganske efter hans Smag. Han var den hyggeligste Bordkammerat, man kunde ønske sig, naar han saadan kom rigtig i sit Es, som f. Eks. ved den stabile Gule Ærter-Middag, der ifølge gammel Aftale blev nydt hvert Efteraar. Spisesedlen havde han selv dekreteret, den lød paa Gule Ærter (kogt paa Gaas), Kabliau med Østerssauce, Agerhøns og haardtstegte Pandekager. Hertil drak vi Cederlund torr eller Lysholmer, Chambertin, Moët et Chandon, White star og gammel Madeira. De medvirkende bestod bl. a. af William Norrie, Olaf Poulsen, Chr. Zangenberg, Poul Nielsen, Charles Kjerulf og Apoteker Rink fra Helsingør — egentlig kedelige var de Sammenkomster ikke.

Det var heller ikke det improviserede Gilde, som fandt Sted i Teaterkaféen ved Det kgl. Teater efter Premièren paa Holger Drachmanns Skuespil *Vølund Smed* den 13de Marts 1898. Professor Ehlers havde arrangeret en større Fest i sit Hjem i Laksegade og inviteret Forfatteren, flere af de optrædende Kunstnere samt mange af sin Omgangskreds for at hædre Drachmann. Men den impulsive Digter kunde jo undertiden være — skal vi sige — lidt aparte. Forestillingen

overværede han ikke, men spadserede istedet for paa Kristianshavns Vold og kom først lige før Tæppets Fald paa Teatret og udbragte sit bekendte »Leve for den store, noble Kvinde (Edith), der har inspireret dette Digterværk!« Derefter var det ikke muligt at bevæge ham til at gaa i stort Selskab, han vilde ind i Teaterkaféen med Charles Kjerulf og hans Ægteviv, »Suschen«. Dér havde ogsaa Zangenberg, Karl Mantzius og jeg sat hverandre Stævne med vore Hustruer; vi slog os sammen og havde det svært hyggeligt, mens vi fortalte Forfatteren, hvordan hans Stykke var blevet spillet og modtaget. Men saa kom »Fru Oda« ovre fra Professor Ehlers Selskab og forklarede Drachmann, at han som Hædersgæsten ikke kunde være bekendt at ignorere den modtagne Invitation. Forgæves, Drachmann vilde ikke den Aften, som han udtrykte sig, »lade sig vise frem«, han havde det storartet, hvor han var, og Fruen maatte gaa med uforrettet Sag. Lidt efter meldte Tjeneren, at der var en Herre udenfor, som spurgte, om han maatte komme ind, han var mødt som Herold med et Budskab til Selskabet. Selvfølgelig fik Tjeneren Besked om at lade ham komme, og ind traadte Kammersanger Herold med Invitation til hele Selskabet om at forlægge Residensen til Prof. Eh-

Skuespillerinde ved Det kgl. Teater Fru Emma Thomsen, født Lange (1863—1910). Som Menneske ligesaa elskelig som hun var skøn. Fra Vaudevillerollernes letkøbte Succes'er arbejdede hun sig op til en interessant og dygtig Fremstillerinde af betydelige Karakterroller.

lers. Overfor saa megen Elskværdighed raadede vi Drachmann til at kapitulere, og han lod sig endelig overtale til at følge med »Herolden«, hvis vi andre vilde gaa med. Det gjorde vi saa, men Drachmann maa have haft en Forudfølelse af, at Dekorationsskiftet ikke vilde passe ham, for han aftalte med Værten, at vi kunde komme ind igen, hvis vi kom tilbage i Løbet af en Timestid, skønt Klokken allerede var henad ét. Det viste sig ogsaa at være en meget praktisk Foranstaltning, for det var umuligt at bringe Humøret op i de nye Omgivelser: Fruen i Huset forstod og talte kun Fransk; der var ikke ét Sted, man kunde samles, det uensartede Selskab var spredt over hele Huset fra øverst til nederst (Professoren beboede hele Ejendommen) i mange smaa Rum, og den paa Forhaand trykkede Stemning umuliggjorde al Festivitas. En lille Timestid forløb, saa forsvandt Hædersgæsten efter at have givet os andre et Vink, og lidt efter var vi atter samlede i Teaterkaféen, endda suppleredе med nogle af de andre Optrædende fra »Soiréen i Laksegade«, bl. a. Det kongelige Teaters smukkeste Dame, Fru Emma Thomsen. Men havde det som sagt ikke været muligt at faa Humøret op

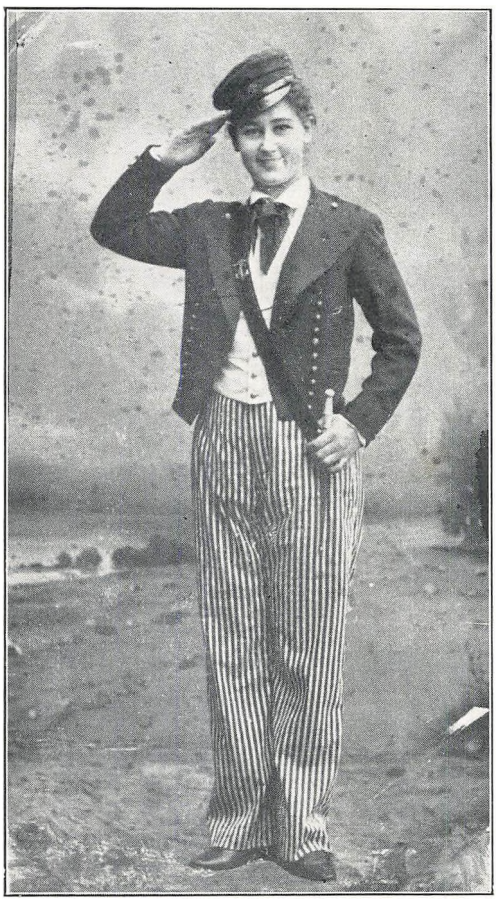

Fru Emma Thomsen som Søkadetten Poul Falkenberg i »De Uadskillige«.

Gruppebillede fra Karnevallet i Koncert-Palæet 1879. Fra venstre: Maleren Hammershøj, Fru Fini Henriques, »Lotte«, Redaktør Robert Henriques, Vilh. Petersen, Fru Gnudtzmann, Fru Hammershøj og Komponisten Fini Henriques.

paa vor Udflugt, kom det nu hurtigt tilvejrs. Betjeningen var gaaet, kun Værten sad søvnig og ventede ifølge sit Løfte; han lukkede nu op for Spisekamrene, og vore Damer hentede derfra de lækreste Sager og dækkede et herligt koldt Bord, som vi nød med Appetit og nogle konfirmerede ditto = Snapse, derefter fulgte adskillige Flasker Vin og Sjusser, og da vi Kl. 5 om Morgenen kom ud paa Gaden, var Humøret saa højt oppe, at vi følte Trang til at forfriske os med

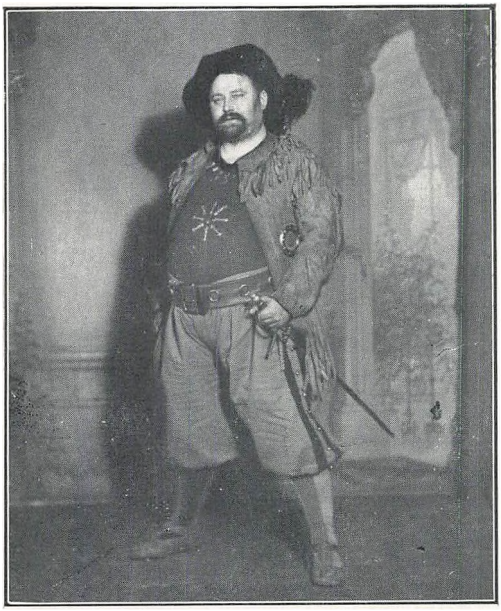

Komponist og Journalist Charles Kjerulf som Landsknægt paa et Karneval i Koncert-Palæet 1897.

en enkelt Tur af les Lanciers. Langt kom vi dog ikke i Dansen, hvortil vi selv maatte levere Musiken, før et Par Betjente kom ilende hen imod os. Men da de kendte de fleste af os og var klar over, at vi ikke var farlige Forbrydere, nøjedes de med at foreslaa os at fortsætte Ballet i et dertil indrettet Lokale, hvorefter vi tog venligt Afsked med Øvrighedens elskværdige Repræsentanter og med hverandre.

Men jeg tror ikke, Professor Ehlers arrangerede flere Drachmann-Fester. Fra denne livsglade Periode stammer ogsaa de to Karnevalsbilleder (Side 81 og 82).

Da Gøngehøvdingen inspirerede Kameliadamen.

Gerners pludselige Død 31. Oktober 1899 bragte Teatret i Repertoirenød. Men Fristrup, som foruden ofte at være andre Forfattere behjælpelig med Tilrettelæggelse af Scenegangen i deres dramatiske Arbejder, f. Eks. Gustav Wied med den store Succes »2 × 2 = 5«, var den hurtigst arbejdende Forfatter, jeg nogen Sinde har kendt, indleverede allerede paa Bestilling en Uges Tid efter en Parodi paa *Kameliadamen*.

Idéen til denne Parodi havde jeg faaet ved paa Aarhus Teater at se nogle af Omegnens Landboere spille *Gøngehøvdingen* med den senere kendte Folketingsmand Jensen-Toustrup i Titelrollen. Rent bortset fra, at næppe nogen af de landlige Dilettanter havde Talent,

var alene det, at faa Gøngehøvdingens højstemte Repliker serveret i ægte bred, jydsk Mundart, af uimodstaaelig komisk Virkning for et Københavnerøre.

Kameliadamen havde netop en Renæssance paa et af de store Teatre, og jeg foreslog Fristrup at skrive en Parodi, saaledes at Skuespillerne spillede Bønder, der agerede i de kendte Roller. Med Viktoria Petersen som »Marcheuritte«, Frederik Jensen som Armand og Bewer som Faderen blev Spøgen en Lækkerbidsken for Yndere af Parodier. Det er nemlig langt fra, at det store Publikum altid synes om denne Art — eller Afart — af Komedie. Fristrups bedste Parodi, *Svend, Knud og Valdemar* — Nørrebros *Elverhøj* —, der er opført 400 à 500 Gange, havde lige saa mange uforstaaende Tilskuere som interesserede Liebhavere. Til de sidste hørte bl. a. Departementschef Ricard, som naar han vilde have en rigtig munter Aften, valgte denne Forestilling. Til de uforstaaende maa regnes nogle stilfulde Svenskere, der en Aften sad i Logen tæt ved Scenen og højlydt beklagede sig over,

En Nytaarshilsen fra Forf. Gustav Wied med Tak for det gamle Aar 1909.

»Fakkeldansen« i Fristrups store Parodi-Succes »Svend, Knud og Valdemar«, som er opført henved 500 Gange paa Nørrebros Teater. I Spidsen Frederik Jensen som Kong Svend og Valdemar Kolling som Bisp Absalon.

at én af Skuespillerne var beruset, og at ingen af dem kunde deres Roller. Man erindrer maaske, at Fremstilleren af »Bipsen« (Absalon) forestiller at være stænket, og at Suffløren maa gribe hjælpende og korrigerende ind.

Fra Parodien »Svend, Knud og Valdemar«. Kong Valdemar (Fru Frederiksen) kommer sejlende med Bisp Absalon til Trekongemødet i Roskilde. I Kulissen Frederik Jensen som Direktør Piper, alias Kong Svend, hjælpende paa den forventede Applaus.

Taksameterkuskens Datter.

Efter at Teatret Resten af Sæsonen havde levet højt paa Ricards Operette *Frelserpigen,* hvortil han havde benyttet en Del af Musiken fra »the belle of New York«, med de ægte Rik'ske Viser: »Hun havde to dejlige Fletninger«, »Paa den ene Side — paa den anden Side« o. s. v., fik vi Aaret efter det ideelle Samarbejde i Stand, idet Fristrup og Ricard (»Frip og Rik«) i Forening skrev *Taksameterkuskens Datter.*

Her var sandelig ingen »Liglugt« paa Læseprøven som ved den paa *Molboerne.* Alle uden Undtagelse troede paa Stykket. Fru Friis-Hjorth, der skulde kreere Titelrollen, sagde:

— »Kan jeg ikke faa noget rigtigt ud af *den* Rolle, burde jeg al-

De 3 Hovedpersoner i »Taksameterkuskens Datter« fra Premièren 1901: Frederik Jensen som Romeo Dille, »Succesteatret«s Direktør, Fru Friis-Hjorth som dets Primadonna Lotte Mommesen og Valdemar Kolling som Taksameterkusken (Lottes Fader).

drig mere ha'e Lov til at vise mig paa Scenen!« Hun fik alt det ud af den, som tænkes kunde, og hun, Valdemar Kolling som hendes Far, Frederik Jensen som Dille og VictorWulff som Grev Preben dannede et Firkløver, der absolut maatte bringe Lykke til Huse. Særlig begejstret over Stykket var Billetkassererskerne, som hver Dag kunde tage Ferie en halv Time efter Billetsalgets Aabning. Saa hurtigt var alt udsolgt hele Resten af Sæsonen.

Naturligvis blev Stykket genoptaget næste Aar og igen i 1913 under Frederik Jensens og Anton Melbyes Direktorat.

I Sæsonen 1926 blev det overført til Scala-Teatret under Titlen »Taksameter-Knudsens Datter« — Bilerne havde jo afløst Taksameterdroskerne — i en lidt omarbejdet Skikkelse. Axel Breidahl havde erstattet afdøde Fristrup, og Howalt havde komponeret nye

Melodier til de Sange, der oprindelig var skrevne til Musik, som Bernerkonventionen i Mellemtiden havde gjort intakt. Men allerede længe før dette Samarbejde af nyere Dato havde Rik samtidig med Kompagniskabet med Fristrup ogsaa et saadant i Gang med Axel Breidahl — et Held for Nørrebros Teater i en vanskelig Situation i 1905. Aarets Sommerrevy var faldet saa grundigt, at den efter Overflytningen fra Morskabsteatret kun opnaaede 14 (!) slet besøgte Opførelser paa Nørrebros Teater, mens ellers Antallet varierede fra 100—150.

Jeg havde saa nogenlunde forudset Situationen, og vi var i Tide begyndt at prøve paa »Cornevilles Klokker«. Kgl. Skuespiller Chr. Zangenberg, der selv sidst i Halvfjerserne havde brilleret i Operetten som Marquis'en, havde vist mig den Venskabstjeneste at sætte

Gruppebillede fra Ricards Operette »Frelserpigen«. Staaende i Midten Frk. Jutta Lund og Fru Victoria Petersen.

Kgl. Skuespiller Chr. Zangenberg (1853—1914). I sin Ungdoms Glansperiode paa Casino Københavnernes Yndlingsskuespiller og ligeledes paa det kgl. Teater, saalænge han spillede Elskerroller og unge lystige Galninger.

den i Scene og havde skilt sig saa ypperligt fra sit Hverv, at vi ved Hjælp af »Klokkerne« kunde svømme pænt ovenpaa i halvanden Maaned.

I dette Pusterum skrev Brei og Rik efter et Udkast til en Scenegang af Frederik Jensen — og indstuderede vi — 3-Akts Farce-Operetten »Den uartige Dreng«. Formen for den var lidt udenfor det almindelige, Skuespillerne traadte i nærmere Rapport med Publikum end sædvanlig, idet Tilskuerpladsen blev inddraget direkte i Rammen. For Eksempel overværede den uartige Dreng (Lauritz Olsen) fra nærmeste Loge en indlagt Kabaretafdeling, og forud for denne spillede 6 Damer en populær Melodi, udsat for Strygere og Klaver, som vor Musikdirektør, O. Krause, havde indstuderet med dem. »Kapellet« som var iført ungarske Militæruniformer, indtog i Mellemakten de professionelle Musikeres Plads i Orkestret og satte Humøret op, navnlig ved den groteske Maade, hvorpaa Fru Friis-Hjorth dirigerede, kopierende den eksplosive Façon, som nogle vel ivrige Dirigenter anvender, naar de spiller Fandango med Taktstokken. Hendes Profession i Stykket var netop Direktrice for et Damekapel. Da Tæppet gik op efter Mellemaktsmusiken, saa man en Kabarettribune, hvis Bagvæg var et mægtigt Spejl, hvori Tilskuerne baade kunde se sig

selv og deres Omgivelser.

Stykket blev en stor Succes, som man dog frygtede var bleven væltet, da vi ved Kong Christian den 9des Død maatte afbryde Forestillingerne fra 29. Januar til 4. Februar. Det var i al Fald den Gang meget farligt at standse en Succes i Farten, men her gik det omvendt. Tilløbet til Stykket blev snarere større ved Genoptagelsen — Folk havde vel samlet nye Forlystelseskræfter i »den stille Uge«.

Fra Farcen »Den uartige Dreng«. Frederik Jensen som Landsbyskolelæreren og Lauritz Olsen som Drengen.

Den uartige Dreng artede sig saadan, at han fik sine velfortjente Strambuks 113 Gange inden Sæsonens Slutning.

Da Dronning Louise græd over „Barn i Kirke."

Alligevel var den Forestilling, som uden for Revyerne vakte mest Opsigt, *Barn i Kirke,* en kaad Farce af Forfatterfirmaet »Peter Sørensen« (Carl Møller og William Faber), der helt igennem fik en flink Udførelse, dog nærmest kun en Ramme omkring Frederik Jensens straalende Farcefigur, fhv. Balletdanser Stork. Da *Barn i Kirke* blev spillet ved en Velgørenhedsforestilling, »Valmuefesten« i Koncertpalæet, 1ste April 1908 under Prinsesse Maries Protektion.

Holger Hofman (1868—1929) optraadte som Skuespiller paa omtrent alle de københavnske Scener, men tog efter 14 Aars Virksomhed ved det kgl. Teater sin Afsked, for i 1914 at blive Dagmarteatrets Direktør. Han havde et særligt stille Lune, en ualmindelig god Forstand og var en dygtig Sceneinstruktør. I denne Egenskab var han ofte Nørrebros Teater en stor Støtte. Billedet her er Harlekin i »Sct. Hansaften-Spil«.

saa man det Særsyn, at den ellers meget alvorlige Dronning Louise hulkede af Latter.

Til at spille Soldaten Beyers Rolle havde Emil Wulff Premièreaftenen (6. April 1906) overladt mig den opdukkende Farcør Carl Alstrup, som kort efter blev Københavnernes Kælebarn.

Vort Held med denne 4 Akts-Farce gav mig Impulsen til at fortsætte med udenlandske Helaftensfarcer, og i mange Aar, ogsaa efter min Bortgang, levede Teatret højt paa dem i Holger Hofmans ypperlige Iscenesættelse. Den sidste, der spilledes under mit Regimente, var *Har De noget, der skal fortoldes?* Den var saa »morsom«, at der til Censor og Ministerium indløb adskillige Klager over dens usnerpede Lystighed. Daværende Justitsminister Bülow nægtede mig derfor Tilladelse til at holde den paa Programmet under en 14 Dages Provinsturné. Paa min Beklagelse herover svarede Ministeren:

— *Quod licet Jovi, non licet bovi,* — frit oversat: Hvad man kan tillade de uartige Københavnere at se, kan man ikke vise de artige Provinsboere!

Men det er ogsaa 20 Aar siden.

To, der holdt, hvad de lovede.

Det er ikke faa af de Skuespillere, som i Aarenes Løb har vundet sig et Navn, der har begyndt deres sceniske Virksomhed paa »Nørre«, men jeg skal indskrænke mig til at omtale to, hvoraf den ene ikke let vil blive glemt, nemlig Holger Pedersen, der desværre gik altfor tidligt bort, mens den anden, Karen Caspersen, heldigvis endnu staar i sit fulde Flor.

Man var hurtigt klar over, at de begge i deres Tornyster bar Marskalstaven, som ogsaa i Kunstens Verden tildeles dem, der har vundet store Sejre.

De var purunge, da de aflagde Prøve for mig, og begge fik straks en Chance ved ikke at gøre den almindelige Undskyldning for, at de »desværre var saa hæse i Dag« — denne Floskel havde jeg nemlig hørt ni Tiendedele af Aspiranterne introducere sig med.

Nej — de var saamænd frejdige nok begge to.

Det var Frederik Jensen, der anbefalede Holger Pedersen; han blev straks antaget, men det varede flere Aar, før han slog det store Slag i den Rolle, som gav ham hans Kælenavn »Gissemand«. Han debuterede den 2. Decbr. 1909 i Farcen *Dueslaget* som Füssing og vakte i den lille Rolle Opmærksomhed ved sin pudsige Diktion og en morsom

Karen Caspersen som Salome.

I Midten Holger Pedersen (»Gissemand«), til venstre Frk. Mortin og til højre Karen Møller (Fru Caspersen) i Sommerrevyen 1912.

Maske. Hans første store Rolle var den stammende, uheldige Elsker i *Rejsen til Kina,* Alidor de Rosenville; her var det for lydhøre og forstaaende Tilskuere aabenbart, at der var Stof i ham til en Komiker af Rang. Han blev da ogsaa Nutidens Gerner og havde ligesom denne sin Force i sindssvage komiske Betoninger. Otto Zinck, en af Folketeatrets morsomste Komikere, sad sammen med mig en Aften i Teatret og hørte den Lattersalve, en af Gerners karakteristiske Repliker, hvormed han i Revyen 1898 gjorde sin Entré, vakte. Zinck sagde øjensynlig irriteret: »Jeg havde aldrig troet, man kunde vække saadan Munterhed ved at betone alle Ordene i en Replik ganske ulogisk og forkert!«

Repliken lød saaledes:

Gerner syngende: »Jeg kan tydelig se Sverige« ved Kirsten Pils Kilde i Revyen 1899. Den Vise blev hans Svanesang. Otto Krause, Teatrets paalidelige Musikdirektør fra 1894 til sin Død 1919, ses ved Orkesterdirigentpulten.

— Til *Valg*, til *Valg*, kun *een* Stemme endnu kan gøre *Udslaget!*

Gerner udraabte den anderledes:

— *Til* Valg, *til* Valg, kun en *Stemme endnu* kan *gøre* Udslaget!

Mere forkert kunde Ordene ikke godt betones — der skulde ogsaa en Gerners vis comica til for at gøre Lykke med den Replikbehandling. Men mange Aar senere opfriskede Gissemand dette og andre Gernerske Minder hos mig ved sin ligesaa barokke Spillemaade.

Endnu har vi heldigvis i fuld Vigør en Farcør, som ofte kan minde om Gerner, Carl Alstrup. Jeg komplimenterede ham for flere Aar siden ved en festlig Lejlighed med at kalde ham for Gerners Efterfølger, men da havde jeg endnu ikke set ham som Soldaten Schweick, for saa havde jeg kaldt ham Gerners Overmand.

Som Tiaarstøs fortalte den lille Karen Møller — min Niece — en Dag, hun var i Besøg i mit Hjem, smaa morsomme Historier, hun

Karen Caspersen, den Gang kaldet »Musse«.

havde opsnappet. Særlig i den kendte Samtale mellem to af Fælledens Nattegæster, der slutter med: »Luk Leddet, Stoffer, det trækker!« røbede hun afgørende Lune og Gengivelsesevne. Jeg hviskede til hendes Mor: — Musse undgaar ikke sin Skæbne!

Og ganske rigtig - nogle Aar efter kom hendes Ophav med det spirende Frø til mig — der var ikke noget at stille op med Barnet, hun vilde absolut til Teatret og ønskede at debutere hos mig.

Det var sjældent, jeg tilraadede unge Mennesker at gaa til Teatret — tværtimod, men efter den Prøve, hun aflagde, var jeg ikke i Tvivl om, at hun burde have sin Chance. Paa Grund af hendes friskfyragtige Væsen valgte jeg Mathilde i Erik Bøghs *Geniet fra Odsherred* til hendes Debutrolle — den unge, landlige Skønhed, der forklæder sig som Student. Jeg stod hos hende, da hun skulde gøre sin Entré, og tilhviskede hende: »Gaa nu frisk paa — Du skal ikke være bange!« Jeg fik leende det herligt, ungdommelige Svar: »Hvad skulde jeg være bange for?«

Hun behøvede nu for Resten heller ikke at være det, for Holger Hofman havde gennemgaaet Rollen saa godt med hende, at Debut'en maatte kaldes ualmindelig vellykket. Han tog hende ogsaa under Armene i hele hendes Gennembrudsperiode, indtil hun under hans Direktorat som Karen Caspersen blev en af Dagmarteatrets første Kræfter, hvis Talents Rækkevidde har vist sig at spænde over saa at sige hele Registret af Kvinderoller — ligefra den tragiske, højdramatiske Thérèse Raquin til de uartigste Dullemøser.

8. KAPITEL

SOMMERREVYERNE 1873—1910.

ET FRAGMENTARISK TILBAGEBLIK.

Den Førstefødte.

Den københavnske Sommerrevy skyldes en Tilfældighed.

I Sommeren 1873 mødtes Skuespiller Carl Wulff og jeg næsten dagligt ved Billardbordet i en Kafé paa Vesterbro. Vi var to inkarnerede Københavnere. Vi syntes ikke, der fandtes bedre Rekreations-Opholdssted om Sommeren end Tivoli og Frederiksberg Have. Skulde vi endelig uden for Byen, saa til Nød Dyrehaven, det vil sige den Del af den, som laa nærmest Klampenborg og Ginderups udmærkede Restaurant.

Efter Datidens Mode sagde vi begge en uhyggelig Mængde Brandere. En skønne Dag, mens Billardballerne raslede i en Pyramide, og vi var særlig branderfarlige, udbryder Wulff:

— Vi kunde vist godt tjene nogle Penge paa alt det Bras, vi gaar her og vælter af os ganske gratis. Skal vi ikke prøve at forme en Ramme om det bedste af det og lave en Slags Farce, som vi liver op med nogle Sange og Viser?

Jeg gik med Glæde ind paa Forslaget; men da vi skulde skabe en Handling, der var rummelig nok til at samle saa vidt forskellige Indfald, kørte vi uhjælpelig fast, indtil jeg tilfældigt fandt det forløsende Ord:

— Hør, Wulff, hvorfor kan man ikke lige saa godt have Revyer om Sommeren som om Vinteren? Lad os lave en Sommerrevy — i den kan vi læsse det hele!

En Maaneds Tid senere, 18. August 1873, gik den første Sommerrevy paa Varieté-Teatret — nu Vesterbros Biografteater — med

Direktøren, Ferdinand Schmidt, i Hovedrollen som Narrekonge. En af Figurerne var Frederik den Syvendes Rytterstatue foran Christiansborg før Afsløringen, der havde ladet vente ubegribeligt længe paa sig.

Man spurgte Kongen hvorfor?

— Der skal først laves et Værk om mig?

— Hvad er det for et Værk?

— Et Gitterværk!

Og saa sang Kongen:

»Tænk, en Konge, der var saa loyal,
skal staa og kikke paa Hotel Royal.«

Jeg meddeler denne lille Stikprøve, og maaske vil Læserne ikke tro mig, naar jeg forsikrer, at den Slags morede man sig kosteligt over i 1873. Men sandt er det. Senere blev man jo lidt mere forvænt.

Til Gengæld var Honoraret om muligt endnu mere beskedent end Vittighederne. Wulff og jeg fik tilsammen én Gang for alle 40 Rigsdaler = 80 Kroner, og da Direktøren under Prøverne havde vundet godt 60 Daler fra os i »Idiot-Seksogtres«, kan man ikke sige, vi blokkede ham. Schmidt var dog saa ædelmodig at eftergive os Forskellen, og ved Revyens 50. Opførelse trakterede han os yderligere med en flot Middag paa Skydebanen.

Et diskret Bybud.

Apropos Skydebanen! En Dag samme Sommer møder Wulff og jeg tilfældigt hinanden ved Middagstid udenfor denne.

En af os spørger:

— Skal vi ikke ha' os en lille god Middag i Dag?

Den anden svarer:

— Udmærket!

Vi gaar ind og bestiller den store Diner med gode Vine til. Ved Fisken siger den ene:

— Det er svært, saa du er ved Muffen i Dag?

— Jeg? Jeg har kun et Par Mark!

— Jamen, du har jo inviteret mig!

— Nej, det var skam dig!

Efter en lang og temmelig unyttig Diskussion om, hvem der var Indbyderen, var der tilsidst ikke andet for end at tilkalde et Bybud og lade ham pantsætte et af vore Ure. Vi trak Lod om, hvem der skulde af med det — jeg blev Syndebukken.

Bybudet fik grundig Instruktion om ikke at aflevere Laaneseddel og Penge, mens Tjeneren var til Stede. Da han kommer tilbage, er vi heldigvis alene, alt gaar godt, han faar sin Betaling og forsvinder. Et Øjeblik efter kommer Tjeneren ind med næste Ret. I det samme stikker Bybudet Hovedet ind ad Døren og hvisker diskret:

— Undskyld, jeg glemte at sige de Herrer, at jeg satte Uret paa mit eget Navn!

Saa kneb det for Tjeneren at holde sig uforstaaende stram, men da vi selv brast i Latter, opgav han den ydre Anstand, lo med og sagde oven i Købet desværre altfor imødekommende: »Det havde Herrerne ikke behøvet, det vilde have været os en Fornøjelse at give Kredit!«

De Ord skulde han aldrig have sagt, de fængede altfor godt, men sved væmmeligt til os, da Vintergagerne begyndte og dermed Afviklingen af Sommerens Letsindigheder.

Den første store Revy.

Sommerrevyen 74 var jeg ene om, fordi Carl Wulff var paa Turné med Casinos Personale. Paa denne var det nær gaaet ham galt i Slesvig. En tidlig Morgen, da Toget med Turnéen holder ved »Rothenkrug«, kommer Stationsforstanderen elskværdigt hen til Kupéen og hilser ind:

— Sehr kalt heute Morgen, meine Herrschaften!

Den frysende og morgengnavne Wulff mumler:

— Javel, din tyske Abekat!

Nu spørger Stationsforstanderen paa godt københavnsk:

— Er der lige saa koldt i København, Hr. Wulff?

Det viste sig at være en tidligere dansk Underofficer, der var saa fornuftig at tage Sagen fra den gemytlige Side.

I 75 genoptoges vort Samarbejde. Revyen var flyttet fra Vesterbro til Frederiksberg Allé, hvor jeg som nybagt Direktør havde lejet Morskabsteatret, og Frederik Christensen spillede Hovedrollen, den saakaldte Revykonge.

Forspillet foregik i Lejren ved Hald, selve Stykket i »Gemytlighedens Rige«, og her optraadte bl. a. en Figur, Wulff særlig havde kælet for: »En af Taarbæknationen«, en yngre Jøde, der sang paa Melodien »Min fjortende Vaar knapt jeg skued«, en Vise om, hvorledes det var lykkedes hans Nation lidt efter lidt at annektere hele Strandvejen »lige fra Taarbæk til Trianglen«, saaledes at Visen kunde slutte med følgende Vers:

»Men nu tror jeg nok, jeg tør sige,
at det Hele vi har taget med.
Vi har skabt os et nyt Israels Rige
til Sommerforlystelsessted.
Nu lyder hvert Navn uden Redning:
Melchior, Levy, Bendix og Cohen.
:|: Ginderup*) selv er den eneste Hedning.
Ellers er det udelukkende voreses Nation. :|:

Visen blev tilmed sunget af en Jøde, Bernhard Levy, gift med den senere, navnlig i Norge, kendte og skattede Skuespillerinde Ludovica Levy.

Carl Wulff var aldrig gladere, end naar han kunde spøge med sin Nation og dens Ejendommeligheder, saa var intet ham helligt — næppe hans egen Mo'r. Jo, jeg kender dog eet Tilfælde, hvor han var bleven indigneret paa hendes Vegne. En af hans Debutroller paa Det kgl. Teater i 1867 var Taddeo i »Den Yngste«, en af Michael Wiehes Glansroller, og Wulff mindede ogsaa hist og her om sin store Forgænger.

Hans Moder overværede Premièren; ved Siden af hende sad 2 ældre Damer, Fru A. og Fru B., og mellem dem udvekledes følgende Replikker i en Mellemakt. *Fru A.:* — Hvor Wulff dog minder om af-

*) Restauratør Ginderup havde forpagtet Klampenborg Badeanstalt.

døde Michael Wiehe! — *Fru B.:* Ja, det er da ikke saa underligt; han skal jo være en uægte Søn af Michael.

Fru Wulff kunde naturligvis ikke dy sig, men udbrød ganske rystet: — Næh — det ved Gud, han ikke er!

Fru A.: — Ja, hvor kan De nu vide det saa bestemt?

Fru Wulff: Det kan jeg da nok, for jeg er hans Mo'r!

Da Carl Wulff fik denne Samtale refereret, fnyste han, for hans Mo'r var Hæderligheden selv — jeg vil slet ikke tale om, at Michael Wiehe havde blaat Stempel som Ægtemand.

De første tre Revyer havde været vaskeægte, dansk, hjemmestrikket Haandarbejde. Men i Maj 76 saa jeg paa Centralteatret i Hamborg en Parodi paa Jules Verne's *Rejsen til Maanen,* og herfra »laante« vi Idéen til den første store Revy-Sensation, der ikke blot gik 170 Gange en suite paa Morskabsteatret og om Vinteren 64 Gange i Provinsen, men endda havde bevaret saa megen Kraft, at vi kunde begynde næste Sommersæson med den — lidt oppudset.

Revyen kom op i en saadan Fart, at Bagtæppet til 2. Akt (et Maanelandskab) først var blevet færdigt ved Ottetiden selve Premièreaftenen, og da den eneste Vej til at faa det op paa Scenen var gennem Salen, maatte det langes over Hovedet paa Tilskuerne, som selv gemytlige hjalp med ved Transporten. Dette ualmindelige Intermezzo virkede ligesaa oplivende som senere en af Olfert Jespersens opmuntrende Revyouverturer.

»Hele København« skulde se *Rejsen til Maanen,* men da der ikke fandtes reserverede Pladser, kun Borde med Stole om, og det ikke altid var lige morsomt at se de saakaldte »Opvarterstykker«, som udfyldte Programmets første Halvdel, lod det bedre Borgerskab sit Tyende møde Kl. 8 for at besætte de gode Pladser og holde dem, til Herskaberne kom.

Særlig Opsigt vakte det en Aften, da en halv Snes Bybude i Uniform kom marcherende ind og beslaglagde nogle Borde nærmest Scenen. Kl. 10 kom Afløsningen — et større Selskab Handelsmatadorer med C. F. Tietgen i Spidsen. Han anede næppe den Aften, hvor ofte han senere inspirerede d'Hrr. Revyforfattere, jfr. bl. a. Verset i en af Gerners Viser i 1895: »Hvis Tietgen nu vil skaffe os et lille billigt Laan, hvad jeg nu'nte tror, han gør, for han har aldrig gjort det før!«

Den første store Sommerrevy-Succes. Maanekanonen er spændt til Kuplen paa Frelserens Kirketaarn, den betjenes af Kanonpiger. I Affyringens Øjeblik farer de to Hovedfigurer, Ingeniør Sejfler (Julius Jacobsen) og Referenten Snup (Fred. Christensen) op til Maanen, hvor Revyens 2den Akt foregik.

Sommerrevyen begyndte nu at blive lidt af en Institution, selv om det varede nogle Aar, før den blev »Sommerens store Begivenhed«; man maa huske, at der var kun den ene, mens der nu er en halv Snes Stykker. Men enkelte Mærkepæle blev dog sat paa Vejen fremad; jeg skal f. Eks. nævne den Opsigt, 1. Akt af Revyen 1878 vakte. Dekorationen var en tro Kopi af Tivolis Varieté, det nuværende Apolloteater, med Direktøren — W. Rantzau — ved sit Stambord. En Skuespiller, Frederik Henriksen, kopierede denne kendte Københavnertype helt træffende i Maske og Jargon, han vakte megen Moro. Rantzau overværede selv Premièren og tog Spøgen tilsyneladende gemytligt. Han skrev til Henriksen Dagen efter og takkede ham for hans Præstation, men bemærkede, at han aldrig saa saa sjofel ud i Tøjet, som Fremstilleren havde udstyret ham, hvorfor han hermed tillod sig at sende ham det næsten nye Sæt Klæder, han gik med og anmodede Skuespilleren om at benytte det ved de kommende Opførelser. Dette saa jo meget overlegent ud, men at han alligevel var bleven gal i Ho'-det viste sig ved, at han straks skrev en Vise om mig, hvori han ikke lagde Fingrene imellem, og den nød han i fulde Drag hver Aften fra sit Direktørsæde, naar hans Primadonna foredrog den saa ondskabsfuldt som vel muligt. Jeg sendte ham til Tak en Kasse gode Cigarer, det var nemlig nogle slemme Stinkadores, Direktøren bød sine Gæster ved Stambordet — jeg havde selv været ude for en af dem.

Robert Watt (1837—94), en meget dygtig Journalist og Oversætter, Redaktør af »Dagens Nyheder«, derefter Direktør paa Folketeatret og Casino samt i Tivoli fra 1886 til sin Død. Han var en stor Charmør og ualmindelig afholdt.

Derimod tog Robert Watt som Tivolidirektør virkeligt overlegent paa nogle hvasse Repliker, der blev sagt om ham i en senere Revy. Vi var saa gode Venner, at jeg ikke vilde give mit Minde til Udfaldet

imod ham, uden at jeg havde konfereret med ham om det, men da jeg saa hensynsfuldt som muligt begyndte at forberede min Mission, afbrød Watt mig: »Du maa sige, hvad du vil om mig i Revyen, derfor er vi lige gode Venner, men den Dag, du ikke nævner mig, er vi Dødsfjender for Livstid!« Saadan kan man ogsaa som offentlig Personlighed bedømme Popularitetеn. —

„Nach Berlin!“

Først paa Sommeren 1879 havde Folkekomedien *Kaptajn Grants Børn* Première paa Viktoria-Teatret i Berlin. Wulff og jeg blev enige om, at det var en god Anledning til en lille munter Berlinerudflugt for at undersøge, om vi i denne Komedie kunde finde en ligesaa fiks Ramme, som jeg havde hentet i *Rejsen til Maanen*. Vi fandt da ogsaa, hvad vi søgte: vi lod Rejseselskabet, der skal paa Jagt efter Kapt. Grant gaa ombord paa Lystkutteren »Dunken«, hvor 1. Billede foregik, og i hvis Finale man passerede en Del af Strandvejen ved et Vandretæppe, paa hvilket jeg — som tidligere omtalt — i Slesvig maatte lade alle Dannebrogsflagene forsvinde. De Søgende fandt efter flere Genvordigheder ogsaa her Faderen paa »Øen«, nemlig Øen i Tivoli, hvor han optraadte som Klovn i den derværende Sangerpavillon. Den laa, hvor nu Arenateatret ligger, og for at komme til den maatte man passere en Bro over Stadsgraven, som begyndte, hvor nu det kinesiske Taarn pranger.

Da vi havde fundet Rammen til Revyen, syntes vi, at vi nok kunde have Lov til at optræde som Feriebørn et Par Dage i den gemytlige tyske Bier-Hovedstad. Formiddagen før vor fastsatte Afrejse traf vi paa »Unter den Linden« Casinos Direktør, Th. Andersen, og det gik straks op for os begge, at han ogsaa var i Berlin for at se *Kaptajn Grants Børn*, som skulde være hans Vintertræffer. Det var klart, at vore skumle Planer, om den parodiske Udnyttelse af Stykket ikke vilde glæde Andersen, saa vi røbede dem naturligvis ikke, skønt han ved den Middag, han inviterede os til, frittede os godt nok ud, om hvad vi egentlig vilde dernede — vi gav ham en Sludder for en Sladder.

Imidlertid syntes jeg, vi burde besvare Andersens Invitation og

bad ham være vor Gæst til Frokost næste Dag. Vi skulde rejse hjem om Eftermiddagen over Land, vi hadede begge lige energisk Sørejsen, som ovenikøbet foregik med en lille dinglende Postdamper fra Rostock til Nykøbing Falster; men Frokosten havde kostet mere end beregnet, hvorfor der ikke var Penge nok til at køre hjem paa anden Klasse, men kun til to 3die Klasses Billetter. Da jeg ved Billetkontoret forlangte to saadanne, svarer en storsnudet Assistent: »Kurierzug — giebt's nur zweite Klasse!« — »Av,« sagde vi; men saa regnede jeg ud, at kom vi bare til Hamborg, havde jeg en Ven dér, som kunde forstrække os med de manglende Kontanter til Resten af Hjemrejsen. Saa tog vi to Billetter til Hamborg, fik fat i Vennen og Forstærkningen. Men da vi nu var i den frie Hansastad, blev vi enige om, at vi skulde have en Friaften ud af det dér. Resultatet heraf blev, at næste Formiddag var Restbeholdningen ikke stor nok til to Billetter til København, den kunde lige forslaa til paa 3die Klasse at naa Fredericia, hvor jeg havde mange Kilder. Altsaa landede vi dér, og i Jernbanerestauranten bestilte jeg straks 2 Diners og satte Wulff i Pant, til jeg kom tilbage fra min Ekskursion. Han havde dog været saa forsigtig at sige til Tjeneren, at det ikke var værd, han serverede, før den anden Herre kom tilbage. Wulff satte sig paa Udkig, og først da jeg viste mig i Landskabet, vinkende huldsaligt med Tegnebogen, gav han befriet Ordre til at servere, og denne Gang havde jeg forsynet mig saa rigeligt med Mønt, at vi, oplivede af den gode Fredericia-Middag, standsmæssigt endelig holdt vort Indtog samme Aften i Hovedstaden som to flotte, anden Klasses Passagerer.

Baade Folkekomedien og Revyen »Kapt. Grants Børn« blev solide Succes'er.

I Revyen vakte særlig Visen om »de smaa Husarier« Opsigt; den morede og ramte. Hørups haandgangne Væbner, Folketingsmanden Jens Busk, havde i Rigsdagen ivrigt angrebet Befalingsmændene paa Jægersborg Husarkaserne, hvor Oberst Castenskjold var Chef, for deres Behandling af de Menige. Visen var skreven paa Melodien fra »Orfeus i Underverdenen«: »Da jeg var Prins blandt de Arkadier«, og den blev sunget af en flink Komiker Julius Lar-

sen, kaldet »Stemme-Larsen«, i Husaruniform, forrevet og forslaaet, og paa samme klynkende Maade som Prinsen af Arkadien foredrager sin bekendte Arie.

Den lød saaledes:

Her ser I én af Landets Parier,
som kender kun til Nød og Sorg,
for jeg skal nemlig nu forklare Jer,
at jeg er »en fra Jægersborg«.
Vel hør jeg til de Proletarier,
men jeg har altid gjort mig Flid.
Kan I det Spørgsmaal da besvare Jer,
hvorfor man slog mig til Invalid?
:|: Dengang jeg var blandt de Husarier. :|:
Hu-u, hu-u-sarier.

Min Skoletid blandt de Husarier
var mildest talt et Hundeliv.
At tæske løs paa os Skolarier
var Officer'nes Tidsfordriv;
de raabte til os: »Fa'en fa'r i Jer!«
og slog os, hvor de traf os bedst,
og sagde saa: »Vi vil kun narre Jer,
vi mente egentlig Jeres Hest!«
:|: De er saa lumske, de smaa Husarier. :|:
o. s. v.

Man hør' saa mange Lirumlarier
om vores Ryggesløshed nu;
det er jo klart, naar de Barbarier
slaar vores Rygge helt itu.
Jeg siger bare: Gud bevare Jer
for mer mod os at øve Vold;
naar I slaar os til Dromedarier,
vi bruger' *Busk* som *Castenskjold*.
For vi gør Skrue, vi smaa Husarier,
vi skruer os op vi smaa Husarier.
o. s. v.

Se I kun til, at I kan bare Jer
og vær blot ej for vigtige.
Hold op med Jeres Dikkedarier
imod de Værnepligtige.

Husk blot, naar Prøjserne de ta'er Jer,
saa gaar det Jer s'gu' ikke vel.
Hvem har I saa, der kan forsvare Jer,
naar I har slaaet os ihjel?
:|: Saa er der ingen smaa Husarier. :|:
o. s. v.

De følgende Revyer gjorde ikke samme Lykke. Men i 1884 blev Genren knæsat fra Hytten og helt op i Borgen, idet de kongelige nu for første Gang overværede en Revyforestilling. Vi var flyttet ind i Tivoli og spillede i det gamle Bræddecirkus, der laa omtrent hvor nu Koncertsalen ligger — et mildest talt ikke hyggeligt Rum, men Humør var der paa begge Sider af Lamperækken. Revyen hed *Det København, der kommer,* og første Akt foregik hos en Tandlæge, blandt hvis Patienter ogsaa var Elisabeth Christensen. Hun havde om Vinteren paa Folketeatret kreeret Syngepigen Adamine Sørensen i *Vedbæk, Skodsborg, København,* hvori hun sang den kendte Vise: »Fra jeg i Vuggen laa«. Vi lod hende nu forfølge Succes'en ved paa samme Melodi at synge om sine Kærester. (Se Billede Side 29).

Under den store Lægekongres, som den Sommer afholdtes i København, rygtedes det en Dag, at den unge stud. med. Raahauge havde givet den kendte Forgrundsfigur i Strøglivet, Kaffegrosserer Augustin Gamél, et Par Lussinger midt paa Østergade. Samme Aften sang Lisbeth for et fuldtalligt Publikum, hvoriblandt en Del Medicinere med den »slagfærdige« Raahauge tronende paa første Række:

»Den fjerde jeg har kendt,
var medicinsk Student,
ej ung og ej *gammél,*
men der var i ham Smeld.
En Dag saa mødte han
en Zulukaffe-Mand,
og da han straks blev bøs,
saa slog han løs.
Og mens han stod og gav den anden Klin,
saa sang han: Ach, du lieber *Augustin* —
ej dine brændte Bønner hjælpe ka',
for nu ska' du s'gu ha' Dada!«

En over-loyal Brandmand.

Ikke blot officielt overværede de kongelige Revyen. Kong Georg af Grækenland listede sig en Aften incognito sammen med sin Broder Prins Valdemar ind paa to Yderpladser i allersidste Række. Wulff havde bemærket dem, og for at se, hvordan de morede sig, satte han sig i passende Afstand. Næppe var Forestillingen begyndt, før den vagthavende Brandmand, der ogsaa vilde have noget ud af Aftenen, ugenert stillede sig op og tog hele Udsigten fra de kongelige Gæster. Wulff kaldte diskret Brandmanden til Side og hviskede:

— Ja, De er jo nok en fin Mand, men de to Herrer, De skygger for, er nu alligevel endnu finere, det er nemlig . . .

Brandmanden gik ved at høre de to Navne helt fra Snøvsen, stillede sig hen ved Siden af de to Incognito'er, gjorde stram Honnør og fremstammede en Bunke Undskyldninger. Nu blev de omkringsiddende naturligvis opmærksomme og begyndte at hilse ærbødigt, men Kong Georg vinkede blot gemytligt til dem og antydede: Lad os nu bare la' være med at skabe os — vi er her jo allesammen for at more os. Saa fik han og Prins Valdemar endelig Fred til at se Forestillingen.

Axel Henriques og Johannes Buntzen, som skrev Sommerrevyerne 1886, 87 og 88.

Revyen oplevede 100 Opførelser i Tivoli og godt og vel lige saa mange om Vinteren i Provinsen, hvor man hidtil havde stillet sig meget *skeptisk* overfor denne »Kunstart«, men hvor man nu endelig lyste den forlorne Søn i Kuld og Køn, efter at denne var blevet accepteret i det gode og allerhøjeste Selskab i Hovedsta-

den. Den Gang eksisterede der endnu Snobber i Provinsen — selv i Odense. Men en saadan Kæmpesucces ricochetterer som Regel, og Tivoli-Revyen i 1885 kunde ikke klare sig i Konkurrencen med Morskabsteatret, hvortil Ægteparret Frederik og Lisbeth Christensen var udvandret, og hvor tre af *Dagsavisens* unge, oppositionelle Medarbejdere, Charles Kjerulf, Johannes Buntzen og Anton Melbye, debuterede med en frisk og kaad Revy.

Endnu værre gik det i Sommeren 1886, da Axel Henriques sammen med Johannes Buntzen for første Gang øste sit Vid ud i en kras Venstrerevy paa Morskabsteatret.

Hidtil havde Wulff og jeg gjort os Umage for upartisk at slaa baade til Højre og Venstre — hvad vor personlige politiske Meningsforskel gjorde saa meget lettere for os —, men i 1885 følte jeg mig altfor træt til at skrive efter en anstrengende Vintersæson, og samtidig med, at den Sygdom, der faa Aar efter lagde Wulff i Graven, var begyndt at gnave paa hans Humør, fik han nu som fast Medarbejder i Stedet for mig Poul Marcussen, som tidligere kun af og til havde figureret som »3die Herre« i Firmaet. Denne Ændring vilde have været et Plus, hvis ikke min Afløser havde været saa fuldstændig fanatisk Højremand, ovenikøbet Medarbejder ved vort krasseste Højreblad; Revyen blev derved ensidig, og næste Aar var den ikke blot konservativ, men rent ud sagt kedelig. Samtidig begyndte Omslaget i Folkets Stemning.

Poul Marcussen, Medarbejder ved Dagbladet »Avisen«, senere »Vort Land«, ivrig Anti-Brandessianer, dygtig Oversætter og Bearbejder af udenlandske dramatiske Arbejder.

De politiske Brydninger havde taget stærk Fart. Vi havde oplevet de estrup-matzenske Grundlovsfortolkninger, Oprettelsen af Gendarmerikorpset og fik efterhaanden alle de andre provisoriske

Velsignelser, blandt hvilke Københavns Fæstningsudstyr var endnu dyrere end Udstyret til de skaarupske Scala-Revyer, hvis Skæbne iøvrigt har været fælles — de tilhører nu begge Historien.

Jeg havde en vanskelig Dobbeltstilling den Sommer. Jeg var Direktør for Tivolis Revyteater, men i August havde jeg efter Forfatternes Opfordring ogsaa overtaget Iscenesættelsen af Buntzens og Henriques' »*uværtige*« Revy paa Morskabsteatret. Det gik ikke af uden Diskussion med de to Tivolidirektører, hvoraf den ene, Robert Watt, liberalt mente, det vilde være for smaaligt at modsætte sig min Dobbeltvirksomhed, mens den anden, den forsigtig-kloge Thrane, ikke vilde give sin Tilladelse. Vi fik dog indgaaet et Kompromis — vi var jo alle tre gode danske Mænd! —, og det glædede mig, dels fordi jeg fandt Revyen morsom, dels fordi jeg allerede da var forberedt paa, at mit Samarbejde med Wulff og Marcussen maatte ophøre.

Justitsminister Nellemann skrider ind.

Revyens stærkt oppositionelle Form fremkaldte en Storm i Højrebladene, og *Avisen* sendte, meget ukorrekt, sin Medarbejder, Poul Marcussen, ud for at anmelde sine Konkurrenters Arbejde. Han var højt oppe og tilraadede Regeringen de krasseste Forholdsregler mod dette »Overfald« paa Estrups Regimente.

Hans Artikel vakte saa stærk Opsigt i Justitsministeriet, at selve Nellemann samme Dag fra sit Sommeropholdssted i Vedbæk telegraferede til den frederiksbergske Birkedommer Ingerslev, at han straks skulde se Revyen og, om han fandt det betimeligt, lukke Teatret.

Birkedommeren tog Sagen overordentlig fornuftigt. Allerede Dagen efter Premièren havde vi strøget den Figur, der gav Anledning til det værste Postyr. Det var en lille Trommeslager i Livjægeruniform med to Strikkepinde som Trommestikker, udført af en sød, lille Dame, Frk. Clara Wissing, senere Fru Overlæge Blom. Saa langt fra at være udæskende, tværtimod overordentlig diskret, sang hun Visen om det genopstandne Livjægerkorps. Alligevel virkede Visen som en Lunte i en Krudttønde, og Meningskampen hos Pu-

blikum var saa voldsom — Ølkrusene fløj rundt i Salen —, at vi kun ved at gøre lyst i flere Minutter og lade Gongongen gaa, atter kunde faa Ro til at fortsætte Forestillingen.

Denne Figur var derfor udgaaet, da Birkedommeren mødte til anden Opførelse, og efter Forestillingen forlangte han nogle ganske faa Ændringer — Fyrsten af Kannibalistan maatte ikke bære Gendarmeriuniformsfrakke, en Replik om Justitsminister Nellemann, hvori han blev foreslaaet som Formand i Københavns Forskønnelsesforening, maatte udgaa (Nellemann var absolut ingen Gösta Ekman) —, og Konferencen sluttede med, at Ingerslev udbad sig et Eksemplar af Stykket.

— Saa skal jeg i Morgen selv gaa op til »Manden« og forelægge ham Sagen!

Vi hørte ikke senere noget fra »Manden« (Justitsminister Nellemann), men der gik adskillige Aar, før Marcussen og jeg igen kom paa Talefod med hinanden.

Da Frederik Jensen blev opdaget.

Men ogsaa paa anden Maade blev 1886 et Mærkeaar for Sommerrevyen. Det var det Aar, Frederik Jensen fik sin egentlige Debut som Revyskuespiller.

Sommeren 1884 havde nogle Teaterfolk opfordret mig til at gaa ud i Morskabsteatret og se paa en ung Mand, der skulde være saa morsom, han hed saadan noget som Frederik Jensen.

Jeg gik naturligvis derud og saa ham i en Parodikomedie *Robert og Signe,* skrevet af Olaf Poulsen og oprindelig spillet i 1867 af Dilettanter paa Hofteatret. Man behøvede ikke at være nogen videre dreven Teaterrotte for straks at se, at her var et ualmindelig komisk Talent. Jeg sendte mit Kort op til ham med paaskreven Anmodning om at komme hjem til mig næste Formiddag. Men hvem der til min Forundring ikke kom, var Frederik Jensen.

Nu skrev jeg og spurgte, hvad Meningen var, og næste Morgen kom det unge Menneske farende. Naar han ikke havde vist sig før, var det, forklarede han, fordi han — usigelig beskeden som han den Gang var — havde troet, at mit Kort var et Falsum, og at det var

nogle elskværdige Kolleger, der vilde lave Drift med ham.

Vi blev hurtigt enige om et Engagement for den kommende Vinter, Sæsonen 84—85, mens Morskabsteatret havde været saa forsynlig allerede at sikre sig ham for Sommeren 85. Her optraadte han i en Birolle som en modbydelig Kommabacille, og først i 1886 fik han Hovedrollen i Revyen *København paa Ré-Tur*. Nu blev der lagt Mærke til ham, og Kendere spaaede ham straks den Førerstilling i Revyerne, som han senere gennem mange Aar skulde hævde med saa megen Glans.

Frederik Jensen som Ridder Kørbitz i »Gøngehøvdingen« fra hans Debutaar 1881 ved det Spierske Teaterpersonale.

Fru Anna Christensen, født Andersen, populært kaldet »Tykke Anna« som Søster Rus i Parodien af samme Navn. En herlig Revyskuespillerinde.

Carl Wulffs og Poul Marcussens Samarbejde ophørte, efter at deres Revy 1887 til Ferdinand Schmidt paa Nørrebro trods smukt Udstyr og mange gode Kræfter var faldet uhjælpeligt til Jorden, og i September 1888

døde Carl Wulff. Revyen paa Morskabsteatret Sommeren 1887 hed *Fra Pjaltenborg til Rosenborg,* og her gjorde en ny Akkvisition sig bemærket. Det var Anna Christensen, populært kaldet »Tykke Anna«. Hendes Lune og Foredragsevne kan sammenlignes med Liva Weels, naar denne første Rangs Humørsvinger slaar sig helt løs. Desværre gik det »Tykke Anna«, som det senere gik hendes mandlige Pendant William Gerner. Deres Blomstringstid var alt for kort. Daarlige huslige Forhold og svigtende Modstandskraft over for Bacchus slog dem begge for tidligt ud.

Dagmar Heinemann, født Hansen, syngende sin endnu populære Slagsang: »O Dagmar, o Dagmar!«

Derimod viste i Sæsonen 1888 for første Gang en meget ung, ualmindelig smuk Pige sig for Københavnerne; hun havde ganske vist ikke sine to ovennævnte Kollegers Talent, men har til Gengæld holdt sig stolt. Hun blev snart et af Byens Kælebørn, som vi, naar hun endnu den Dag i Dag ved enkelte solenne Lejligheder nynner sine Viser, hilser med Gensynsglæde. Damen hed Dagmar Hansen. I hendes første Sæson førte hun en lidt ubemærket Tilværelse, men røbede dog i Smaaroller et vindende Væsen — et yndigt Smil havde hun — og lidt Sangstemme i Tilgift.

Med disse Hjælpemidler og en altid indsmigrende beskeden Op-

træden vandt hun paa vore Varietéer mange Sejre; det varede heller ikke længe, før et glad Publikum sang forstaaende med paa hendes kendte Refrain:

»O Dagmar, o Dagmar!
Vil Du være min, saa vil jeg være din!«

I Johannes Buntzen havde Axel Henriques i denne saavel som i den følgende Revy 1888 *(I Midnatssolens Land)* haft en jævnbyrdig Medarbejder, men i 1889 brød Johannes Buntzen pludselig op, just som de to Forfattere skulde begynde Aarets Samarbejde, og rejste til Amerika. Sammen med den prægtige Dame, der fulgte ham i hans frivillige Eksil, drog han til Vancouver for at skabe sig en ny Eksistens i det fjerne Vesten. Først en lille Snes Aar senere vendte han tilbage som en meget velhavende Mand og tilmed som adstadig Ægteherre. Han var nemlig derovre bleven gift med sin kvindelige Følgesvend, den nydelige Skuespillerinde Marie Marx, født Wendrick.

Et Kostumebillede af »Dagmar«, Københavnernes ukronede Skønhedsdronning i 1890-erne.

Buntzen havde holdt sin Afrejse fuldstændig hemmelig for alle. Men han efterlod to Breve, ét til Anton Melbye og ét til mig, hvori han indsatte Melbye i sit Sted. Axel Henriques sanktionerede, og nu begyndte disse to ægte Revyforfatteres Samarbejde, der varede gennem 18 Aar, som oftest til Glæde for deres Bysbørn.

Teatercensuren skærpes.

Revyerne gik nu deres støtte Gang paa Morskabsteatret, indtil Ferd. Schmidt og jeg i 1892 overtog Nørrebros Teater og Forfatterne flyttede med os. Her fik Melbye og Henriques deres næststørste Succes med Aabningsrevyen *København K.* Viser som »Skærsliberen«, »Frederik, er du oppe«, »Drej om ad lille Kongensgade«, »Stop nu lidt Schmidt« fængede ved deres ægte Københavner-Humør og Olfert Jespersens kvikke Melodier og er endnu ikke helt glemt.

Verset om Politiassistent Schmidt og hans lidt for prøjsiske Optræden paa Amalienborg Plads under Kongeparrets Guldbryllupsfest i Maj foranledigede flere Klager fra ham til Justitsministeriet, ja, det paastodes, endogsaa højere op; men man fandt, at da Verset baade var sunget og trykt, vilde det at forbyde det nu, være at gøre en Myg til en Elefant.

I samme Sæson om Vinteren havde Vilhelm Wiehe fremstillet Christus i Gustav Esmanns *Magdalene* paa Casino. Ogsaa det havde givet Anledning til mange Klager, og Resultatet af den religiøse Forargelse og Politiassistentens Fornærmethed blev nu, at man bestemte sig for en hel ny Ordning af Teatercensuren. Fremtidig skulde alle Privatteatrene og Varietéerne have én fælles Censor, og den først udnævnte Censor blev Forfatteren Vilhelm Møller. Hidtil havde Privatteatrene ladet Censuren besørge af forskellige Overretssagførere, som de selv foreslog Ministeriet, og som udelukkende saa efter, om der i Stykkerne fandtes aabenlyse Forsyndelser mod Straffeloven.

Den nye Censor tog Opgaven alvorligere. Navnlig i Begyndelsen greb Vilhelm Møller sit Embede altfor højtideligt an. Han rettede ligefrem Stil i Stykkerne, forbød undertiden Repliker og Vers helt meningsløst. Der gaar flere groteske Historier — som dog ikke egner sig for Offentligheden — om, hvad han foreslog at sætte i Stedet, og det var ofte, navnlig i Forstadsvarietéerne — uden for Lands Lov og Ret — nogle højst besynderlige Refrainer, man fik at høre.

Han gik saa grundigt op i sit Hverv, at han følte sig forpligtet til at overvære alle Generalprøver, og han arbejdede ud over al menneskelig Evne. Efterhaanden fandt han dog en gylden Middelvej

— og er der nogen, som burde hædre hans Eftermæle, maa det være mig.

Vilhelm Møller havde ganske forset sig paa min Form for Teaterledelse og selvfølgelige Præcision. Paa de andre Teatre var han vant til at maatte vente, inden man fik begyndt paa Generalprøven. Under Martinius Nielsens Direktion paa Dagmarteatret var der ofte flere Timers Forsinkelse. Paa Nørrebros Teater gik Tæppet i samme Øjeblik, han havde sat sig til Rette, han kom altid selv paa Sekund, og naturligvis gik Generalprøven ganske som en Forestilling.

Da jeg efter Ferdinand Schmidts Død i 1893 søgte Bevillingen til Nørrebros Teater, var hans Anbefaling til Justitsministeriet en hel Festfanfare. Breve, jeg fik fra ham, maatte kunne faa selv en Jacob v. Thyboe til rødmende at forstumme. Hans Overvurdering af mig gik endog saavidt, at da der under J. C. Christensen som Kultusminister engang skulde være Direktørskifte paa Det kgl. Teater, og han spurgte Censor, hvem han skulde vælge, svarede Vilhelm Møller, at det kunde han godt sige ham, men han troede ikke Ministeren vilde acceptere den, han anbefalede, og forresten heller ikke, at Emnet selv vilde, fordi han allerede sad lunt inden Døre. Da J. C. nysgerrig spurgte — om just ikke ordret —: »Hvor bor det kønne unge Menneske?«, rykkede Censor ud med mit Navn —, men det Eksperiment turde J. C. dog ikke indlade sig paa, og jeg selv fik mig ogsaa et billigt Grin, da Vilhelm Møller refererede Samtalen.

Som ovenfor nævnt døde Ferd. Schmidt i 1893 (25de Novbr.), saa det blev kun en kort Tid — ikke engang halvanden Sæson — han oplevede igen at være Direktør paa Nørrebros Teater, og i den sidste Halvdel af denne Periode var han endda en mærket Mand. Han fik nemlig Tyfus lige efter en Fest, han gav paa Skydebanen i Anledning af sin 60-aarige Fødselsdag den 20de Marts, men slap dog over Sygdommen og optraadte i Sommer-Revyen 1893, indtil han sidst i Oktbr. atter maatte gaa tilsengs for ikke mere at komme paa Teatret, som mistede en dygtig Karakter-Komiker, og jeg en elskværdig Kompagnon. Selve hans Fødselsdagsfest forløb meget fornøjeligt, og han fik mange Gaver, deriblandt et mægtig stort Fotografi af Teatrets fem Revyforfattere, som nu hænger over mit Skrivebord, og som her er gengivet en miniature.

Ved Festen i Anledning af Direktør Ferd. Schmidts 60-aarige Fødselsdag 1893 overrakte de 5 Revyforfattere ham dette Billede. Rammen om det var forsynet med en Mængde spøgefulde Allusioner til Begivenheder i Fødselarens Liv og Virksomhed. De fem er: Axel Henriques, Anton Melbye, Axel Schwanenflügel, Frederik Ricard og »røde Bruhn«; denne sidstnævnte var dog mere Revyforfatter af Navn end af Gavn.

Det var godt, at man kun *saa* de Herrers Sang, for egentlige Sangfugle kunde man ikke kalde dem. Jeg har hørt bedre Stemmer, selv hos de Koraspiranter, jeg i Aarenes Løb har refuseret, og Fordringerne var dog meget beskedne. Axel Henriques havde alligevel den mest ejendommelige Sangstemme, den var næsten kemisk renset for Toner, og i Tilgift sang han den samme Melodi forskellig hver Gang, han foredrog Visen, han havde skrevet til Melodien, men Rytmen — *den* var der.

„Byens Fædre" — den store Træffer.

I 1894 blev der mellem Nørrebros Teaters og Morskabsteatrets Ejere truffet den fornuftige Overenskomst, at de i Stedet for som i 92 og 93 at bekæmpe hinanden skulde de lade Revyen opføre først

tre Sommermaaneder paa Frederiksberg for derpaa at overføre den til Nørrebro, men først i 1895 blev dog denne Ordning effektiv.

Revyen 1894 gav nemlig, skønt jeg havde engageret begge Frederik'erne — Christensen og Jensen —, Lisbeth, Gerner og flere f. f.-Revykræfter, ikke saa stort Besøg, at jeg turde vove Overflytningen. Men i 1895 slog vi det store Slag paa begge Teatre med *Byens Fædre,* der endnu lever i manges Erindring.

Det blev ubetinget Henriques' og Melbyes største Succes; den opførtes ialt 254 Gange, og nogle af Viserne i denne Revyernes Perle stod endnu deres Prøve, da de blev sunget ved Sommerrevyernes 50 Aars Jubilæum 1923.

I Anledning af Jubilæet blev der paa Tivolis Sommerteater, hvor jeg var Sceneinstruktør, givet en Midnatsforestilling til Benefice for mig, arrangeret af Teatrets Direktør, Hilmar Clausen og Revyforfatternes Forbund. Samtidig hædrede Forbundet mig ved at udnævne mig til Æresmedlem.

Der opførtes en Slags »Revyernes Revy«, som jeg med Bistand af Ludvig Brandstrup havde tilrettelagt fra forskellige Aargange, men hele Forspillet var en Reproduktion af 1. Akt fra 1895 med samme Dekoration: Et Stykke af den gamle Vold fra 1849 med Møllen og de svingende Møllevinger, og her sang Geniet Carl Alstrup Gerners berømte Viser »Til min gamle Væltepeter« og »I lille Kongensgade, der boede Biskop Absalon«, mens Fru Rigmor Reumert sødt og skælmsk gengav Visen om ham, »der kendte de kønneste Pi'er i Byen«, og Schiøler-Linck stilfuldt foredrog Sangen med de ironiske Slutningslinjer:

»Li'esaa vist som Volden aldrig skal forgaa,
ubeskaaret skal vor unge Grundlov staa.«

Viserne vakte stor Jubel — Genkendelsesglæde hos »de Vokne« — de paa over 50 — Beundring hos det nye Publikum. Et Par Dage efter traf jeg Frede Skaarup ved en Middag, som Axel Breidahl gav for den 60-aarige Carl Muusmann, og Skaarup sagde ganske træffende:

— Ja, jeg kan ikke takke dig for, at du har opfrisket de gamle Viser — det er jo kun at afsløre, hvordan de rigtige Viser skal lyde!

Det var salomon-skaarupske Visdomsord.

Axel Henriques og Anton Melbyes største Træffer. Man ser Frederik Jensen med en Melon, i Revyen var nemlig i et afgørende Brev Melon blevet forvekslet med Miljon, og Gerner syngende: »Til min gamle Væltepeter«. I Midten et Afsnit af den gamle Vold, hvor Prins Ferdinand og Prinsesse Caroline Store Bededagsaften plejede at promenere og høre Klokkerne ringe fra alle Byens Kirketaarne, en hyggelig Idyl i 1850-erne.

Fru Viktoria Petersen (Civilbillede fra Aar 1900).

Lykken fulgte Henriques og Melbye i de næste 9 Aar helt uden Minus'er, ovenikøbet med et Par mægtige Plus'er. Den ene af Træfferne var *Lige ud ad Kongevejen* (1898); i 1. Akt laa paa den ene Side af Scenen en Smedje og paa den anden et Vaskeri; Sammenblandingen af de sortsmudsede Smede og de hvidklædte pyntelige Vaskepiger gav et morsomt Scenebillede. Finalen var en Parodi paa en Brydekamp mellem Smeden Baldrian (Frederik Jensen) og Hr. Lottenborg (Gerner), der udkæmpede flere Omgange, ophidsede af kvikke Opmuntringer fra begge Sider af Rampen. I 2. Akt var man i »Kongens Lyngby«, hvor den ene gode Vise afløste den anden: »For Fædrelandets Skyld«, »Med Præstekrave paa«, »Nu er det en Næringsvej«, for ikke at tale om Gerners vanvittige »Lattervise«, der endte med Verset:

»Mon denne Doktor Schenck skal tages ganske seriøs?
Naar nu man have vil en Dreng, saa faar man tidt en Tøs.
Hvad Ungen bli'er for en, det véd man skunte, før man faar'n;
Nej, det er saa umuligt som at flytte Rundetaarn.
Men nu skal Taarnet flyttes — ha, ha, ha, ha!
Og staa som Kiosk i Pustervig — ha, ha, ha, ha!
Hvor Drenge kan bestilles forud — ha, ha, ha, ha!
Lad mig faa et kvart Dusin sorteret — ha, ha, ha, ha!«

Særlig Opmærksomhed vakte 2 unge Damer, som her havde deres Revy-Debut. Den ene var Viktoria Petersen; hun havde kort forinden gjort Lykke paa Folketeatret som en dygtig Nille i *Jeppe paa Bjerget*, hendes sjællandske Bondedialekt var aldeles ypperlig; men da der ikke foreløbig var Udsigt for hende til at komme i første Plan dér, tog hun Engagement hos mig og slog straks an i sin Debutrolle, Landsbypigen Karen Værløse. Hendes Vise med Omkvædet: »Det ta'er vi paa Landet med en knusende Ro« huskes sikkert af mange af den ældre Generation — ialfald Slutningsverset:

Franzisca v. Würden som den lyngbyske Skolepige i Revyen 1898. 1926 gift med Vilhelm Petersen.

»Og sikke Stykker, som Teatrene gi'er,
jeg var til et, som hed: »Med aabent Visir«!
det var en Dame, det var gaaet forkert —
ork Gud, den Stakkel, næ, hvor var hun genert.
Det er nu af de Ting, som i København
kan sætte Plet paa mangt et hæderligt Navn,
naar man gaar hen og faar et Barn eller to —
Det ta'er vi paa Landet med en knusende Ro!« —

Viktoria Petersen blev i mange Aar en af Revyens bærende Kræfter.

Den anden Debutant var en ung syttenaarig lille Dame, Franzisca v. Würden, der fremstillede en af de lyngbyske Skolepiger, som modtog vor nuværende Konge og Dronning, da de som Nygifte

Frk. v. Würden som Komtesse Tove i »Taksameterkuskens Datter« 1901.

holdt deres Indtog paa Sorgenfri, med en Velkomstsang til Prinseparret.

Forfatterne havde paa Forhaand gjort Debutantinden yderligere nervøs ved paa Generalprøven at sige til hende, at hvis der blev pebet ad Sangen, skulde hun bare uanfægtet synge videre. De frygtede, at Visen kunde misforstaas, for selv om den var skrevet velment, var den naturligvis ikke gravalvorlig. Hun illuderede imidlertid ganske som den naive Skoletøs, og ved det Skælmeri, hvormed hun foredrog Festsangen, blev den et af Aftenens Glansnumre. Ogsaa hun gjorde sig derefter bemærket i flere Roller paa Nørrebros Teater, bl. a. som Komtesse Tove i *Taksameter-Kuskens Datter*. For fem Aar siden ombyttede hun sit aristokratiske Pigenavn, v. Würden, med det mere borgerlige Petersen, formedelst indgaaet Ægteskab med sin forhenværende Direktør.

Ogsaa Revyen 1903 var nævneværdig, og fra den findes nogle vellykkede Fotografier (se de 3 næste Sider).

Forfatterne og Komponisten sætter Vilhelm Petersen i Stemning til at høre Opkæsningen af Revyen ved en munter Omgang Kegler paa Lottenborg ved Lyngby, hvor flere af Revyerne er skrevne. V. P. har lige slaaet »8 om Kongen« og bøder den efter dette Slag traditionelle Tiøre til Keglerejseren.

1ste Akts Finale: Hele Personalet med Frederik Jensen og Fru Friis-Hjorth i Midten dansende Datidens moderne, idiotiske Cake-Walk. Grønlænderen er Victor Wulff og den knælende Herre Chr. Schrøder.

Frederik Jensen kører á la Martinius Nielsen fra sin ene Forretning til den anden (en Allusion til denne Teaterdirektørs kendte Køreture gennem Byen fra Dagmar til Casino og vice versa.)

Botanisk Have. David-Statuen flyttes. Bemærk Figuren Nr. 4 fra venstre, det er nemlig Anton Melbye, som i godt Humør ved Fotograferingen iførte sig en Statists Skikkelse. Opsynsbetjenten er Chr. Schrøder, de to Herrer tilhøjre Victor Wulff og Valdemar Kolling.

Slutningsscenen: Frederik Jensen og Fru Friis-Hjorth syngende deres Kærlighedsduet omgivet af et kvindeligt Blomsterflor.

Fru Friis-Hjorth i den kvindelige Hovedrolle i Revyen 1903.

I samfulde 9 Aar skinnede Austerlitz-Solen stadigt over de to sejrende Forfattere, men med *Budskabet til Garcia* (1905) kom deres Waterloo, her svigtede Heldet, og Revyen faldt ganske til Jorden.

Chr. Schrøder, Kaptajn og Skuespiller, der den Sommer optraadte som Visesanger paa Sommerlyst, og som i 1902-Revyen havde gjort stor Lykke med Visen om Systemskiftet og »Tante Berlingske«, gav efter Premièren en egentlig ganske udtømmende Publikumskritik med følgende Bemærkning:

— Der var kun én morsom Vise, men den var der ogsaa fire om at synge!

Han hentydede til Fruerne Friis-Hjorths og Viktoria Petersens og Herrerne Frederik Jensens og Victor Wulffs Grønlænder-Kvartet. Men Grunden til Revyens Vanskæbne var nu ikke alene Manglen paa gode Viser, nok saa meget, at der ikke fandtes, om ikke just en Handling — det er vel nok for fordringsfuldt — saa i det mindste en rød Traad, som kunde skabe Forbindelse mellem Scenerne og gøre Forestillingen udholdelig for tænkende Mennesker.

Den Gang — i 1905 — forlangte baade Presse og Publikum, at der skulde være Sammenhæng og lidt sund Sans i Galskaben, som man endnu forlanger det selv i den kaadeste Farce. Derfor brugte man ogsaa kun 2 à 3 Dekorationer. En god Revy var, kort sagt, en diamentral Modsætning til Nutidens Kaos, hvor »I, som indtræde, lader

Haabet fare« om blot at finde de beskedneste, de mest elementære dramatiske Begyndelsesgrunde respekterede. Vor Tids Revyforfattere har vel maattet bøje sig for *vox populi*. Men den Dag i Dag er jeg glad over, at jeg trak mig tilbage, før Tiden havde skiftet Smag, og Øjets Krav var begyndt at dominere Ørets — Revyernes Motto bør nødigt være: »Nok se, men ikke høre!«

Brud med Melbye.

Efter Fiaskoen i 1905 forlangte jeg af Melbye — Axel Henriques havde meldt sig fra Bestillingen —, at han, før vi underskrev Kontrakt om den nye Revy, skulde forelægge mig en Skitse til den med en fast Scenegang og Angivelse af de projekterede Viser, saa de ikke kom som en Hund i et Spil Kegler. Melbye lovede mig Skitsen, vi fastsatte en Frist, forlængede den flere Gange, men da jeg stadig ikke hørte fra ham, tabte jeg tilsidst Taalmodigheden og meddelte ham, at jeg nu søgte anden Forbindelse, idet jeg samtidig bad ham i Stedet skrive Vinterens Træffer.

Melbye tog mig dette meget ilde op, og vi talte næppe med hinanden førend i 1911, da Frederik Jensen fortalte ham, at jeg vilde trække mig tilbage og havde foreslaaet Frederik at alliere sig med Melbye om at overtage min Virksomhed. Saa kom han glædestraalende ud til mig paa Teatret, hvor han ikke havde sat sine Fødder i de mellemliggende seks Aar —, og alt blev igen imellem os som før.

Stribolt og den fede Prins.

En nu meget skattet og ombejlet Forfatter — *De tre smaa Pigers* heldige Accoucheur Axel Breidahl — søgte at redde den vanskelige Situation for os efter Bruddet med Melbye, men heller ikke ham lykkedes det.

I min Vaande søgte jeg i sidste Øjeblik Hjælp hos Fr. Ricard. Han havde forsvoret at skrive om Sommeren, men ved indtrængende Overtalelse fik jeg ham til at tage fat sammen med den eksprestogsarbejdende Fristrup, og paa knap 14 Dage præsterede de

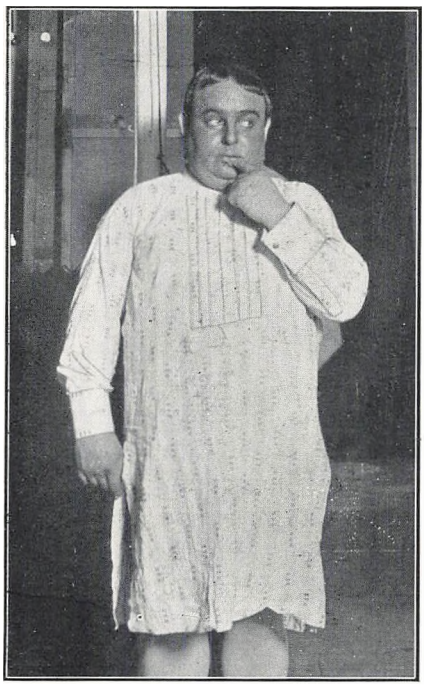

Oscar Stribolt i Revyen 1906. Han er til Session.

fiks og færdig en overordentlig morsom Revy: *Op med Vaabnene!*

Oscar Stribolt lignede tilfældigvis i denne, hvis 1. Akt foregik i et Sessionslokale i København, en af vore Prinser saa grangivelig, at Justitminister Alberti forlangte, at Overretssagfører Carl Levin, der nylig efter Vilhelm Møllers Død var blevet udnævnt til Censor, skulde nedlægge Forbud mod Ligheden. Levin kom ud til mig med denne Ordre. Jeg inviterede ham med op i Stribolts Garderobe, for at han ved Selvsyn kunde forvisse sig om, at Skuespilleren aldeles ikke maskerede sig, men spillede med sit eget Ansigt. Levin gav en Indberetning om sit Besøg til Ministeren og tilføjede, at Ligheden formentlig skyldtes Stribolts Velnærethed, som desværre ikke kunde »ommaskeres«.

„Sommermenyen".

I Frips og Riks Revy var der netop saa megen Handling, som sund Sans fordrede. Desuden flere gode Viser — »Ros din Kone«, »Opraab til de danske Kvinder« o. s. v. — og en morsom Tekst med Peber og Salt i. Den gjorde stor Lykke og opførtes henved 200 Gange. Teatret var naturligvis de to Forfattere meget taknemmelig, fordi de havde reddet Situationen, og jeg haabede, at et nyt Revyfirma var opstaaet, men Rik vilde Aaret efter give Melbye en Chance og trak sig derfor tilbage — dog til ingen Nytte, for Melbye ønskede nu at fortsætte sine med Johannes Dam paabegyndte

»Sommerrejser« i Tivolis Glassal. Rik selv gemte sig den Sommer oppe i Fredensborg, hvor han og Axel Breidahl skrev »Cirkusduft«. En Dag inviterede de mig til Frokost dér sammen med den ved Siden af deres interimistiske Domicil boende Olaf Poulsen. Før Frokosten ønskede han, vi skulde bese hans »Værksted«, et hyggeligt Kælderrum, hvori der foruden en Mængde Skomager-, Snedker- og Sadelmagerværktøj, som »Mesteren« var en Svend til at haandtere, ogsaa fandtes nogle Hylder med forskellige gode Drikkevarer. Det var en særlig Gunstbevisning at faa Lov at betræde Helligdommen, og til denne Gunst knyttede sig yderligere en Gevinst: den, som kunde bestemme alle de Ingredienser, hvoraf den Cocktail bestod, man straks fik opskænket ved sin Entré, havde Ret til som Præmie at udsøge en Flaske af Værkstedets bedste Vine, som saa blev nydt med det samme. Hvem Præmietageren blev, overlades det til Læseren at gætte; jeg vil nøjes med stærkt at antyde, at saadan et Glas sprudlende Irroy americain satte straks Stemningen godt til Vejrs ved Frokosten, som endte med en let Middag paa Marienlyst.

Vi tre endnu levende Deltagere glemmer ikke Olafs straalende Humør paa den Udflugt; en saadan »Fridag« med den herlige Køretur gennem den solfyldte Gribskov i en magelig Landauer mellem de to muntre Maaltider var lige noget for ham.

Da Rik ikke vilde lege

Fru Magna Redøhl som »Perle« i Stykket af samme Navn. En af hendes Debutroller paa Nørrebros Teater.

Frip og Rik skrivende den »kriminelle« Revy 1908 under et Pariseropholdt.

med den Sommer, blev det Fristrup, Arctander, og undertegnede, der med Flemming-Hansen som Musikkonsulent gjorde Humlebæk usikker ved at lægge os derop og skrive Revyen: »København, Du er dejlig —«, under Mærket »Akt. Triangelen«.

I denne afløste Magna Redøhl for første Gang Fru Friis-Hjorth som Indehaverske af den kvindelige Hovedrolle.

Min Datter Magna var meget ung, da hun første Gang *optraadte.* Jeg hentyder hermed ikke saa meget til hendes egentlige, vellykkede Debut paa Nørrebros Teater, knap fyldt 16 Aar, som Prins Pipi i Erik Bøghs Farce-Operette *Prins Pipi og Frk. Titi,* som til hendes *Optræden* i Nykøbing paa Falster i Femaarsalderen. Hun var i Huset hos en derboende Toldembedsmand og var med Familien for første Gang i Teatret, da jeg dér i Byen opførte *Et Rejseeventyr,* hvori jeg spillede den unge Galning Julius Schmidt. Efter den Scene, hvori en Del Bønderpiger kommer dansende ind med den lystige Fusentast, syngende de kendte Strofer: »Hr. Schmidt husk paa, hvad De har lovet mig«, mens de kappes om at kysse ham, rejste Magna sig demonstrativt op fra sin Plads paa 1ste Række (»Børnerækken«) og med Pegefingeren hævet advarende op mod Scenen raabte hun: »De Piger maa ikke kysse min Far!«

Hun havde en stor Succes paa denne ene velturnerede Replik.

I 1908 skrev Rik atter sammen med Frip Sommerrevyen »Søstrene Hansen». Dens Tilblivelse gled ikke helt let.

I Forsommeren var Morskabsteatrets Bevillingshaver, Fru Kør-

ner, død, og det var en Selvfølge, at Emil Wulff, som fra 1904 havde haft Vintersæson derude, fik overdraget Bevillingen. Justitsminister Alberti gik ogsaa straks med dertil, men paa den Betingelse, at Ordet »Sommerrevy« ikke mere maatte staa paa Plakaten. Wulff maatte bøje sig og overlod til mig, der stadig skulde have Teatret om Sommeren, at klare Ærterne.

Vi kom let over det ved simpelt hen at kalde Revyen for »Sommermenyen«. Maaske ikke helt upaavirket af Paabudet fra Landets Overjurist blev Hovedfiguren endda til en lidt anløben Sagfører, som, naar han vendte Ryggen til Publikum, paafaldende lignede Justitsministerens kendte bredskuldrede Skikkelse. Frederik Jensen har altid haft en mærkelig Evne til med ganske smaa Midler pludselig at komme til at ligne den Person, han vil minde om.

Albertis Frygt for Revyen.

Alberti havde instinktmæssig altid hadet Revyerne; han vidste, at de kunde ramme, hvor de satte ind. Jeg véd, at han kunde gaa helt ud af sit gode Skind, naar hans første Hustru (»Øsse«) dyrkede sin Yndlingspassion, som netop var at høre og selv synge Revyviser. Fra den Dag, han blev Minister, spekulerede han paa at lamme Revyerne. Levins Udnævnelse til Censor skyldtes ikke mindst hans Løfte om at være Alberti følgagtig heri.

Da Levin havde læst »Menyen«, forlangte han hele 2. Ret (Akt) strøget eller lavet om. Forfatterne gjorde den lidt mere besk, men dækkede over det ved at forlægge Handlingen til Persien. Jeg bragte personlig den »omskrevne« Akt til Censor og bad om selv at maatte læse den op for ham. Min Oplæsning maa have gjort et forsonende Indtryk paa den i Grunden velvillige Mand — for det kunde *naturligvis* som lovlydig Borger ikke falde mig ind at mildne eller dække over noget som helst under Gengivelsen! Den »forbedrede« Akt fik i al Fald Passér-Paategningen.

Ved Overførelsen til Nørrebros Teater blev Menyen døbt om til Revyen. Dette Puslespil kunde praktiseres, fordi Frederiksberg hørte til »Provinsen«, og over Provinsbevillingerne herskede Justitsministeren ganske suverænt, hvorimod der for Teatrene paa Køben-

Fra Turnéen i Maj 1897. Vilh. Petersen har foreslaaet Personalet en Frokost-Udflugt i det gode Foraarsvejr og undersøger nu i Rejselisten, naar man skal være tilbage for at naa Toget. Fra venstre: Lauritze Colding, Arnold Christensen, Dagmar Wildenbrück, Vilh. Petersen, Frederik Jensen og Jutta Lund.

havns Grund gjaldt andre Lovregler, som selv Ekscellencen ikke kunde komme udenom.

Som bekendt blev det endnu samme Aar (1908) ikke Revyerne, men deres »ekscellente« Modstander, der gik ud af Sagaen.

Ofte tog vi paa en lille Lynturné til Provinsens større Byer i Maj. Jeg tror, det glædede os ligesaa meget at opfriske gamle Minder fra vore unge Dage derude, som det morede Publikum at se det muntre København-Ensemble og forny Bekendtskabet med dets gamle Yndlinge, som det selv havde været med til at vikle ud af Svøbet.

I Vintersæsonen 1899—1900 kom tilfældig Chr. Zangenberg, der var en praktisk Forretningsmand og selv havde ledet flere Turnéer for sine Kammerater, til at tale med mig om, hvor behageligt det vilde være at tjene nogle Penge ved at gøre smaa Afstikkere til de nogenlunde nærliggende Provinsbyer de Friaftener, Skuespillerpersonalet paa Kongens Nytorv ofte havde. Jeg lovede ham at arrangere disse for ham, og han »engagerede« saa nogle af sine Kolleger til

disse Udflugter, hvoraf én gik til Malmö, ellers maatte vi jo holde os til Sjælland. Nedenstaaende Billede er en Tegning af Olaf Poulsens Søn, Teatermaleren i Aarhus, Emil P. Det blev overrakt mig ved mit 25-aarige Jubilæum som Tak for min Ledelse af de smaa, i Virkeligheden ganske ulovlige, men udbytterige Afstikkere. Man ser her de Optrædende i Vaudevillen *Nej,* som var Turnéens Hovedtræffer, syngende Slutningssangen — med en lille Ændring i den hejbergske Tekst — paa Teatret i Hillerød.

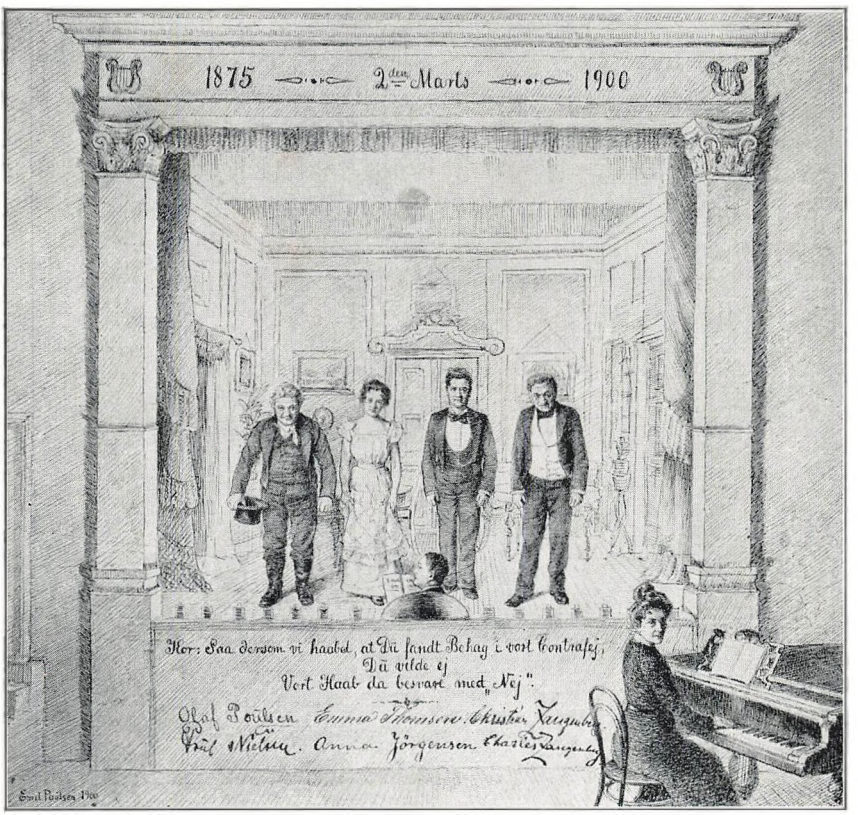

9. KAPITEL

OMVANDRENDE ISCENESÆTTER.

I Studenterforeningen og i „H. K."

Da jeg i 1911 gik ind i mit 60. Aar og i Tankerne altid havde sat dette Aar som min Teatervirksomheds Endestation, sluttede jeg den 15. Maj af med en lille Epilog, hvori jeg, efter at Orkestret havde indledet den med at spille Melodien til: »Det hedder, at man har saa tungt ved at sige Farvel«, tog Afsked med Nørrebros Teaters Publikum, som havde fulgt mig saa trofast i 19 Aar, og overdrog den af mig i saa mange Aar førte velassorterede Forretning til mine to Efterfølgere Frederik Jensen og Anton Melbye — dér vidste jeg, den var i gode Hænder. Men som Forbryderen, der ikke kan holde sig fra at luske omkring Aastedet, kunde jeg heller ikke længe holde mine Fingre fra Revyen.

Allerede mens Studenterforeningen havde til Huse paa Gammelholm i »Slavekirken«, som Oppositionen havde døbt Stedet, satte jeg nogle Forestillinger i Scene dér; Studinerne var som bekendt udelukkede fra Foreningen, ellers kunde der heller ikke have været den Frispas i de sceniske Produkter, som undertiden blev forevist paa »Salen«. Et af den Slags Stykker, som jeg satte i Scene deroppe 1897, og hvori — saavidt jeg husker — Frederik Jensen første og eneste Gang har optraadt i Studenterforeningen, hed »Satanasisanitas«. Scenen forestillede et Forretningslokale, hvori der bl. a. solgtes W. C.'er. Ved Tæppets Opgang sad vis à vis paa 2 saadanne Rekvisiter længst fremme paa Scenen Stykkets Elsker og Elskerinde, der som forlovet Par var ude at købe Indbo og nu prøvede disse i et bedre Hjem uundværlige Toiletgenstande, mens de sang en rørende Kærlighedsduet. Man vil forstaa, at et Stykke, hvis første Scene allerede frembød en saa ualmindelig Sensation, ikke alene

maatte spilles af bare Herrer, men absolut heller ikke egnede sig for et Damepublikum, selv om der var medicinsk-studerende deriblandt.

Der opførtes selvfølgelig ogsaa Komedier af mere »literær« Værdi. En af disse hed »Pyramus og Thisbe«; heri var et saadant Utal af Rollehavende, at jeg, da den ledende Senior, Overretssagfører Oscar Lehmann, paa den første Prøve vilde præsentere alle de unge Mennesker for mig, bad om at maatte kalde dem ved deres Navne i Stykket; jeg kunde umuligt huske alle de civile ditto. Men midt under Prøven traadte en ganske ung Rus i Festdragt ind paa Scenen, han var kommen i sidste Øjeblik fra et Middagsselskab, ligesom hans Stikord faldt, og han sang saa til eget Luthakkompagnement et Par Sange. Da han var færdig, sagde jeg til Lehmann, at *hans* Navn vilde jeg gerne vide, han lyste nemlig ligefrem af Talent. Lehmann hviskede saa til mig, at det var en Søn af det kgl. Teaters forgudede Elsker og Karakterskuespiller Emil Poulsen, hans Fornavn var Johannes. Sat sapienti! —

I 1910 var Foreningen flyttet ind i sin nye flotte Bygning paa Vestre Boulevard, og allerede et halvt Aarstid efter min Abdikation fra Tronen i Nørrebros Teater henvendte en Deputation fra Foreningens Nytaarskomité sig til mig med Anmodning om at sætte Nytaarsrevyen 1912 i Scene. Da jeg havde læst den og syntes, den var morsom, slog jeg til, og i de følgende Aar til 1920 incl. varetog jeg dette muntre Hverv, som nu er overtaget af den folkekære Chr. Gottschalck.

Det var oplivende at instruere disse teaterlystne Dilettanter, blandt hvilke fandtes nogle med uimodsigelige Evner, først og fremmest af den gamle Garde, Edgar Madsen, kaldet »Strandæslet«, Overretssagfører Cornelius Olsen = »Nille«, Tandlæge Johansen, og Hofblikkenslager Torben Meyer. Af de nye Rekrutter, jeg fik udleveret til Uddannelse, er de nu mest kendte Marie Brandstrup (Fru Bundesen), Tenoren Poul Knudsen, den af Konge og Folk lige højt skattede Sanger, Rekord-Præmietageren for Udholdenhed i Tunge- og Talefærdighed, Chr. Gottschalck, samt last, not least Hans W. P. Denne morsomme Mandsling dukkede op et af de sidste Aar, jeg havde med Nytaarsrevyerne at gøre. Han var til at begynde med saa udisciplineret som vel muligt, men der glimtede

et Par Pokkers muntre Gavtyve i hans Øjne, saa jeg kunde aldrig blive rigtig gal paa ham, selv om jeg ofte skældte ham ud. Men da jeg nogle Aar senere atter kom til at virke sammen med ham paa »Scala«, var han fuldtud disciplineret og havde alligevel bevaret alle Gavtyvestregerne i sin Spillemaade og var i Tilgift blevet en ualmindelig spænstig og charmerende Spring-Tullemand, som har et saa stort Publikum, at han næsten kan være bekendt at hedde — *Petersen.*

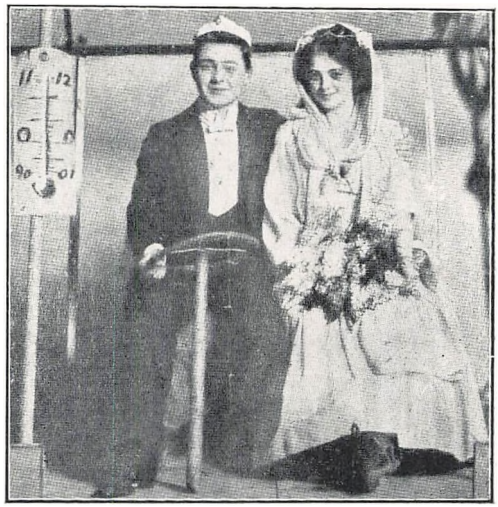

Kgl. Solodanserinde Fru Elna Jørgen-Jensen i en af Studenterforeningens Nytaarsrevyer sammen med en haabefuld Rus i en »Flyvemaskine«.

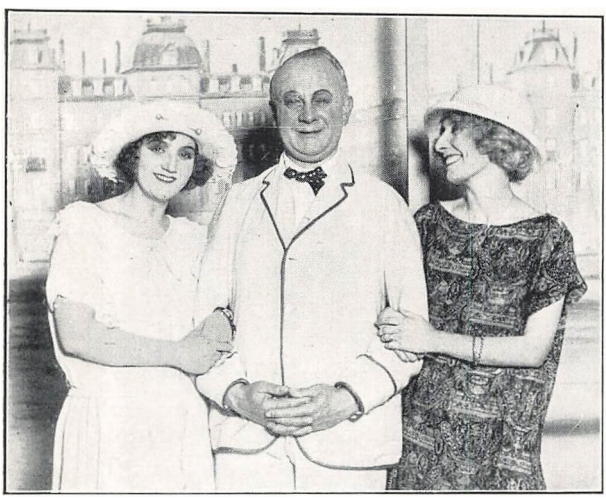

Fra en Fastelavnsrevy i »*H. K.*«. I Midten den populære Revy-Amatør, Grosserer Salomon, Visesanger af Rang. Tilvenstre den nydelige Skuespillerinde Fru Gudrun Knudsen, tilhøjre Fru Fischer-Kjerulf, en intelligent Visesangerske.

Af og til medvirkede ogsaa Folk af Faget; saaledes var i flere Aar det kgl. Teaters prima ballerina Fru Elna Jørgen-Jensen Studenterkomediernes Primadonna assoluta.

Ogsaa adskillige af vore nu-

værende, kendte yngre Forfattere har jeg været med til at holde over Daaben oppe i Foreningen: Co-Optimist-Direktøren Ludvig Brandstrup, Mogens Dam, Flemming Lynge — for ikke at tale om det tidligere mystiske X, der bevarede sin Anonymitet næsten lige saa længe som det borende X, men som ogsaa nu er afsløret, nemlig velmeriteret Overretssagfører Thorsten Larsen. Af hans mange kendte Viser, blandt hvilke »Tre høje Konger paa Rad« vel nok er den mest populære, fristes jeg til at citere et Par Vers af en fra Scalarevyen 1928, for selv om dette Produkt ikke hører til hans allerbedste, synes jeg, det er saa karakteristisk baade for ham og Tiden, hvor man stadig raaber paa

Den store, den „rægtige" Vise.

Den »rigtige« Vise, hvor finder man den —
den »store« Vise med mere?
Der dyppes i Danmark ej længer den Pen,
som kan denne Vise levere —
den Vise, som passer til Kjoskdrengens Pift,
men drypper af Galde, Satire og Gift,
dog kun med *elskværdig* Malice —
som morer Konservativ og Socialist —
og som Pi'erne kan danse med vrikkende Vrist —
den »store«, den »rægtige« Vise!

Den skal rumme Alvor — men navnlig Kommers,
ja alt, hvad af Dagen der gror op.
Men nævn ikke Helte! — saa stryges de Vers
i Højskolens Sangbog af Borup. —
Syng ud som en Fugl af din Trængsel og Trang,
ja, syng, som du var en Hr. Vogelgesang,
om Tiden, dens Kævl og dens Kriser. —
Ak nej, det med Viserne er gaaet retur;
ofte Viserne staar selv paa Raadhusets Ur,
den store, den »rægtige« Viser!

Se, her kom I sammen, nu sidder I spændt
med aabne Ører og Blikke.
Derfor vil jeg lige straks gøre bekendt,
at *i Aften* — saa kommer den! — ikke!! —

Den lister sig frem, naar man aner det mindst,
saa stille og skjult som den store Gevinst
og født af en Digters Kaprice.
Man ler ad dens Lune, man føler sig rørt,
og man glæder sig — selv om man saa kun har hørt
den *lille* — men *rigtige* Vise!

Grosserer Adolph, i en Aarrække Hovedforfatteren til »H. K.«s traditionelle Fastelavnsrevyer.

Ogsaa »H. K.« (Handels- og Kontoristforeningen paa Nørregade) havde Bud efter mig, og dér iscenesatte jeg fra 1920 til 1928 de ofte meget morsomme Adolph'ske & Co.'s Fastelavnskomedier, som i hele deres Form, baade i Tekst og Viser, mindede ikke saa lidt om de gode, gamle Revyer.

Men saa døde Adolph, og næste Fastelavn, 1929, traadte nye Forfattere til, som helt og holdent ofrede til de moderne Revy-Guder og deres Tilbedere, og samtidig afløste en af Dagmarteatrets Instruktører, Jon Iversen, mig som Iscenesætter. — »H. K.« har haft stor Glæde af Fornyelsen.

„Glassalen" og „Sommerteatret" i Tivoli.

I 1914 var Knud Lumbye bleven Direktør for det Personale, der gav Forestillinger i »Glassalen«, hvor i Tivolitidernes Morgen hans Bedstefader, den herlige Dansekomponist H. C. Lumbye, havde svunget Taktstokken. »Sommerrejsen 1914« eller »De, der tog hjemmefra« var ikke faldet i Publikums Samg, og nogle anonyme Forfattere, hvoraf Direktøren selv vistnok var den ene, havde i Hast

sammenflikket en Afløser. Han henvendte sig til mig paa Tivolidirektionens og egne Vegne med Anmodning om at sætte den i Scene for ham. Da jeg gerne vilde prøve paa at hjælpe den nødstedte Direktør, tog jeg fat med fuld Kraft, og det flinke Personale skaffede virkelig Teatret en Succes paa den lette Anretning, der blev serveret under Titlen »Eftersommerrejsen«. Det var navnlig paa Spindesiden, at Personalet brillerede: Fruerne Ayoë Willumsen, Magna Redøhl, Kate Fabian, Eleonora Lundbeck-Stilling og Solborg-Fjeldsøe var gode Fortolkere af Skønsangene og Viserne, og blandt Herrerne var den fra Amatør til Professional nyligt forvandlede Christian Gottshalck samt den stemmebegavede Aage Odervald-Lander — nu Direktør for Casino-Teatret i Aarhus — solide Støtter. Særlig sidstnævnte gjorde stor Lykke og havde væsentlig Andel i Revyens Held.

Vi troede alle, at Eftersæsonen var reddet, men det gik helt anderledes. Premièren fandt Sted den 31. Juli, og straks efter den begyndte det uhyggelige Krigsskuespil, hvis Efterveer baade de ulykkelige Agerende og de heldige, der — som vi herhjemme — slap med at være Tilskuere, endnu stønner under. Først i August blev Odervald-Lander, som var Mariner, indkaldt til Sikkerhedstjenesten og puttet ned i »Sardindaasen«, som han kaldte den Undervandsbaad, til hvis Besætning han hørte. Besøget i »Glassalen« sank lidt efter lidt ned til et usynligt Minimum ligesom i alle Teatrene, da de det Efteraar lukkede op. Det tragikomiske Syn af de forskellige indkaldte Vaabenarter, der blev »udkommanderede» for at fylde op paa de næsten tomme Tilskuerpladser, vil vistnok længe staa i Københavnernes Erindring. Knud Lumbye delte Skæbne med saa mange andre af sine Medkombattanter fra de Dage; han maatte nedlægge Vaabnene og blev ikke indkaldt næste Sæson.

Da »Glassalen« saaledes var uden Direktør for 1915, og jeg efter den lille Forsmag paa den diminutive Scenes Muligheder havde faaet Lyst til at eksperimentere med den, talte jeg med Direktør Arne Petersen om at overtage den. Imidlertid maatte jeg ifølge min Afstaaelseskontrakt med mine Efterfølgere paa Nørrebros Teater ikke foreløbig selv lede en københavnsk Scene, men dog nok være

Teaterdirektør Otto Jacobsen. Efter gennem en Aarrække energisk at have tilkæmpet sig et stort Navn i Provinsen, overtog han 1930 Dagmarteatret, som han leder med Bravour.

Iscenesætter, hvor jeg ønskede, og derfor blev jeg enig med Arne Petersen om at tilbyde den allerede da i Provinsen velanskrevne Teaterdirektør Otto Jacobsen, som nu med saa megen Dygtighed leder Dagmarteatret, at være »Glassalen«s Direktør. Han slog straks til — det var jo dog at faa lidt af Foden ind i Hovedstaden, og jeg overtog saa Stillingen som hans dramatiske Konsulent og Instruktør. Han var en kultiveret og teaterkyndig Mand, som det var en stor Behagelighed at arbejde sammen med, selv om jeg godt kunde mærke, at den lette Genre, vi dyrkede, ikke havde hans fulde Hjerte nær saa meget som det Repertoire, han gav i Provinsen, hvad han ogsaa ærligt tilstod. Det var for Resten heller ikke til at tage fejl af, da han nogle Uger, før vi sluttede i »Glassalen«, prøvede derinde paa »Det gamle Spil om Enhver« og »Støvlet-Katrine», som han skulde begynde sin Provinsturné med; hans Iver og Virkelyst var øjensynlig fordoblet.

Da vi havde vedtaget at vise, at man godt kunde gennemføre Sæsonen uden at spille Revy, blev Engagementerne af Personalet baseret paa Farcen, Operetten og Gæstespil. Vi præsenterede da ogsaa flere celebre Gæster: i et originalt Syngestykke »Hendes kgl. Højhed« af Carl Palner, nu kendt fra »H. K.«s Fastelavnsspil som Komponist og Akkompagnatør, optraadte Provinsens Operette-Primadon-

Fru Ellen Aggerholm, født Abrahams, som Skolepigen i »For Alvor«.

na Willy Zvicki og Casinos Elsker Holger Reenberg, i Offenbachs »Baron Ødeland« spillede Fru Gerda Krum - Juncker Titelrollen, i en lille Pantomime »Pierrot og Pierrette« udførte kgl. Solodanserinde Ellen Price begge Rollerne, og endvidere havde Direktøren faaet sin gode Ven, det kgl. Teaters Balletmester Gustav Uhlendorff, til at komponere og iscenesætte en pantomimisk Spøg i 1 Akt, »Blindebuk«. — Thorsten Larsen overlod os sit ved Studenterforeningens Nytaarsforestilling opførte kønne og morsomme Syngestykke »Det brusende Hjerte«, og sidst paa Sæsonen skrev han en kaad 3-Akts Farce »København—Klampenborg« til os, som morede meget. Det var en fin Sæson — ogsaa økonomisk, men dog ønskede Tivolidirektionen, da jeg i Oktober forhandlede med den om den kommende Sommer, at skifte Direktør, fordi Casinos nye, unge og energiske Leder, Hilmar Clausen, havde tilbudt at over-

tage Teatret, og dette Tilbud mente man ikke at kunne afslaa; dog ønskede begge Parter at beholde mig i min tidligere Stilling.

Vi begyndte med et smukt Gæstespil: Sven og Ellen Aggerholm optraadte i Sutro's pikante Lystspil: »Forlovelsen er deklareret«, og kort efter fulgte en vellykket Sommerspøg: »Danmarks Eventyr«, Revy-Kabaret-Foredrag af Ludvig Brandstrup og Axel Meyer. Denne sidste unge Mand var Journalist ved »Berlingske Tidende«, han havde sikkert haft en Fremtid for sig som Skribent, men desværre for lidt Hold paa sig selv — han døde pludselig samme Aar. — Idéen til Kabareten fik Forfatterne fra et Foredrag, som Johannes Poulsen havde holdt om Vinteren i Odd-Fellow-Palæet, hvor han gengav enkelte Kapitler af Østens Eventyr fra sin lige udkomne Bog »Gennem de fagre Riger« samtidig med en Forevisning af hjembragte orientalske Kostumer, baaret af kendte Skuespillere, der var maskerede som Østasiatere.

Fru Charlotte Wiehe-Berény (»Vores allesammens Lotte«) som *Miss Ship*.

Vi havde til Compère en ideel Fremstiller i Peter Malberg, »Peter« havde nemlig let ved at minde om »Johannes«, baade i Ydre og Stemmeføring, hvad Forfatterne netop havde tilsigtet. Kabareten, hvori saa gode Kræfter som Carl Hillebrandt, Jutta Lund, Chr. Mølbach og Kiss Andersen (nu gift

med Emanuel Gregers) medvirkede, gjorde stor Lykke, og henimod Sæsonens Slutning fik den yderligere Tiltrækningskraft ved, at Fru Charlotte Wiehe-Berény optraadte som Gæst og sang nogle ny indlagte Viser med sit yndefulde Skælmeri.

Ogsaa denne Sæson var vellykket, men ikke desto mindre var det i de Vises Raad — Tivolis Direktion og Bestyrelse — paa Forhaand blevet afgjort, at »Glassalen« atter skulde anvendes efter sin oprindelige Bestemmelse og rives ud af Thalias Favntag for at kastes tilbage i Tonekunstens Arme. Sommerkomedien skulde saa flyttes over i det omtumlede Arenateater, Tivolis Akilleshæl. Hilmar Clausen skaffede en Bunke Penge, og Teatret blev ombygget for Gud véd hvilken Gang, ikke at tale om de derefter følgende ligesaa ørkesløse Ombygninger, og 1917 begyndte vi en ny Æra paa den nye Scene.

Det første, mit Øje faldt paa, da jeg første Gang nærmede mig Teatret fra Tivolihaven, var den mærkelige Inskription over Døren i Midterfaçaden: *Adgang forbudt*. Denne Dør var nemlig en Reserveudgang for Skuespillerne, mens Indgangen for Publikum laa godt gemt i Sidefløjene. *Adgang forbudt* forekom mig at være en mærkelig Velkomsthilsen til det forventede teaterbesøgende Publikum, men var maaske en udspekuleret Finesse af Direktionen; den ræsonnerede vel som saa, at hvor Adgang er forbudt, vil Folk absolut ind.

Der kom da ogsaa en Del Mennesker den første Sæson, ikke mindst for den svenske Charmør, Visesangeren Rolff's Skyld; han tog Københavnerinderne med Storm, naar han sang: »Mit Sværmeri er altsaa her«. Ogsaa flere af de kommende Sæsoner — om ikke alle — lykkedes det Hilmar Clausen at føre frelst igennem, trods Lokalets uhyrlige Akustik. Han samlede i den halve Snes Aar, hvori han ledede Teatret, flere udmærkede Personaler; i to Sæsoner havde han endda »okkuperet« Carl Alstrup fra Moderlandet. Ogsaa gode udenlandske Artister bød han Publikum, og hver Sommer præsterede han en Fornyelse af det kvindelige Korpersonale, der var al Ære værd —, det var som oftest en yppig Samling af mange kønne Kvindeskikkelser. En af de smukkeste fra Sommeren 1920 var »attacheret« en svensk, meget rig Greve og Godsejer — Parret blev

Billedet skriver sig fra en Frokost i »Korups Have«, som Tivoli Sommerteaters Personale indtog dér 1923. Efter Frokosten sang vi fra Havens Teaterscene. Personerne er set fra venstre: Maskinmester Haase, Inspektør Kaj Rasmussen, Schiøler Linck, Arvid Ringheim, ubekendt Hoved, Vilhelm Petersen, Musikdirektør Jørgensen, Carl Fischer, Storm P., Teatermaler Carl Lund, og yderst tilhøjre Chr. Arhoff (»Stille«).

nok for Resten senere ægteviet. Hun opnaaede en Dag at se Hilmar Clausen og mig, som dog begge ellers ikke savnede Svar paa en næsvis Bemærkning, staa ganske maalløse. Damen var nogle Gange kommet for sent og blevet mulkteret, hvad hun blæste en lang March, for hun smed om sig med Penge fra sin grevelige Apanage, men da hun en Aften helt udeblev, var vi enige om, at hun maatte afskediges. Derfor havde Regissøren faaet Ordre til at sende hende ind paa vort Kontor, naar hun kom næste Aften. Vi meddelte hende saa Opsigelsen, som hun tog med overlegen Ro, og da hun skulde til at gaa ud af Døren, standsede hun og sagde: »Apropos — maa jeg spørge, om d'Herrer holder af at gaa paa Jagt, for i saa Fald vilde det være mig og min Tilkommende en stor Glæde at se dem begge ovre paa Godset i Jagttiden til Efteraaret. De skal faa det herligt hos os og blive behandlede som Fyrster! — Og saa Farvel, mine Herrer; jeg véd ikke, hvordan De er tilfreds med Sæsonen, men jeg har moret mig udmærket!« Den sidste Bemærkning var en mali-

»Perlen« Hilmar Clausen i charmerende Indfatning.

ciøs Hentydning til, at der blev sat mange Penge til den Sommer. Med denne flotte Sortie forsvandt hun, og Hilmar og jeg stod et Øjeblik stumme og saa paa hinanden, før vi brast ud i en hjertelig Latter. Den Salut havde ingen af os før været ude for. — Selv om Hilmar Clausen som Direktør ikke altid kunde fornægte sin Ungdom, og hans Dispositioner derfor af og til syntes lidt vel ungdommelige, var til Gengæld hans Arbejdsiver ofte helt skaarupsk — og det siger ikke saa lidt. Men efter at han ved Juletid 1922 blev ramt af en Lammelse, som berøvede ham Evnen til at kunne bevæge sig uden Hjælp, alligevel vedblev at lede Teatret, som om han stadig legemligt var i fuld Vigør, vakte han Dag for Dag mere og mere min Beundring.

Han sagde tit om mig, fordi jeg efter hans Mening trods min høje Alder havde bevaret min Arbejdslyst, min Hukommelse og mit Humør saa temmelig usvækket, at jeg var et Unicum — nej, det var ham, der var det. Jeg gad se, hvor mange, der kunde bære hans tunge Skæbne med et i al Fald tilsyneladende saa lyst Sind og stadig udfolde en saa uformindsket Arbejdskraft — jeg var da knækket sammen for længe siden, mens han uanfægtet ledede Sommerteatret videre, indtil Tivolidirektionen 1925 ønskede at benytte dette Teater paa anden Maade, samtidig med, at han om Vinteren i nogle Aar dirigerede »Bonbonnièren« og endnu den Dag i Dag virker som en heldig Leder af Odense Folketeater.

Fra 1920 til 1925 havde jeg Bevilling til i Vintersæsonerne at lade give dramatiske Forestillinger i Arenateatret, som i den Periode

bar det lidt for pralende Navn »Vinterpaladsteatret«, men den uheldige Stjerne, som altid har hvilet over Etablissementet, hvad det saa end er blevet kaldt, »funklede« ogsaa i sin fulde Glans i de fem Aar — de var sikkert en dyr Spøg for Virksomhedens økonomiske Ansvarshavende, som heldigvis ikke var mig.

I 1926 tilkaldte Frede Skaarup mig for paa Scala-Teatret at iscenesætte »Taksameter-Knudsens Datter«, en Fornyelse af Nørrebro-Teatrets gamle Succes »Taksameterkuskens Datter«. *Rik* havde fikset Stykket op med flere nye Viser, og *Howalt* komponeret nye Melodier i Stedet for dem, som Bernerkonventionen havde gjort intakte siden Premièren. Sluttelig erstattede *Axel Breidahl* den afdøde oprindelige Medforfatter Fristrup ved at fornye Teksten. Carl Alstrup, Liva Weel og Stribolt havde overtaget Frederik Jensens, Fru Friis-Hjorths og Valdemar Kollings Hovedroller — ogsaa Birollerne var godt besat. Det var i det hele taget et herligt Personale at virke sammen med, og et mere forstaaende og offervilligt Teaterdirektørpar end Frede og Hertha Skaarup kan ingen Iscenesætter nogensinde ønske sig. Derfor glædede det mig ogsaa, at dette vort første Samarbejde affødte en Kontrakt for den kommende Sæson, ifølge hvilken jeg blev fast knyttet til *Scala* som Raadgiver og Sceneinstruktør — dog, Glæden var kun kort, i Maj blev Kontrakten underskrevet, men allerede midt i Juni, ligesom Forberedelserne til Revyen 1927 var afsluttede, og Prøverne skulde begynde, tvang økonomiske Forhold Frede Skaarup væk fra hans elskede Teater, hvad der baade var Synd og Skam. Det blev saa under den nye Direktion, Forf. Poul Sarauw og Mysteriet Vogelius, besluttet, at jeg sammen med Axel Kjerulf kom til at sætte Scala-Revyen 1927 i Scene.

I 1926 var Komponisten og Kapelmesteren Jacob Gade bleven Direktør paa Nørrebros Teater, men det viste sig hurtigt, at han var en betydelig bedre Musiker end Teaterleder. Da det i December 1927 allerede kneb svært for ham at klare Skærene, forsøgte han, om ikke Teatrets gamle Julekomedie-Succes, den prøvede Folkekomedie »Paa Farten«, ligesom Folketeatrets aarligt i December tilbagevendende »Nøddebo-Præstegaard«, skulde kunne redde Situationen, og han bad mig lede Prøverne. Men faa Dage

efter Premièren maatte han give op paa Grund af Mangel paa *nervus rerum gerendarum*, og med denne triste Sortie afsluttede jeg min Virksomhed som omvandrende Iscenesætter. Pudsigt nok, at det netop skulde ske paa mit gamle Teater — mit Hjertebarn.

10. KAPITEL

FESTLIGE MINDER

»Uden Mad og Drikke,—«

De af mine Læsere, der ikke har sprunget altfor mange af de foregaaende Sider over, vil næppe have undgaaet at bemærke, at Bordets Glæder fra min tidlige Ungdom ikke har været mig helt uvelkomne. De vil derfor ogsaa forstaa, at ovenstaaende Overskrift er faldet mig let i Pennen, skønt jeg ikke særlig vil give mig ud for at have repræsenteret Eftersætningens Hovedord, altsaa været Helt — undtagen lige de Par Hundrede Gange, jeg har optraadt som Tordenskjold, og han er ovenikøbet i den Carit Etlarske Dramatisering af Søulkens Bedrifter en temmelig forloren Helt, for det er hans tro Følgesvend, Salomon Baadsmand, der handler, Tordenskjold sludrer kun.

Jeg har aldrig følt, man kan være i Vigør, naar man er sulten, mens jeg synes, man er helt paa Toppen af aktivt Velvære, naar man har indaandet en rigtig fin Middag.

Jeg har en Gang officielt aflagt en Slags Trosbekendelse herom, det var, da »Vore Herrer« i 1916 udgav sit Præsentationsnummer. Johannes Dam, som var Medlem af Bladets Redaktion, havde bedt mig om at skrive en Artikel deri, den blev næsten til et gastronomisk Skriftemaal og lød saaledes:

Tak for Mad.

Jamen, min søde Pige, hvad i Alverden er der dog i Vejen med dig i Dag? Er du morgengnaven, eller plages du af en Smule »Dagen derpaa« efter Middagen i Gaar? Saadan spurgte jeg min For-

lovede, da vi mødtes paa Langelinje Formiddagen efter, at vi begge havde været til en ualmindelig fin Middag.

— Tror du, jeg beruser mig? — Du glemmer vistnok, hvem du taler til!

— Nej, nej, kæreste Anna, jeg véd nok, jeg er ude at promenere med den mest etikettefulde Dame under den 56de nordlige Breddegrad; men jeg forstaar bare ikke, hvorfor du lader, som om jeg var Luft for dig i Dag — her er da Luft nok herude! Hatten var lige ved at blæse af mig ved Lystbaadehavnen.

— Hvis du endelig vil vide det, din Overgourmet, saa skal jeg fortælle dig, at jeg skammer mig over at være forlovet med en ung Mand, der har holdt den Tale, som du prostituerede dig med ved Middagen i Gaar. Fa'er sagde ogsaa, da vi kørte hjem, at det var sørgelige Udsigter for mig, naar min Forlovede allerede, inden han havde naaet de 30 Aar, havde gjort Bugen til sin Gud.

— Vorherre velsigne min bibelstærke Svigerfa'er, men saa har han ganske misforstaaet min lille improviserede Tale i Gaar, som netop var et indirekte Angreb paa dem, der gør Bugen til deres Gud; den skulde tvertimod være en Forherligelse af Ganens Poesi. Det var jo netop, fordi Middagen var saa aandfuldt sammensat, at jeg ikke kunde lade være med at bringe Værten—den kære Enkemand—en særlig »Toast« for hans fine Smag, den bør virkelig honoreres i disse Konserves-Gullasch- og Fiskepølsetider!

— Ja, maa jeg nu alligevel bede dig engang for alle om at gemme dine gastronomiske Begejstringsudbrud, til du engang ad Aare er bleven Spise- og Skydebroder, for det ender du jo nok med.

— Sig mig, hørte du rigtig efter, hvad jeg sagde i Gaar?

— Nej, det ved Gud jeg ikke gjorde! Det gør vi *Damer* da aldrig, naar der holdes Taler — jeg véd ikke noget skrækkeligere end Bordtaler og Sange.

— Naar jeg nu kommer hjem, nedskriver jeg saavidt muligt ordret, hvad jeg sagde i Gaar, og hvis du saa ikke, naar du har læst det, tager dine Ord i dig og giver mig en hel Snes Omforladelseskys, saa—ja, saa burde du aldrig mere komme til en virkelig fin Middag, men fordømmes til at spise Pensionatsmad til 22 Kroner for fuld Kost pr. Maaned, indtil vi bliver gift. —

Da jeg kom hjem, nedskrev jeg efter Hukommelsen min omdebatterede Tale og sendte Anna den. Her er den (se nedenfor) i Afskrift. — Og hvad saa næste Gang, vi saa hinanden? Kyssede hun mig »Bebe-Omforladelse«, slog hun op med mig, eller hvad?

Ja, det tilhører Privatlivets Fred, men den Læser, der kender vore Anna'er, kan ogsaa godt selv besvare Spørgsmaalet uden at behøve at ty til Korrespondancerubriken.

Bordtalen

Mine Damer og Herrer!

Desserten er serveret, og om faa Minutter vil ogsaa vor Vært ønske os Velbekomme — en ganske vist mer end overflødig Ceremoni efter denne Middag —, men maa jeg forinden bede Dem skænke mig et Øjebliks Opmærksomhed.

Vel er den pligtmæssige Skaal for Værten drukket, men med denne Menu for Øje — eller rettere i Sjælen — jeg siger med Vilje ikke i Mavsen, fordi den først og fremmest var en Aandsnydelse, føler jeg Trang til paa de Gæsters Vegne, der dyrker Ganens Poesi, at udtale, at jeg synes, vor Vært har gjort sig fortjent til en gastronomisk Nobelpris. Ligefra den let henaandede *Cocktail,* vi blev modtaget med, til nu, har hver Ret været som et Foraarsdigt, som et Vaarbrus, der har ombølget os.

Følg mig i Tanken endnu engang gennem den Symfoni, som Menuen har været.

Først den fikse *hors d'oeuvre,* ikke et Par henslængte Snitter med noget paa, som maaske netop er det, man ikke gad se, endsige spise! Næh — den var serveret i et hyggeligt Sideværelse, hvor vi paa Smørgaasbordet fandt alle de lette Delikatesser og Raffinements, som franske, svenske og danske Fagmænd *à la Lucullus* har formaaet at udpønse for paa rette Vis at berede Vejen for Middagen. Alene Synet af dette brogede Smørgaasbord var som at komme ind i en soigneret botanisk Have i dens fagreste Blomstringstid.

Saa kom vi til Bords, og ved Gennemlæsningen af Menuen forstod vi straks, hvad der var tilsigtet med denne Festmiddag: at faa os til at glemme, vi var i Nordens barske, raakolde Marts-Klima og indbilde os, vi var midt i den solbeskinnede, spirende Foraars-

tid. Hertil var Svaleredesuppen den rette Optakt, for ikke at tale om det forfriskende Pust fra Sø og salten Vove, der fulgte efter: de røde Hummere, garneret med havfriske Østers og den liflige graa Kaviar. Dernæst forstod Menuens Komponist, at man vel skal have Smagen af Lam paa denne Aarstid, ikke direkte brutalt, men som en fuldtonende Overgangs-Akkord til de kommende Temaer, derfor fik vi den hensmeltende Lammekotelet *Villeroy*, den ligesom forberedte os til at goutere de friske Slikasparges, lutter lysegrønne Ho'eder, der som Vaarens smaa fine Blomster, Anemoner og Skovmærker, forsigtig-spørgende tittede frem: »Maa vi komme?«

Jeg vil nu gaa let henover de følgende kulinariske Nydelser, de smaa pikante Kyllinger med de friske Champignons og de af Bourgogne og Champagne mættede Trøfler *en serviette*, for at dvæle ved de første Snepper, *jeg* i al Fald har faaet i Aar — det siges ogsaa, de er kommet direkte ekspres sydfra — og Desserten, der nu staar for os: Isen med de store, saftige rødmossede Jordbær, der danner en værdig Afslutning paa Foraarsmiddagen ved at minde os om en af Sommerens bedste Nydelser. Og heldigvis er vor Vært ikke nogen Mr. Ford, saa vi har ikke faaet Isvand — og kun Isvand — til alle disse Herligheder —nej, hver Ret har været akkompagneret af den Vin af den Aargang, den fortjente.

Se, nu kan jeg godt tænke mig dem — navnlig dem, der kun faar Spisesedlen at se —, der vil sige, at det er blasfemisk at tale om Mad og Foraar i samme Aandedræt. Jeg beklager dem, for de mangler aabenbart den ene af de 5 Sanser. Man taler om et skønt *Syn* — f. Eks. Synet af saa mange henrivende Damer, som findes ved dette Bord — og man har Lov til at sige, at ens *Øje* frydes ved det. Man taler om den skønne Musik, man *hører*, der formaar at vække de mest vekslende smukke, alvorlige og glade Stemninger i os. Læser man et stort Digterværk, *føler* man Sjælens bedste og fineste Strenge dirre, eller man kommer ved Løvspringstid ud i den foraars*duftende* Skov, eller man vandrer hen paa Sommeren blandt blomstrende Roser og Syrener og *indaander* en balsamisk *Vellugt*, og man opløftes. Men naar saaledes Synet, Hørelsen, Følelsen og Lugten hver maa faa sit, hvorfor skal saa Smagen stilles i Skammekrogen, og dens Dyrkere, som det saa ofte sker, af dem, hos

hvem denne Sans ikke er udviklet, stemples som Sybariter — frit oversat Ædedolke? Det er jo dog ganske meningsløst, at denne Sans, der i al Fald for nogle Timer kan berede vor Tunge og Gane en Lykkefølelse, ligesom de andre Sanser formaar det, skal forhaanes. Jeg hævder, at Smagen har ogsaa sin Ret til at tælles med, naar dens Forhold til de fire andre Sanser opgøres, og at man efter en Middag som denne har Lov til at tale om Ganens Poesi.

Og derfor skal vi, før vi rejser os fra Bordet, bringe vor Vært en forstaaende Tak for hans udsøgte Kompliment til vor gode Smag og lade ham vide, at vi opfatter og skatter den, som var vi Fortidens Kulturmennesker, fornemme Atheniensere, der i Dag er bleven bespist paa Prytaneion.

— Maa jeg bede Dem, mine Damer og Herrer, tømme Deres Glas til Ære for Menuens Komponist, vor smagfulde Vært!

Af denne Bordtale vil man forstaa, at jeg langtfra gouterer Fylderi — man bør aldrig føle sig saa overfyldt, at man ikke kan nyde mere. Nej — det er den festlige Stemning, Bordets Glæder kan fremkalde, jeg sætter Pris paa.

Massagemiddagen.

Det er blevet mig forundt baade som Gæst og Vært at nyde mange — sikkert for mange — Festmaaltider, saavel i ganske intime smaa Selskaber, som ved mere officielle store Lejligheder. Et Par af dem vil jeg nævne: den ene en ganske eksklusiv »diner en quatre«, den anden, den største Fest i sin Slags, jeg har været med til. Den første var den saakaldte »Massagemiddag«, som skulde have været saa intim som vel muligt, men som tvertimod bagefter blev diskuteret i Blade, baade hjemlige og udenlandske. I »Socialdemokraten« blev Værten angrebet for sin utidige Flothed i vanskelige Arbejdstider, han svarede med at bede Bladet modtage en lignende Sum, som Middagen havde kostet ham, til »Fattiges Bespisning«; i »Middagsposten«, der som bekendt ikke udmærkede sig ved smagfuld Diskretion, stod en længere Artikel om Begiven-

heden, prydet med et ualmindeligt raat Billede som oplysende Illustration.

Sandheden er at det gik ligesaa stilfuldt og anstændigt til ved den Middag, som ved den nydeligste Fest i et fint hæderligt Hjem.

Anledningen til Sammenkomsten var den, at Giveren, Grosserer Levin, havde faaet Olaf Poulsen, Holger Hofman og mig til ved et Glas Eftermiddagsportvin paa vor Samlingsvinstue at købe nogle Guldmineaktier, som han i al Fald sagde, han troede paa vilde give mægtigt Udbytte i en nær Fremtid, men de viste sig naturligvis snart at være værdiløse; da vi nu stiklede lidt til Guldminemanden, fordi han havde faaet os i Gyngen — det Hele drejede sig dog kun om nogle faa Hundrede Kroner for hver —, bad han om Lov til at give os en lille Revanche i en beskeden Middag. Datoen blev aftalt med det samme (12. Januar 1907), vi skulde mødes paa Vinstuen og derfra begive os til Spisestedet.

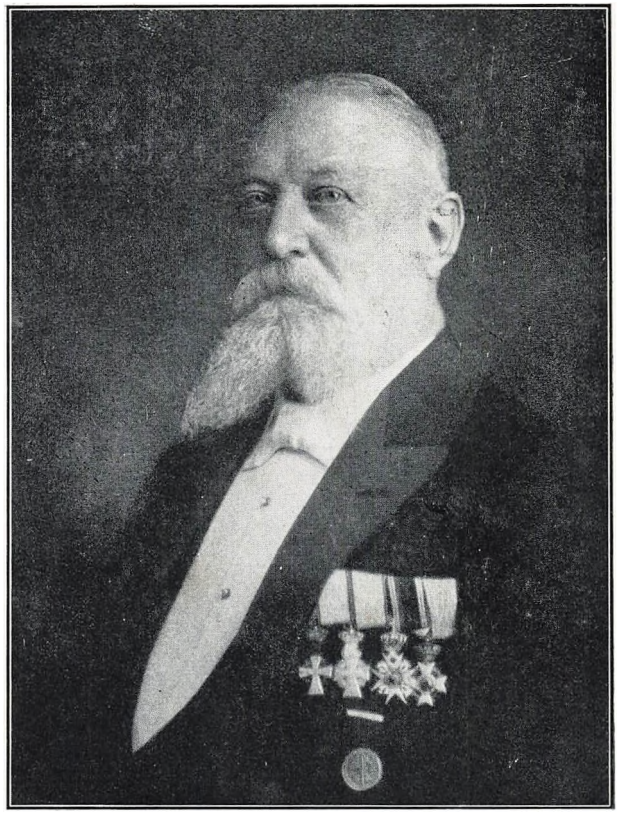

Hofhotelejer Neiiendam, »Komponisten« af den berygtede »Massagemiddag«.

Da vi den aftalte Dag var samlede, efter Aftale i vore daglige Klæder, sagde Levin: »Ja, hvor skal vi nu helst spise, i »Brædde-

hytten«, eller paa »Phønix«? Vi blev naturligvis hurtigt enige om, hvad Levin ogsaa havde forudset, at vælge Phønix, det var jo mere festligt. Saa brød vi op og marcherede 2 og 2 ad forskellig Vej derhen, netop for ikke at vække Opsigt. Men saa kom Overraskelsen! Der var i Hotelejer Neiiendams private Lejlighed dækket et med det eleganteste Service og de skønneste Blomster prydet Bord, og følgende Spiseseddel laa ved hver Kuvert samt en »Festkantate, komponeret for Herrekvartet af Carl Neiiendam, »Hof-Komponist«. Menuen lød saaledes:

Menu.

Caviar
Svaleredesuppe
Fisketunge à la troubadour
Lammeryg garni
Kylling med friske Champignons
Ægte Skildpadderagout
Champagnesorbet med Ferskен
Croffel en serviette
Massage
Snepper
Salat, Compot
Friske Slikasparges
Is Pompeji
Frugt og Jordbær
Mocca

Madêira	*Steinberger Cabinet*	*Chât. Margaux*
1818	*1865*	*1888*
Léoville Loscazes	*Château Lafitte*	*Roederer gr. vin*
1874	*1875*	*1893*

HOTEL PHØNIX - KJØBENHAVN

Af Kantaten var kun trykt et Eksemplar paa engelsk Velin og i pragtfuldt Bind til hver af os. Forfatteren var Johannes Dam. Foran hver Ret blev til Zozodontvisens Melodi afsunget et Introduktionsvers; et Par af dem lød saaledes:

For fine Folk et Forsyn
har digtet Kaviar —
den er en Kval for Pøblen i
Hobro og Mari'ar.
Ej vid're skøn at se,
pervers i sin Idé,
pikant i Smagen som en Mundfuld af Johannes V.

(foran Sorbet'en).

Nu længes Maven efter
et ganske lille Hvil,
en let og kølig Læskedrik
i tyrkisk Sultan-Stil.
Man har fortalt, at Shah'n
har maattet daglig ha'en,
men der er ogsaa dem, der si'er, at Kræet døde a'en.

Om Trøflen man fortæller,
den rodes frem af Svin —
hvor kan de dumme Dyr la vær'
med selv at smavse i'en?
Det er alligevel
for os et Svineheld —
var jeg et Svin, saa tror jeg nok, jeg hell're aad den sel'.

Carl Neiiendam selv, klædt i Gala med alle sine Ordner og de berømte Whiskers sat helt op til Narrestreger, serverede Suppen og havde Øje med de udsøgte Vines Dekatering og rette Opskænkningstempi, ellers blev Opvartningen besørget af Overtjeneren og 2 Piccoloer. Mens vi nød den første Halvdel af Middagen, drøftede vi interesseret med vor Vært, hvad Meningen var med Massage-Anretningen, men han vilde intet røbe, før Øjeblikket kom, saa aabnedes to Døre, fra den ene førte Fru Neiiendam selv to nydelige unge Piger iført hvide Kitler og hver medbringende sin Citytaske, ind til os, fra den anden Dør meldte Tjeneren, at Massage-Lejet var beredt. Da stejlede vi unægtelig! At det var en Spøg, forstod vi

jo nok, men hvordan klare Situationen uden at skade Stemningen? De to unge Damer var øjensynlig ogsaa forlegne, men det ordnede sig dog hurtigt. Vi udtalte, at Damerne saa altfor spæde ud til at massere saa velnærede Herrer, vi trængte heller ikke til legemlig Massage i Øjeblikket, men foretrak lidt aandelig ditto og foreslog derfor de efterhaanden optøede uægte Massøser — de var Ekspeditricer i »Magasin du Nord« — om vi ikke hellere skulde hilse paa hverandre med et Glas Champagne. Forslaget vandt almindeligt Bifald, og saaledes kom alle let over Massage-Serveringen, og Damerne vendte derefter tilbage til Fruens Omsorg, mens vi andre fortsatte Middagen i Perlehumør. Men det faldt os alligevel svært, for ikke at sige umuligt, at faa »Folket« — ja, selv vore Nærmeste — til at tro, at hele Middagen inclusive Massagen havde været en Ærbarhedens og Stilfuldhedens Apoteose fra først til sidst.

Det er naturligvis trist, at jeg med denne under Vidneansvar afgivne Erklæring maa berøve »Begivenheden« dens herostratiske Berømmelse, men Sandheden er jo som Regel mindre sensationel end Rygterne.

Carl Lund-Festen.

Den 23. August 1909 samledes en Del af Teatermaleren Carl Lunds Venner og Bekendte til en Festsouper i Casinos lille Sal i Anledning af hans 25-aarige Virksomhed som Teatermaler i København. Indbyderne var Repræsentanter for Pressen, Frimurerne, 18. Novemberforeningen, de københavnske Teaterdirektører og selvfølgelig de to Tivolidirektører Grosserer Thrane og Arkitekt Arne Petersen. De 16 Indbydere havde valgt daværende Grosserer Ivar Schmidt og mig til at arrangere Festen. Ivar Schmidt var endnu ikke Teaterdirektør, men han aflagde allerede ved denne Lejlighed officielt et afgørende Bevis for sit ualmindelige Arrangementstalent. Salen var smukt dekoreret med et mægtigt Blomsterflor, og paa alle Sidepillerne var ophængt indrammede Skizzer til Carl Lunds bedste Dekorationer. Scenen havde hans højre Haand paa Malersalen, Christian Møhlbach, forvandlet til et skønt Elysiumslandskab, hvor

Casinos lille Sal, festlig smykket til Carl Lund-Festen i Anledning af den geniale Teatermalers 25 Aars Jubilæum.

Jubilarens Buste var anbragt paa en antik Sokkel. Paa alle Trapper og Gange paraderede Tivoligarden, som gjorde Honnør ved Hædersgæstens og hans Frues Ankomst, mens et udsøgt Selskab, halvandet Hundrede Damer og Herrer, deriblandt flere af det kgl. Teaters bedste Kunstnere, malerisk grupperede opad den store Trappe til Casinos lille Sal, modtog dem med Klapsalver. Ivar Schmidt havde formaaet Frantz Christensen, Langelinjepavillonens nuværende Vært, til at indrette et ambulant Køkken bag Scenen, hans Navn borgede os for Madens og Vinens Kvalitet.

At Brandvæsenet havde tilladt det — der var jo samtidig Forestilling i den store Sal —, var en stor Imødekommenhed, men her som allevegne, hvor Komitéen henvendte sig om Assistance, var Carl Lunds Navn et Sesam, som fik alle Døre og Pengeskabe til at springe op, og alle Hjerter og Hjerner til at springe ud. Nydelige énsklædte unge Piger vartede op, de skiftede med hver ny Ret Kapper, Forklæder og Manchetter, saaledes at Farven paa disse kom til

at harmonere med den elektriske Bordbelysnings samtidig vekslende Kulører. Det var første Gang — i al Fald officielt, at man saa udelukkende kvindelig opvartende Betjening benyttet. Opvarterforeningens Bestyrelse forsøgte da ogsaa at nedlægge Forbud. Det var dengang! Efter at Formanden i Casinos Bestyrelse og i Komitéen Overretssagfører Andreas Albeck havde budt Velkommen, var det faldet i min Lod som Indehaver af det tvivlsomme Prærogativ at være den ældste af de fungerende københavnske Teaterledere at holde den første Tale for Jubilaren. Det var nu ikke saa let, fordi jeg maatte undgaa at foregribe, hvad der i Aftenens Løb vilde fremkomme i Tale, Sang og Digt. Om alt dette vidste jeg som Medarrangør nøjagtig Besked, for Arrangementet var lagt punktlig tilrette efter en bestemt Plan, baseret paa at skabe en stedse voksende Stemning, som lidt efter lidt skulde sætte Humøret paa Kogepunktet — ganske som man tilrettelægger Scenegangen i en vellykket Komedie.

Carl Lund i Aktivitet paa Malersalen.

Derfor var der til min Tale for Carl Lund kun blevet meget lidt Stof tilovers, jeg dvælede nærmest ved hans ualmindelig forstaaende Opfattelsesevne; jeg

sagde bl. a.: »Selv Lægfolks Tegninger forstaar han. Jeg lavede saaledes engang i Aarhus en Skizze til en Dekoration, jeg ønskede, Carl Lund skulde male. Før den blev sendt afsted, viste jeg den stedlige Teatermaler mit Kunstprodukt og spurgte ham, om han kunde finde ud af, hvad det skulde forestille. Efter at have drejet min Tegning flere Gange rundt, som den var et Fiksérbillede, fandt han endelig ud af, at den vistnok var en landlig Gaardsplads, hvor der hang en Mængde kvindeligt Undertøj til Tørring. Carl Lund fik Skizzen sendt, og kort Tid efter modtog jeg den skønneste Dekoration fra ham: en brændende Urskov, som for aabent Tæppe forvandledes til den afbrændte Tomt med Udsigt til Victoria-Nyanza-Søen i Maaneskin, ganske som jeg havde tænkt mig den. Dekorationen var til et Udstyrsstykke: »Stanley i det mørkeste Afrika«, som Aarhusianerne skulde imponeres med. Jeg sluttede min Tale med, at »Carl Lund ikke alene burde bespises paa Prytaneion, men ogsaa bekranses i Elysium«. Derefter gik Scenens Forhæng til Side, og 6 af Det kgl. Teaters nydeligste Balletdamer udførte i Kostymer fra 2. Akt (Elysium) af »Orfeus og Evrydike«, et stemningsfuldt Divertissement, som sluttede med, at Damerne kastede Blomster for Foden af Jubilarens Buste. Saa traadte Frk. Ellen Diedrich (senere Fru Rindom) frem i hvidt Gevandt og fremsagde følgende, af Johannes Dam skrevne Digt:

Graa og fattig er Danskens Jord,
graat er hans Sind og graa hans Ord —
glimter en Straale af Sol fra Sky,
snart er hans Himmel lukt paa ny.
Blomsterne gror i vor Taageluft
blege af Farve, blege af Duft,
Skovene ligger saa tunge og graa,
knuget af blygraa Skyer,
og graaklædte Mennesker tavse gaa
til Arbejd i støvgraa Byer.

Men naar Dagen døer og alt bliver lyst
i Aftenens klamme Gys,
da stiger et Suk fra de Tusinders Bryst:
Sol! Giv os Sol! Giv os Farver og Lys!

Du, Mester, ejed det rigeste Lys,
en Kunstnersjæl fik i Eje —
du spredte for os den festlige Sol
over Hverdagens vædegraa Veje.

Vi tegner — vi andre — saa godt, vi formaar
de Billeder, Skjalden os byder,
du skaber »kun« Rammen — ja vist, forstaar
man ret, hvad »Rammen« betyder.
Ak, mærked vi ikke saa mangen Gang,
hvor fattigt, hvor falmet Ordene klang,
i Scenens støvede Sale —
da fjældet *du* Hallen og Væggene lød
af Lysets og Farvernes festlige Sang,
og Solens Straaler sig syngende brød
i Regnbueglans over Hverdagstale. —

Undrende stod vi der allesammen .....
vort Billed fik Lys — fik Liv — fra *Rammen!*

Bredt er Dit Lærred, og stridt og groft —
knapt egnet til Lagring paa Galeriet,
om føje Tid vel til Glemsel viet
i Spindelvæv paa et støvet Loft.
Dog uforglemmeligt brændtes ind
dit Kunstnerværk i de danske Sind,
og hvert et Billed fra Ungdommens Stund
om Lysets Leg i jublende Farver
er evig Glæde, som Slægten arver
til Minde om *Lysets Digter — Carl Lund.*

Med denne Krans skal din Gerning æres —
jeg lægger den om din Pande som Tolk
for fælles Tak, som imod dig bæres —
som Hyldest fra Scenens Kunstnerfolk.

Ved de sidste Linjer bekransede Digtets Fremsigerinde Carl Lunds Buste, jeg udbragte det første Leve for vor Hædersgæst, og under Touche fra det paa Salens Galleri anbragte Orkester lød Gæsternes begejstrede Hurra'er.

Efter denne Hyldest bragte Direktør Thrane Tivolis og Herman Bang Forfatternes Tak, og til Slut Slotsforvalter Bering Liisberg

en Hilsen fra »18. November«, og jeg har en lumsk Anelse om, at der i denne ogsaa var indsvøbt en for Uindviede skjult cadeau fra Frimurerne. Mellem hver Tale blev selvfølgelig afsunget en Sang, og med den sidstnævnte Tale afsluttedes den saakaldte »alvorlige Del« af Festen.

Ved Desserten viste de 6 unge Damer fra Balletten sig atter, nu klædt i spanske Kostumer. I Spidsen for dem red paa et veldresseret Æsel en Carmentype, og til Bizets Musik og Kastagnetternes Klang overleverede de æggende Spanierinder, som ikke var for »spanske«, hver af Herrerne en Skizzemappe, indeholdende Cigarer og Cigaretter. Kaffen og Likørerne blev drukket paa Malersalen, der ogsaa var smukt og karakteristisk dekoreret, og imens blev Salen gjort istand til Soldet med tilhørende dramatiske Præstationer, og disse var ikke helt almindelige. De begyndte med, at Skuespillerne Carl Alstrup, Emil Helsengren, Charles Wilcken og Chr. Schrøder afsang en af Carl Arctander og Melbye forfattet meget spøgefuld Kvartet. Saa fremsagde Frederik Jensen, kostumeret som P. F. Wadum et i den groteske wadumske Versform skrevet »Hyllingsdægt« af Fristrup. Frederik tog vældige Kegler. Derefter fulgte en Tintamaresk-Teaterforestilling, forfattet af Viggo Lindstrøm og spillet af ham og nogle unge Skuespillere.

I denne skildrede Forfatteren i 5 Akter Carl Lunds Liv og Levned lige fra han som Barn færdedes ved Aaen i Odense op til nu, han stod som Dagens hædrede Jubilar — en Slags Pendant til H. C. Andersens eventyrlige Skæbne. Forfatteren havde tilgavns slaaet Gækken løs, og det ene kaade Indfald afløste det andet, men alle 5 Akter varede tilsammen dog kun en god halv Time, til trods for at man, foruden hans Barneaar i Odense, ogsaa gennemlevede hans Ungdomsaar i Wien, hvorfra han hjemførte sin Viv, hans Manddomsarbejde i Tivoli og paa Rundetaarn, og i sidste Akt, som foregik 1940, kastede Forfatteren et Blik ind i hans Fremtidsperspektiv.

Efter de sceniske Præstationer serveredes Morgenfrokost i Bazargangen; denne oplivedes ved, at nye Elementer friskede op i Landskabet.

Ved Tolvtiden var nemlig en af Teaterdirektørerne udvalgt og indbudt Repræsentation fra alle de københavnske Privatteatre af

de Skuespillere, som Teatertjenesten havde forhindret fra at deltage i selve Festsouperen, kommen tilstede.

Selskabet var nu vokset til henved 200 glade Sjæle, som festede til den meget lyse Morgen. De mest udholdende sluttede af med en Ekstrafrokost Kl. 10 næste Formiddag i »Over Stalden«.

Om selve Festen, hvis primus motor Ivar Schmidt ubetinget havde været, var det den almindelige Mening blandt Deltagerne, at den godt kunde have været udparceleret til 3 Fester, saa righoldigt var Arrangementet og Programmet.

To Direktør-Jubilæer.

Jeg har ogsaa selv prøvet nogle Gange at være stillet paa den udsatte Post at være Hædersgæst, bl. a. ved mine to Jubilæer som Teaterdirektør — det 25- og det 50-aarige den 2. Marts henholdsvis 1900 og 1925.

I sidstnævnte Anledning havde nogle af mine Venner arrangeret en stilfuld Souper hos Wivel — jeg faar aldrig min Pen til at skrive Wivex eller andet Surrogat for den over hele Skandinavien kendte Restaurant. Ved denne Fest, som ifølge mit Ønske ikke blev afholdt om Natten, hvad Scenens Kunstnere som oftest er tvunget til, og hvortil der — ogsaa efter mit Ønske — kun var udgaaet et meget begrænset Antal Indbydelser, blev der sagt mange kønne Ord til mig i Taler og Sange; dog — jeg skal ikke trætte Læserne med at gentage dem, det er ogsaa nok, at jeg gemmer dem i mit Hjerte, men maaske det kan interessere at se »den lille Flok«, der hædrede mig den Aften.

Denne Kollation havde som berørt en mere intim Karakter; betydelig mere officielt var det Gilde, hvortil Indbydelse var udgaaet fra Skuespillerforeningen, og som blev holdt i Marts 1900 i Anledning af mit 25-aarige Jubilæum. Det varede fra Kl. 12 Nat til 7 Morgen, dér gik Bølgerne højt; det var jo ogsaa »et ungt Menneske«, som ifølge Adam Poulsens Paastand endnu ikke var voksen (*kun 48* Aar), der skulde festes for, og ikke som i 1925 en ærværdig 73-aarig Gubbe. Det var heller ikke en lille, sluttet Kreds, men henimod hundrede glade Skuespillere, Forfattere, Journalister og »Civilister«, som

Fra Festen hos »Wivel« i Anledning af Vilhelm Petersens 50-Aars Jubilæum som Teaterdirektør 2. Marts 1925. De »Medvirkende« er siddende fra venstre Direktørerne Ivar Schmidt og Carl Thomsen, Skuespillerforeningens Formand Johannes Ring, Landsdommer Ricard, Jubilaren, Frederik Jensen, Direktør Arne Petersen og Jubilarens Broder Axel Petersen. Staaende: Victor Wulff, Direktørerne Aug. Blom og Emanuel Gregers, Forf. Axel Andreasen, Redaktør Carl Th. Jensen, Forf. Mogens Dam, Viggo Lindstrøm, Inspektør Tage Hertel, Sceneinstruktør Poul Nielsen, kgl. Kammersanger Helge Nissen, Direktør Holger Hofman, Forfatterne Flemming Lynge, Axel Breidahl og Carl Arctander.

her var samlede; derfor kan jeg ogsaa bedre — synes jeg — dvæle lidt ved denne muntre Sammenkomst uden at være altfor ubeskeden. Den egentlige Festtale blev holdt af Skuespillerforeningens Næstformand Karl Mantzius — selve Formanden, Dorph-Petersen, var i Norge —, den blev efterfulgt af adskillige andre, hvoriblandt en af Gustav Esmann var en vittig Blanding af surt og sødt. Der var ogsaa en Kantate — her er et Brudstykke af den:

Kender I Peter Vilh.?
Ej rager han op over Folket i Højden,
thi Gudernes Gave blev lagt ham i Drøjden.
De haarfagre Lokker fra Ungdommens Dage,
af dem er der ret kønne Rester tilbage.

Og Blikket, det straalende, tog ej Billetten,
det kigger til Stadighed skælmsk bag Lorgnetten.
Se Gangen er spænstig — og ses han paa Strøget,
saa hilser og nikker han glad og fornøjet —
om Vint'ren i Pels og om Som'ren i Jakke —
han hilser sit Folk, sine Venner, sin Klake.
Et Morskabsteater er Livet — med Maade,
og *han* Direktøren af Gudernes Naade.

Har I set ham paa Prøve?

Klokken er ti,
Scenen er fri.
Eet Minut efter
saa prøves der løs af alle Kræfter.
Paa Scenen er samlet den hele Flok,
Peter Vilh. i Luften svinger sin Stok.
»Saa tager vi fat« —
I Nakken ryger hans bløde Hat.
Replikkerne falder — men uden at ramme,
snart er de for stærke, snart er de for tamme.
Det er, som Humøret var glemt derhjemme,
saa hører man Petersens tordnende Stemme:
»Der mangler Gemyt, ingen Fart, nej for Fanden,
skal man vise Dem, hvordan man elsker hinanden?
Om igen, om igen, mer' endnu bi—ba—bu,
aa Krause! en Smule gesvint're endnu!
Mine Damer, De maa være jublende glade,
ja, som om 70 De om Maaneden ha'de.
De møder til extra Prøve i Maa'ren,
1ste Akt om igen, og saa anden, saa gaar'en.
Satan til Slid med det tossede Stykke.
Færdig.«
Næste Aften gør Stykket Lykke.

Har De set ham før en Première?

Der har været udsolgt i 14 Dage,
men for Peter Vilh. er det værste tilbage.
»Jeg ved ej, i Aar, hvordan det kan være
ellers aldrig nervøs til en Première«
elskværdigt vi nikker,
vi kender jo nok hans staaende Replikker.
»Der er Bud i Aar, tror jeg, efter Succes'en«,
aa, Nielsen, tag og gaa op ved Buffet'en

og hent mig min Meukow 42 — — —
den skulde jo gerne gaa over til Nørre.
Hvad Censor? Han strøg kun den ene Replik,
hvor de kalder Hørring og Sthyr for »gelik«,
og Vognene ruller op ad Alléen,
den franske Gesandt — og Attachéen,
Etatsraad Gamél og Etatsraad Brun
de ruller — forbi ud til Jacobsen jun.
Men ellers alt, hvad i Norden der duer,
Litterater, Grosserer' med Frøkner og Fruer.
Han hilser paa alle — paa Nyhedsstøvere,
paa Bankdirektører og Kassebedrøvere,
paa Kunstnere — kort sagt paa hele Alléen
og tænker kun paa — mon vi faar Succés'en.
Og skønt tilsyneladende glad,
der er dog noget, han ved ej hvad.
Den Rysten i Stemmen kan han ej forstaa,
da han siger: Tostrup, lad Tæppet gaa!

Har I set ham som Vært?

Saa bugner Bordet af herlige Retter,
Bourgogne, Mosel og Mumm Cabinetter.
Og Fruen har Travlhed i Kælder og Køkken,
og Petersens Ansigt, det straaler af Lykken.
Og Vinene vexle fra hede til kolde,
og ingen kan se, at Diæt han skal holde.
Og spørger man, kan Du nu taale de Fester?
Saa svarer han: »Tænker kun paa mine Gæster,
og med mine Gæster er jeg solidarisk,
i Morgen saa lever jeg apolinarisk«.

I en af Viserne alluderede Forf. (Ricard) til, at jeg — som nævnt i denne Bogs 3die Kapitel — var umyndig, da jeg 23 Aar gammel blev Direktør, med følgende Vers:

Han var umyndig! Ligemeget!
Med Myndighed han vandt sit Ry.
Paa en Bevilling, der var lejet,
han rejste rundt fra By til By.
Det var ulovligt! Det maa man ikke.
Naa — men det saa man ikke
oppe paa højere Sted.

Den Mand, Du havde til Kurator,
ham kunde jeg i Nat ha'e undt
at se Dig her som Triumfator
blandt kendte Navne Bordet rundt.
Han burde have set sin Myndling
paa Nørre i Din Residens:
de glade, gode Ho'ders Yndling,
men Hængeho'ders Pestilens,
en Mand, der naaede det Maal, han vilde
lige fra ganske lille.
Godt gjort! — Bliv ved med det!

Indbyderne havde bestemt, at kun Herrer kunde deltage i Festen, fordi det skulde være en Nattekomsammen, og den almindelige Mening i Anno 1900 var, at pæne Damer ligesom artige Børn skulde ligge i deres smaa Senge paa den Tid af Døgnet — Baller dog fraregnet. Maaske, jeg tør næsten sige væsentligst, var Grunden til det andet Køns Udelukkelse dog nærmest den, at Komitéen mente, det vilde blive for kostbart for mange af de Herrer Ægtemænd og Forloveder at afholde Udgifterne til Adgangskort og Kostumer for deres henholdsvis hele og halve Tillægsgevinster. Iøvrigt havde Indbyderne først meget hensynsfuldt spurgt mig om min Mening angaaende Jomsborg-Bestemmelsen, og jeg havde ubetinget givet Arrangørerne Ret, navnlig af Hensyn til Deltagernes Udgiftskonto. Resolutionen gav Henriques og Melbye Anledning til at udstøde:

ET HJERTESUK FRA DE UDELUKKEDE
ved
Mandfolkefesten for Vilh. Petersen
i Koncertpalæet
Mandag den 5. Marts 1900.

Mel.: Fioliolej (af »Boccacio«).

Undskyld, Mandfolk! Vi trænger os paa Jer,
men vi kan nu engang ej forstaa Jer, —
at I ej sætter mer Pris paa *hende.*
Adgang nægtet hver god Dannekvinde!
Ja, hvor kan dog en Komité være dum og grusom! —
Det er Synd, det er mer end Synd imod *Dig,* Du! Du som

dog har Sans for, at her paa Jord
Duer lidt mer end et dækket Bord
og saa Kaffe — og — tænk Dig! saa Sild — —
Stakkels Peter Vilh.!

Det er *os*, der har højnet din Scene,
gjort, at aldrig Du føler Dig ene,
for Du kan jo dog ej gøre for sel',
Du højagter den lillebitte Forskel. —
Det er Lyv, Du kun spilled *sex* militære Piger,
Der var nok, altid nok, der nok vilde være Piger,
selv om Lønnen var saa som saa,
hvad de ej saa' saa nøje paa,
blot de saa' Helten fra Dynekil —
Peter Wessel Vilh.!

Nej, det er ej med *din* gode Villie,
at her mangler i hvert Fald adskilli'e,
hele Kønnet, det saakaldte svage,
som I nejer Jer for alle Dage.
Det er Festkomiteen — Zangenberg — Aagaard — Keldskov,
— og den sidste, som tilmed rimer paa selve Elskov! —
Det er stygt — det er Synd og Skam,
det er navnlig saa stygt mod *ham*,
Baccusbarnet med Amorsens Pil —
Lille Peter Vilh.!

Det er Kvinden, den noble, den store,
navnlig Kvinden — De véd — *con amore*,
altid Kvinden, som dig inspirered,
naar Du spilled, — naar Du instruered,
naar Du gav for Eksempel Herløv (se Chr. Hostrup),
naar Du gav dine tusend Ordrer til stakkels Tostrup,
naar Musik Du takterede,
naar Du sad og takserede,
om vi ejed *den hellig Ild*,
ikke — Peter Vilh.!

Hvorfor er vi da ej her tilstede?
hvorfor nægte den Stakkel den Glæde?
Gud i Himmelen, hvor det er syndigt,
naar man véd, hvor vi har haft det yndigt!

Naar han gik ved den blanke Sø, var det med en Gine,
naar han spilled Billard, var det Caroline,
det var vor Skyld, naar han gik hjem,
fra et Sold, førend Kl. fem,
for at læse Homer og Virgil —
Ikke Peter Vilh.?

Vi har hængt om hans Hals Voltakorset,
vi har gjort det, og gjort det med Forsæt,
for at Gnisten, der gløder og fænger,
kunde vare saa meget des længer.
Udenfor staar vi med Guitar — Fiolioleja!
og Musik vi i Hjærtet har — Fiolioleja!
Du er kær — Fioliolej!
var vi her — Fioliolej!
Skulde Du faa et nidobbelt: *Hil*
Søde Peter Vilh.!

To Foreninger.

Olaf Poulsen, Johannes Ring og Poul Nielsen stiger iland i Holbæk efter den Sejltur, der lagde Spiren til Foreningen »Frederik Madsens Minde«.

Af de mange Foreninger, hvoraf jeg dels har været Bestyrelsesmedlem og dels ordinært ditto, maa jeg omtale to. Den ene bestod kun af 4 Medlemmer, hvoraf de 2 endnu lever, nemlig Johannes Ring, som i 30 Aar var en yndet Skuespiller ved Folketeatret og i en Aarrække Skuespillerforeningens dygtige og afholdte Formand, samt Undertegnede. De to andre Medskyldige var det nylig afdøde elskelige Menneske Poul Nielsen, tidligere Skuespiller og Sceneinstruktør ved det kgl. Teater, og Olaf Poulsen. Foreningen hed »Frederik Madsens Minde«, og

dens Historie er kortelig fortalt følgende: Ring og Poul Nielsen ejede selv et lille Lystfartøj, og de havde i Sommeren 1902 faaet den ellers ikke vildt søbegejstrede Olaf Poulsen til at tage med paa en Sejltur nord om Sjælland, men da de Herrer vidste, at det var haabløst at foreslaa mig at deltage i en saadan Udskejelse — de kendte min Aversion for Søen —, havde vi aftalt, at der skulde telegraferes efter mig, saasnart de var naaet til Holbæk. Da jeg mødte de tre Søgutter dér, var de saa stokhæse — det maa vel have været af at indaande den skarpe Søluft (?) —, at jeg næppe kunde forstaa, hvad de sagde, og for ikke at virke afstikkende, kopierede jeg deres Røster, og det saa energisk, at det ikke varede længe, før jeg virkelig var lige saa hæs som de andre. Frokosten, som stod parat ved min Ankomst, smagte alligevel godt, og snart var Stemningen saa animeret, at vi blev enige om, at Udflugten burde mindes ved, at vi stiftede en Forening, som blev døbt »*Frederik Madsens Minde*«, fordi denne herlige Skuespiller led af en ualmindelig kronisk Hæshed de sidste Aar, han optraadte. En af Foreningens Paragrafer var, at ingen nye Medlemmer kunde optages, og endvidere blev det vedtaget, at Foreningen kun holdt Møde een Gang om Aaret, og Konversationen skulde da føres med hæse Stemmer, idet det dog blev overladt til den enkeltes Forgodtbefindende, om han vilde møde veritabel hæs eller under Maaltidet med alle til Raadighed staaende Midler fremskaffe den lovbefalede Røst. Man siger, at Præster, Sælgekællinger og Skuespillere mere eller mindre lider af kronisk Halskatarr, derfor er det ikke svært, navnlig for sidstnævnte Stand at fremtvinge et akut Tilfælde. *Frederik Madsens Minde* maatte ogsaa have en Slagsang, selvfølgelig paa Melodien til daværende Kronprins *Frederiks* Honnørmarch, og vi improviserede derfor følgende »spirituelle« Verslinjer:

Blandt de af Foreningen afholdte faa Møder var et i »det grønne Værelse« paa Nørrebros Teater særlig bemærkelsesværdigt ved Lo-

kalets Dekoration. Den bestod nemlig af et yppigt Guirlandeflor af Vinløv, hvori var ophængt til Nedplukning efter Behag 21 Flasker Whisky, repræsenterende 21 forskellige Mærker. Det havde været et større Arbejde at fremskaffe dem, men alle Mærkerne var heller ikke lige attraaværdige, og de fleste Flasker blev ogsaa urørte tilbageleverede Teatrets Vinleverandør, dog ikke et af de fineste Mærker, en 40-Aar gammel skotsk Dewar. Men da vi syntes, Foreningen var for eksklusiv, og dens obligatoriske Hæshedsparagraf for streng, fik den snart en anden og mere udvidet Form — den blev selv kun et *Minde*, men *Slagsangen* lever endnu.

Foreningen »De muntre Fugle« stiftes paa »Kärnan« ved Helsingborg. Fra venstre til højre ses Fru Vera Lindstrøm, Vilhelm Petersen, Fru Intendant Holst, Viggo Lindstrøm og Fanny Petersen.

Den anden Forening hed »de muntre Fugle«, den havde naturligvis: »Nu titte til hinanden de muntre Fugle smaa« til Nationalsang, dog blev aldrig mere end første Linje afsunget, saa sagde Dirigenten: »Nok!« Foreningen var stiftet paa »*Kärnan*« i Helsingborg af Viggo og Vera Lindstrøm, og i den kunde optages Medlemmer af begge Køn, naar de havde bestaaet Optagelsesprøven. Denne kunde kun aflægges ved Sommertid paa »*Kärnan*« og bestod i, at Aspiranten fik udleveret ½ Flaske svensk Punch, af denne skulde han eller hun fra Taarnets øverste Afsats hælde et Par Draaber ned paa en opadgaaende Besøgende, og vel at mærke træffe Vedkommende paa et bart Sted paa Haanden eller Halsen. Lykkedes dette, var den Optagelsessøgende »munter Fugl«, fik Emblemet udleveret og havde Ret til hver Sommer at deltage i vor aarlige Udflugt til Helsingborg og Marienlyst.

Foreningen vakte ofte Opsigt i Selskabslivet, for det var nem-

lig en af Lovparagraferne, at hvor blot 3 »muntre Fugle« var samlede, skulde før Maaltidets Slutning det i Anciennitet fornemste Medlem rejse sig og give Signalet til, at de tilstedeværende »Fugle« skulde hilse paa hverandre med vort hemmelige Kendetegn og afsynge den første Linje af »Nu titte«, hvorefter paa Kommandoordet »Nok!« Fuglene atter som et Lyn for ned i deres Reder, som intet mærkeligt var sket. Ceremonien virkede ganske forbløffende paa de Gæster, der første Gang overværede den. Det smagte dog ikke rigtig en af Fuglene fra første Aargang, Karl Mantzius, efter at han var bleven Det kgl. Teaters Direktør og derfor mente, han burde optræde med større Værdighed, at maatte fare op og ned paa Kommando, da Lindstrøm i et stort Middagsselskab hos det gæstfri og flotte Ægtepar Adolf og »Visse« Levison pludselig intonerede Slagsangen, men vi andre gottede os over den kongelige Direktørs noget afsvalede Begejstring over at skulle optræde som »munter Fugl«. —

EPILOG

Angsten for at virke altfor trættende vidtløftig har foraarsaget, at jeg har forbigaaet mangt og meget, som jeg ellers nok kunde have Lyst til at mindes, f. Eksempel Mænd som Forfatteren Verner Nielsen, der i alle de Aar, jeg havde Nørrebros Teater, næsten hver Sæson fik opført mindst ét af sine morsomme Smaastykker (»Glade Ungdom«, »Paa Dydens Vej«, »En glad Sjæl«, »Den første Nat«, »Hanedans« o. s. v.), endvidere Teaterejer Jørgensen, i 12 Sommersæsoner min økonomisk-indsigtsfulde, skattede Kompagnon paa Morskabsteatret, Skuespiller William Pio, som i nogle Aar var min Sceneinstruktør, indtil Holger Hofman kort før Pios Død 1909 afløste ham — for ikke at tale om den ægte Fuldblodskøbenhavner Axel Schwanenflügel, der baade som Levemand, Forretningsmand, skønt han absolut ikke var Mand for at drive sin Forretning som Cigarhandler, og under sit Forfattermærke »Svend Flue« var vel kendt blandt sine levelystne Bysbørn i Tiden fra 1888—1905. Ham og hans lystige Leben und Treiben vilde jeg sikkert ogsaa have dvælet lidt ved, ligesom ved Livet i »det grønne Værelse« paa Nørrebros Teater, hvis ikke en saa celeber og rutineret Skribent som Forf. Axel Henriques allerede i sin nylig udkomne Bog »Svundne Dage« havde beslaglagt disse Lækkerbidsk-

Forf. Verner Nielsen.

ner. Jeg kunde forresten maaske ogsaa let være kommet den farlige Grænse for nær, der skiller det Officielle fra Privatlivets Fred, hvis jeg uddybede Emnet »det grønne Værelse« nærmere, selv om Respekten for ovennævnte Grænse er blevet noget afstumpet herhjemme i Aarenes Løb.

Lad mig derfor hellere slutte af med at citere den Tale, jeg vilde holde, dersom jeg skulde være Festtaleren ved den ganske intime lille Sammenkomst, hvormed jeg kunde tænke mig at fej-

Tealerejer Jørgensen.

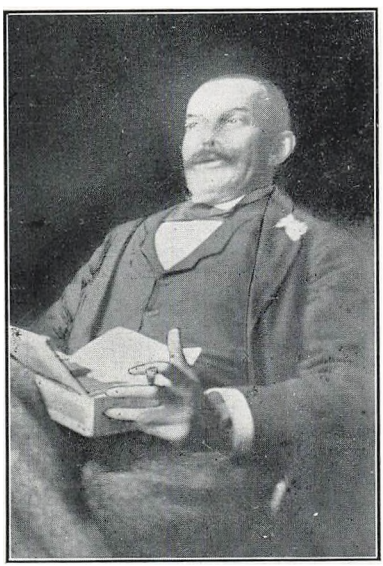

Revyforfatteren, Grosserer Axel Schwanenflügel, en ægte Københavnertype fra Tidsperioden omkring 1890-erne.

re den snart tilstundende Verdensbegivenhed: min 80-aarige Fødselsdag, hvis jeg da oplever den.

Jeg tror, jeg vilde sige:

»Kære Jubelolding — svineheldige Kantøffel! Jeg staar ikke her for kun at smigre Dig eller sige Dig Behageligheder — nej, jeg vil tværtimod servere Dig nogle Sandheder, Du har godt af at høre, inden Du forlader Skuepladsen. Du fortjente slet ikke at have faaet Lov til at leve saa længe og tilmed være saa tilfreds eller saa rask, som Du er, efter for en halv Snes Aar siden at have passeret Støvets Aar, naar man betænker, hvor letsindigt Du har leget med dit

Skuespiller William Pio (1850—1909), i en Aarrække en af Casinos mest anvendte Skuespillere baade i Operetten og Folkekomedien, tillige en habil Instruktør.

Helbred i Dine yngre Dage. Du burde egentligt forlængst være »brændt a'«, og Din Aske spredt udover Nørrebros Teaters Scenegulv. I Stedet for færdes Du endnu tilsyneladende ganske kvik blandt Dine Omgivelser, som om Du ingenting fejlede, og har oven i Købet været saa heldig at faa en forstaaende og opofrende Livsforsøder ved Din Side til at sætte Kulør paa Din Livsaftens sidste Timer. Alt det er saa ganske ufortjent, dertil har Du festet altfor meget og arbejdet altfor lidt! Du kunde i Mammons Rige have været en Kong Salomon og Du er kun en Jørgen Hattemager! Du burde, da den nyere Tids Revyforfattere begyndte at fjerne sig fra den Jordbund, hvori Du havde været med til at lægge de første spirende Sædekorn, have haft Energi og Evne nok til at forsøge at standse dem i Tide og — selv om det kun havde været en Røst i Ørkenen — tilraabt dem: »Nej, mine Herrer — Varieté for sig og Revykomedie for sig! Begge Former for Forlystelse kan være udmærkede, de maa bare ikke mikses sammen!« Men i Stedet for har Du, Din magelige Drabant, oven i Købet været med i Følget blandt dem, der bar ved den danske Revykomedies Ligbegængelse. Og Dig kalder man for »Revyernes Fader!« Fy — skam Dig! Ja, det nytter ikke noget, Du vil prøve paa at slippe fra Dit Ansvar ved at sige, at Du har forsøgt at protestere eller ved

at diske op med de gamle Fraser: »tempora mutantur« eller: »man maa hyle med de Ulve, man er iblandt« o. s. fr. — Nej, Du har sat en uaftvættelig Plet paa Dit Revyskjold.

Vilhelm Petersen holder Tale for Peter Vilh.

Jeg kunde samle mange flere gloende Kul paa Din syndige, skallede Isse, men da jeg kan skimte Angeren i Dine nedslagne Blikke og se Erkendelsens Rødme farve Dine Kinder — for jeg vil ikke haabe, det er Bourgognen, der har fremkaldt Farvepragten —, skal jeg alligevel forbarme mig over Dig og strø en enkelt Sukkergodte i det Malurtbæger, jeg har iskænket Dig. Husker Du, at Du i 1897 i et Middagsselskab hos Charles Kjerulf havde »Fru Oda« til Bords? Hendes Martinius, som dengang var Skuespiller ved Folketeatret, havde Dagen før sluttet Kontrakt med Professor Riis-Knudsen og var bleven hans Meddirektør paa Dagmarteatret i den kommende Sæson. Fruen spurgte Dig derfor, om Du ikke ved Hjælp af Dine Teatererfaringer kunde give hendes Mand nogle gode Raad med paa Vejen paa hans nye Direktørbane. Du svarede, at man selv maatte

betale Lærepengene, og at et Vink, der vilde være gavnligt for det ene Teater at følge, kunde virke ganske modsat for det andet. Kun ét Raad turde Du give ham: sig til Deres Mand, at han over sit Arbejdsbord, over Indgangen til sit Kontor, selv paa sit Sminkespejl — kort sagt overalt, hvor hans Øje dagligt falder under hans Gerning, skal skrive med store Bogstaver: »time is money!« Han maa aldrig spilde hverken sin egen eller andres Tid, naar der arbejdes. Saaledes talte Du, men som bekendt fulgte Martinius Nielsen saa lidt Dit Raad, at det netop var Manglen paa Respekt for dette al sund Forretnings Alfa og Omega, der var en ikke uvæsentlig Grund til hans ufrivillige tidlige Retræte, til Trods for alle hans ubestridelige Evner til at lede Dagmarteatret. Men denne Leveregel har Du ikke svigtet; jeg ved aldrig af, at Du nogensinde er kommet for sent til en Prøve eller har spildt Tiden med unødig Snak i Arbejdstimerne eller ladet andre vente paa Dig. Du hadede altid selv at antichambrere, og Du har efter bedste Evne været retfærdig og upartisk overfor Dine Skuespillere, derfor skal ogsaa nogle af Dine mange Synder i Dag være Dig tilgivet, og *Vilhelm Petersen* vil trods alt hilse paa den gamle Teaterrotte *Peter Vilh.* — man har dem endnu værre!«

INDHOLDSFORTEGNELSE

Side

Prolog 5

1. KAPITEL

Lære- og Vandreaar 7
En Debut for 61 Aar siden 7
Flinke Dilettanter i »Tre for Een« 8
Prøve for Phister 10
Phister og Fru Heiberg 13
Uheldig Visit hos Fru Heiberg 14
Forfatterdebut og Læreaar i Provinsen 15

2. KAPITEL

Inden for Voldene 20
Folketeatret 20
Professor Høedt som Instruktør 22
Teatrets lunefulde Spil 24

3. KAPITEL

Uden for Voldene 28
Hvorfor jeg blev Direktør 28
Skuespillerkontrakter for et halvt Hundrede Aar siden 29
Et Helbred af Jern og varme Romtoddyer 32
To Byer — to Modsætninger 39
»Sportler« 40
Da jeg var Domorganist 40
En Metamorfose 42
Hazard 43

4. KAPITEL

Syd for Grænsen 46
Gæstespil i Sønderjylland under Tyskernes Styre 46
Hvad en dansk Teaterdirektør maatte og ikke maatte i Sønderjylland 49
En vanskelig Situation i Sønderjylland 50

5. KAPITEL

Nordpaa 57
To Gæstespil i Kristiania (Oslo) 57

6. KAPITEL

Urolige Tider 62
Bevillingsvrøvl i København 62
Hvad man fik for 50 Øre 63
Dydige Skuespillere 64

Side

Glutter ombord! 65
En improviseret, men »kongelig« Sæson 67
Da jeg tabte Bevillingen 70

7. KAPITEL

Direktør paa Nørrebros Teater 1892—1911 72
Endelig 72
Da jeg blev taget for Idiot 76
Holger Drachmann og »Det grønne Haab« 77
Da Gøngehøvdingen inspirerede Kameliadamen 82
Taksameterkuskens Datter 85
Da Dronning Louise græd over »Barn i Kirke« 89
To, der holdt, hvad de lovede 91

8. KAPITEL

Sommerrevyerne 1873—1910 95
Den Førstefødte 95
Et diskret Bybud 96
Den første store Revy 97
»Nach Berlin« 102
En overloyal Brandmand 106
Justitsminister Nellemann skrider ind 108
Da Frederik Jensen blev opdaget 109
Teatercensuren skærpes 113
»Byens Fædre« — den store Træffer 115
Brud med Melbye 125
Stribolt og den fede Prins 125
»Sommermenyen« 126
Albertis Frygt for Revyen 129

9. KAPITEL

Omvandrende Iscenesætter 132
I Studenterforeningen og i »H. K.« 132
»Glassalen« og »Sommerteatret« i Tivoli 136

10. KAPITEL

Festlige Minder 146
»Uden Mad og Drikke, —« 146
Tak for Mad 146
Massagemiddagen 150
Carl Lund-Festen 154
To Direktør-Jubilæer 160
To Foreninger 166

Epilog 170

A/S. Oscar Fraenckel & Co.